

Nuorta ei jätetä -hanke

**Suosituksista kohti velvoittavampia
nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluita**

Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluverkostoa ja sen kehittämistä koskeva selvitys

Sari Pitkänen ja Maija Säkjärvi

Toukokuu 2009

Sosiaalikehitys Oy

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä ja kehittämissuosituksset	3
1.1	Tiivistelmä	3
1.2	Kehittämissuosituksset	5
2	Taustaa	7
2.1	Ohjaus- ja neuvontapalvelut.....	7
2.2	Ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen	8
2.3	Ohjaus- ja neuvontapalveluiden moniammatillisuus ja palveluiden edelleen kehittämisen tarpeet.....	9
3	Selvityksen tavoite ja toteuttaminen	10
3.1	Selvitystehtävä ja aineistot.....	10
3.2	Kyselyyn vastaajat	12
4	Selvityksen tulokset	14
4.1	Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestäminen ja siinä tapahtuneet muutokset	14
4.1.1	Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden asiakkaat.....	14
4.1.2	Ohjaus- ja neuvontapalveluun käytettävä aika.....	18
4.1.3	Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden sisältö	20
4.1.4	Palveluiden järjestäminen vastuuhenkilömallilla.....	23
4.1.5	Ohjaus- ja neuvontapalveluiden resursointi	26
4.1.6	Ohjaus- ja neuvontapalveluissa tapahtuneet muutokset.....	29
4.2	Ohjauksen tavoitteet.....	31
4.2.1	Ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyys	31
4.2.2	Ohjaus- ja neuvontapalvelut elinikäisen oppimisen edistäjinä	39
4.3	Moniammatillisen yhteistyön toteutuminen ja lisäämistarpeet ohjaus- ja neuvontapalveluissa.....	44
4.3.1	Moniammatillisen yhteistyön tekeminen	44
4.3.2	Moniammatillisen yhteistyön toimivuus.....	47
4.3.3	Moniammatillisen yhteistyön tiivistäminen	54
4.3.4	Ohjausyhteistyön suunnitelmat ja ohjausyhteistyön ryhmät.....	60
4.3.5	Tapausesimerkit nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluista	63
4.4	Ohjaus- ja neuvontapalveluiden keskeiset kehittämiskohteet.....	66
	Lähteet.....	70
	Liitteet	71

1 Tiivistelmä ja kehittämissuositukset

1.1 Tiivistelmä

Sosiaalikehitys Oy:n opetusministeriön rahoituksella toteuttamassa selvityksessä on tarkasteltu nuorten koulutukseen ja työelämään ohjaamiseen liittyviä ohjaus- ja neuvontapalveluita niiden moniammatillisuuden, työelämälähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen toteutumisen sekä kehittämiskohteiden näkökulmista. Selvityksen aineistona ovat toimineet 371 oppilaitoksen ja TE-toimiston edustajien kyselyvastaukset ja 16 henkilön haastattelut.

Ohjaus- ja neuvontapalveluiden valtakunnallisessa kehittämistyössä esille nostetut tavoitteet ja toimenpiteet ovat selvityksen perusteella oppilaitosten ja TE-toimistojen näkökulmasta ajankohtaisia ja keskeisiä. Selvityksen tulokset kertovat siitä, kuinka tärkeää on varmistaa ohjauspalvelujen saatavuus ja resurssit käytännön tasolla.

Kyselyn perusteella ohjaus- ja neuvontapalveluiden asiakkaana on oppilaitoksissa ja TE-toimistoissa keskimäärin noin 150 asiakasta työntekijää kohden. Aktiivisesti parhaillaan asiakkaana voi kuitenkin olla noin 400–1000 nuorta yhtä työntekijää kohden. Asiakkaana olevien nuorten keskimääräinen kokonaismäärä, noin 500 nuorta, kertoo omaa kieltään työntekijöiden asiakastyökentän laajuudesta. Ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoavien ammattilaisten asiakkaana olevista nuorista keskimäärin 23 % tarvitsee moniammatillista intensiivistä tukea. Näitä nuoria on eniten TE-toimistojen ja ammatillisten oppilaitosten asiakasnuorissa. Yhdellä käyntikerralla yhtä asiakasnuorta kohden käytetään keskimäärin aikaa vajaan tunnin verran ja yhtä nuorta kohden asiakasprosessit kestävät keskimäärin reilut kaksi päivää.

Oppilaan- ja opinto-ohjaajilla tyypillisimmät ohjauspalvelut ovat henkilökohtaisia tapaamisia opiskelijoiden kanssa, moniammatillisen yhteistyön tekemistä oman organisaation henkilöstön kanssa, ammatinvalinnan ohjausta, yhteistyötä nuorten vanhempien tai läheisten kanssa sekä luokkaopetusta ja pakollisia kursseja luokkaopetuksena. TE-toimistoissa ohjauspalvelu on tyypillisesti henkilökohtaista neuvontaa koulutukseen ja työelämään liittyvissä asioissa, tiedon välittämistä koulutusmahdollisuuksista ja työmarkkinoista, ohjauskeskusteluiden käymistä, moniammatillista yhteistyötä oman organisaation henkilöstön kanssa sekä ohjaamista työhallinnon toimenpiteisiin ja muihin työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin. Vastauksissa tuodaan esille ohjauksen kehittämishankkeissa esille tuotujen nuorille tarkoitettujen ns. matalan kynnyksen ohjauspalvelupisteiden käynnistämisen tärkeys osana nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluita.

Ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämislinjauksissa on korostettu vastuuhenkilöiden määrittämistä, jolla voidaan tehostaa nuorten ohjauksen suunnitelmien toteutumista ja seurantaa. Selvityksen perusteella vastaajan omaa ammattia tai jotakin muuta ammattia edustava vastuuhenkilömalli on varsin katavasti käytössä. Vastuuhenkilömalleja on yleisimmin käytössä peruskouluissa ja lukioissa. Vastuuhenkilömallit koetaan hyvinkin toimiviksi.

Ohjaus- ja neuvontapalveluiden resursointiin liittyen kyselyyn vastanneet ovat keskimäärin tyytyväisiä mahdollisuuksiin tehdä moniammatillista yhteistyötä. Oppilaitosten ja TE-toimistojen työntekijät ovat myös keskimääräistä tyytyväisempiä tarjolla olevien ohjaus- ja neuvontapalveluiden monipuolisuuteen. Vähiten tyytyväisiä ollaan ohjaus- ja neuvontapalveluiden taloudelliseen resursointiin. Ohjaus- ja neuvontapalveluissa toimivien työ on muuttunut yleisesti entistä haasteellisemmaksi erityistä tukea tarvitsevien nuorten määrän lisääntymisen ja samanaikaisen resurssien vähentämisen vuoksi. Tämä yhteisvaikutus tulee esille etenkin TE-toimistojen edustajien näkemyksissä. Myös PARAS-hankkeen aiheuttamat muutokset kouluverkostossa, luokattomaan lukioon ja yhtenäiseen peruskouluun siirtymi-

sen vaikutus sekä kunnissa käytössä olevat erilaiset virkaehtosopimukset ovat vaikuttaneet kuntien ohjaus- ja neuvontapalveluiden tuottamiseen.

Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyyttä toteutetaan käytännössä tyypillisimmin nuorten työelämävalmiuksien tukemisella keskustelun ja ohjauksen avulla, työelämään tutustumisten ja vierailujen kautta sekä ura- ja rekrytointipalveluiden tarjoamisella. 39 % kyselyyn vastanneista arvioi ohjauksen työelämälähtöisyyden toteutuvan käytännössä hyvin ja 46 % kohtalaisesti. Elinikäisen oppimisen edistämisen ohjaus- ja neuvontapalveluissa puolestaan arvioi 34 % kyselyyn vastanneista toteutuvan hyvin ja 55 % kohtalaisesti. Tyytyväisimpiä työelämälähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen toteutumiseen organisaatioissa ovat TE-toimistojen ja ammatillisten oppilaitosten edustajat. Vähiten tyytyväisiä näiden asioiden toteutumiseen ovat peruskoulujen edustajat. Etenkin yleissivistävässä koulutuksessa pidetään työelämälähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen vahvistumisen kannalta tärkeänä koulutussisältöjen ja opetussuunnitelmien muutoksia siten, että teoreettispainotteisesta aineopetuksesta siirryttäisiin kohti laajempia kokonaisuuksia, vahvistettaisiin koulun ulkopuolella tapahtuvan oppimisen merkitystä sekä lisättäisiin ohjauksellisuutta ja vastuuta näiden asioiden edistämisestä opettajien ja ryhmänohjaajien työssä mm. koulutuksen avulla. Resursointi nostetaan yhdeksi ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen tukemisen kannalta merkittäväksi haasteeksi. Esimerkiksi TET-jaksojen tai työnantajayhteyksien kehittämistä on vaikea toteuttaa ilman riittäviä resursseja.

Ohjaus- ja neuvontapalveluiden valtakunnallisessa kehittämistyössä on korostettu moniammatillisen yhteistyön kehittämistä ja tiivistämistä. Kyselyyn vastaajat käyttävät arvionsa mukaan keskimäärin 21 % työajastaan moniammatilliseen yhteistyöhön. Eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön yhteenlaskettuun aikaan perustuvan tarkastelun mukaan 66 % ohjaus- ja neuvontapalvelualan ammattilaisten työajasta kuluu joko sisäiseen tai muiden organisaatioiden kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. Moniammatillista yhteistyötä tehdään eniten oman organisaation sisällä muiden ammattien edustajien kanssa. Keskimääräistä enemmän aikaa moniammatilliseen työhön käyttävät ammatillisten oppilaitosten työntekijät ja eri ammattien edustajista kuraattorit. Moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen ohjaus- ja neuvontapalveluissa on 45 % vastaajista erittäin tai melko tyytyväinen ja 43 % kohtalaisen tyytyväinen. Vastaajat ovat tyytyväisimpiä oppilaitosten ja TE-toimistojen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Harvinaisimmin hyväksi koetaan päihdepalveluiden, sosiaalitoimen lastensuojelu- ja muiden palveluiden sekä nuorten tuki- ja neuvontapisteiden kanssa tehtävä yhteistyö. TE-toimistot ovat keskimääräistä harvemmin tyytyväisiä oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön kuin oppilaitokset ovat niiden keskinäiseen moniammatilliseen verkostotyöhön. Vähiten tyytyväisiä TE-toimistojen kanssa tehtävän moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen ovat peruskoulujen edustajat. Moniammatillisuuden toteutumista ovat vaikeuttaneet vastuuhenkilöiden löytämisen vaikeus organisaatioista, nuoria koskevaan tiedon vaihtoon ja toisten työstä tietämättömyyteen liittyvät tekijät sekä projektipainotteinen kehittämistyö, jonka heikkouksia ovat toiminnan katkoksellisuus sekä rahoitus- ja muiden vastuualueiden hämärtyminen.

Moniammatillisen yhteistyön lisäämistä pidetään tarpeellisena. Kyselyyn vastanneista 33 % kokee olevan paljon ja 58 % jossain määrin tarvetta moniammatillisuuden vahvistamiselle. Yleisimmin moniammatillisuuden lisäämistä toivovat ammatillisten oppilaitosten ja TE-toimistojen edustajat. Etenkin kuraattorit, työvoimaneuvojat ja koulutusneuvojat pitävät moniammatillisuuden lisäämistä nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa tärkeänä. Ohjauksen kehittämishankkeissa on pidetty tarpeellisena yhteistyön tiivistämistä työ- ja elinkeinoelämän ja kotien kanssa sekä tiedonvaihdon kehittämistä oppilaanohjaajien ja terveyspalveluiden kanssa nuorten terveysongelmien yhteydessä. Nämä asiat nousevat esille myös käsillä olevassa selvityksessä. Tavallisimmin moniammatillista yhteistyötä toivotaan nykyistä

enemmän mielenterveyspalveluiden, ammatillisten oppilaitosten, TE-toimistojen, työpajojen sekä sosiaalitoimiston muiden palveluiden kuin lastensuojelun kanssa.

Paikallisissa ohjausyhteistyön suunnitelmissa on mukana noin 30 % vastaajien organisaatioista ja seudullisissa suunnitelmissa noin 20 %. Noin 5 % organisaatioista on mukana sekä paikallisissa että seudullisissa suunnitelmissa. Yleisimmin suunnitelmissa ovat mukana TE-toimistot, jotka ovat tavallisimmin mukana sekä paikallisissa että seudullisissa suunnitelmissa. Peruskouluille ja lukioille on muita organisaatioita yleisempää suunnitelmien ulkopuolella oleminen. Käytännössä organisaatioissa toimitaan suhteellisen hyvin laadittujen ohjauksen yhteistyösunnitelmien mukaisesti. Eniten suunnitelmien mukaisesti toimitaan TE-toimistoissa ja harvinaisimmin peruskouluissa.

Selvityksessä nousi esiin useita ohjaus- ja neuvontapalveluita koskevia kehittämiskohteita ja -ehdotuksia. Ohjauksen moniammatillisuutta voitaisiin lisätä toimintamallien kehittämisen kuten säännöllisesti kokoontuvien ja aikataulut etukäteen tulevaisuuteen varaavien asiakasyhteistyö- ja kehittämisryhmien tapaamisten ja koulutusten avulla. Selvityksen tuloksissa korostuu resurssien merkitys moniammatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden toteuttamiselle. Nivelvaiheen ohjauksen yhteistyömallien kehittäminen on käytännössä hyvin haasteellista liian vähäisillä henkilöstö- ja talousresursseilla. Vastausten perusteella edes oppilaitoksissa oleville nuorille ei käytännössä pystytä tarjoamaan riittävästi ohjaus- ja neuvontapalveluita, vaikka suosituksena on ollut niiden tarjoamisen lisääminen myös koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille ja ohjauksen laajentaminen yksittäisistä nivelvaiheen päätöksentekotilanteista koko elämänuraa kattavaksi. Selvityksessä tulee esille myös tarve tiivistää yhteistyötä sekä tehdä sitä työnjaoltaan selkiytetympin, suunnitelmallisemmin ja vastuuttavammin. Nykyisin verkostotyön todetaan olevan liiallisesti yksittäisten henkilöiden kiinnostuksen varassa. Verkostotyön suunnitelmallisuuden ja koordinoinnin puutteista kertoo osaltaan nivelvaiheessa tehtävän ohjauksen kannalta keskeisten toimijoiden puuttuminen. Esimerkiksi peruskoulut osallistuvat keskimääräistä vähäisemmin ohjausyhteistyön suunnitelmiin ja näiden suunnitelmien mukaiseen toimintaan.

1.2 Kehittämissuosituksat

Selvityksen tulosten perusteella olisi tärkeää kiinnittää huomiota nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa seuraavien käytännön työstä nousevien kehittämiskohteiden parantamiseen:

1. Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoamisessa on runsaasti vaihtelua, mikä ilmenee suurena yhtä työntekijää kohti tulevana asiakasmääränä ja vaihtelevana mahdollisuutena antaa riittävästi aikaa asiakasta kohden. Resurssien puute heijastuu sekä nuorille tarjottavien ohjauspalveluiden määrään ja laatuun että mahdollisuuksiin tehdä verkostotyötä. Ohjausresurssien todetaan vähentyneen etenkin TE-toimistoissa. Oppilaitoksissa on ollut haasteena puolipäiväisesti toimivien oppilaan- ja opinto-ohjaajien ajankäyttö.
- **Ohjaus- ja neuvontapalveluihin olisi tarpeellista asettaa minimiresurssi ja muuttaa velvoittavammaksi annettu suositus yhtä työntekijää kohden tulevasta asiakasmäärästä (250 nuorta/ohjauspalvelua tarjoava ammattilainen)**
2. Oppilaitoksissa ja TE-toimistoissa tehdään runsaasti moniammatillista yhteistyötä, jota toteutetaan tyypillisimmin organisaatioiden sisäisenä verkostotyönä. Moniammatillisessa yhteistyössä on ohjauksen sisällön näkökulmasta vielä kehittämisen mahdollisuuksia. Esimerkiksi työelämä- lähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen arvioidaan toteutuvan ohjauksessa keskimääräistä heikommin peruskouluissa, jossa luodaan pohjaa näiden teemojen kehittymiselle jatkossa.

- **Ohjauksen työelämälähtöisyyttä ja elinikäisen oppimisen edistämistä olisi tärkeää vahvistaa oppilaitoksissa opintoaineiden ja -suunnitelmien kehittämisellä, opetushenkilökunnan ohjauksellisen roolin lisäämisellä sekä koulun ulkopuolella tapahtuvaa yhteistyötä ja oppimista kasvattamalla.**
- 3. Ohjaus- ja neuvontapalveluissa tehdään paljon moniammatillista yhteistyötä myös muiden ulkopuolisten palveluntuottajien kanssa. Moniammatillisessa verkostoyhteistyössä on kuitenkin edelleen kehittämiskohteita, joita parantamalla voitaisiin vahvistaa nuorten polutusta ja palveluprosessien toimivuutta sekä lisätä tarpeelliseksi koettua panostusta varhaiseen puuttumiseen sekä ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoamiseen myös vähemmän erityistukea tarvitseville nuorille.
- **Moniammatillisen yhteistyön koordinoinnin ja suunnitelmallisuuden varmistamiseksi on tärkeää velvoittaa kunnat käynnistämään riittävän statuksen omaavia ohjaus- ja palveluverkostoja, jotka koostuvat viranomaisista ja viranomaistehtäviä toteuttavista tahoista. Tällä voidaan varmistaa palveluiden saatavuutta ja kehittymistä paikallisella tasolla toivottuun suuntaan.**

2 Taustaa

2.1 Ohjaus- ja neuvontapalvelut

Nuorille tarjottavat ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat yksi koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle ajautumista estävä tekijä. Ohjaustoiminnassa tarjotaan ohjaus- ja neuvontapalveluja koulutuksessa ja työelämässä oleville lapsille, nuorille ja aikuisille. Elinikäisen ohjauksen avulla pyritään tukemaan koulutuksesta työelämään siirtymistä sekä parantamaan koulutuksen työllistävyyttä ja opintopolkujen sujuvuutta ja siten ehkäisemään syrjäytymistä (Nuorten ohjauspalvelujen...2007, 10). Työhallinnossa ohjauksellisuutta on tarkasteltu tiedonvälityksen, neuvonnan ja ohjauksen näkökulmasta. Tiedonvälityksessä on kyse ympäristön vaatimuksista ja mahdollisuuksista kuten koulutus- työ- ja kvalifikaatiovaatimuksista kertomisesta. Neuvonnassa korostuvat työelämäsuhteet. Ohjauksessa paneudutaan yksilön koulutukseen, taitoihin, tavoitteisiin ja voimavaroihin. Ohjaus on henkilökohtaisempaa ja intensiivistä vuorovaikutusta sisältävämpää kuin tiedonvälitys, joka on tyypillisesti asiakkaan esittämään konkreettiseen kysymykseen vastaamista. (Ohjus-projektin...2002)

Ohjausta on tarkasteltu yleisesti myös kasvun ja kehityksen tukemisen, opiskelun ja oppimisen ohjauksen sekä ammatillisen suuntautumisen eli uraohjauksen näkökulmasta. Nykyisin oppimista, ammatillista kehitystä sekä urakehitystä korostetaan elinikäisenä prosessina. Euroopan unioni ja OECD ovat olleet viime aikoina nostamassa elinikäisen oppimisen politiikan sekä koulutus- ja työuran kattavan ohjauksen keskeiseen rooliin. Elinikäisenä ohjauksen lähtökohdiksi on asetettu koulutuksen ja työvoiman kehittämiseksi investointien tehokkuus, työmarkkinoiden tehokkuus, elinikäinen oppiminen, osallisuus sekä yhteiskunnan tasa-arvon ja talouden paraneminen. Elinikäisen oppimisen strategia on nykyisin vahvasti integroitunut elinikäisen ohjauksen strategiaan. (Aikuisopiskelun...2006, 3-4; Nuorten ohjauspalvelujen...2007, 10) Nuorten ohjauspalveluiden sisältöä on käsitelty tarkemmin mm. Opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmän raporteissa (2004, 2007) sekä Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportissa (Karjalainen ja Kasurinen toim. 2006).

Ammatillisessa koulutuksessa järjestettävästä opinto-ohjauksesta on säädelty ammatillista koulutusta säätelevässä laissa ja asetuksessa sekä opetussuunnitelmien valtakunnallisissa perusteissa. Lisäksi opetusministeriön kehittämissuunnitelmassa (Koulutus ja tutkimus 2003-2008) on kiinnitetty huomiota koulutuksen nivelkohtiin ja siirtymisiin koulutusasteelta toiselle. Ammatillisten perusopintojen opintosuunnitelman perusteissa on määritelty oppilaanohjauksen tavoitteeksi antaa opiskelijalle mahdollisuus toimia oppilasyhteisössä, suunnitella opintoja ja sitoutua niihin sekä tarjota tukea opiskeluun liittyvissä vaikeuksissa tai opiskelijan hakiessaan työtä tai opiskelupaikkaa. Opinto-ohjaussuunnitelmassa tulisi päättää mm. opiskelijan psykososiaalisesta tuesta, opiskelun ja opiskelutaitojen ohjauksesta, ammatillisen suuntautumisen ohjauksesta sekä yhteistyöstä oppilaitoksen, opiskelijahuollon, kotien ja työvoimatoimiston kanssa. (Numminen ym. 2005, 5-7, 15-17).

Suomen ensimmäinen työhallinnossa toimiva ammatinvalinnanohjaaja aloitti työskentelynsä vuonna 1939 Helsingin kaupungin työnvälitystoimiston nuoriso-osastolla. Ohjaustoiminta laajeni nopeasti etenkin 1950-luvulla teollisuuden ja palveluelinkeinojen kasvun sekä muuttoliikkeen myötä. Vuoden 2002 laki julkisista työvoimapalveluista määrittää ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluiden tehtäväksi auttaa henkilöasiakkaita ratkaisemaan ammatinvalintaan ja ammatilliseen kehittymiseen liittyviä kysymyksiä. Laissa mainitaan myös työelämään sijoittumisen ja elinikäisen oppimisen tukeminen. Koulutus- ja ammatitietopalveluiden tavoitteena on tukea asiakkaiden työelämään sijoittumista ja elinikäistä oppimista välittämällä tietoa koulutusmahdollisuuksista, aloista, ammateista ja työtehtävistä, niiden osaamisvaatimuksista ja työmarkkinoista. Henkilöasiakkaita on neuvottava koulutukseen ja työelämään liittyvissä kysymyksissä. Työhallinnon ammatinvalinnanohjauksessa on koululaisasiakkaita

noin 10 % ja heidän osuutensa on laskenut tasaisesti. Toisaalta ammatinvalintapsykologien kokemusten mukaan nuorisoasiakkaiden tilanteet ovat samanaikaisesti vaikeutuneet. (Myllylä 2006, 6, 9, 19, 34-36) Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2008 tekemän kyselyn perusteella myös koulutusneuvojilla nuorten osuus asiakkaista on viimeisten parin vuoden aikana vähentynyt selvästi.

2.2 Ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen

Nuorten ohjauspalveluita on pyritty parantamaan 2000-luvulla eri tavoin. Työhallinnossa on toteutettu vuosina 2001–2002 OHJUS-projekti, jonka tavoitteena oli kehittää ohjauksellista otetta työvoimatoimiston henkilöasiakkaiden ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Opetushallitus toteutti vuosina 2003–2007 oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen. Hankkeessa pyrittiin lisäämään seutukunnallista, alueellista ja moniammatillista yhteistyötä, kehittämään oppilaan- ja opinto-ohjauksen menetelmiä, sisältöjä, laatuksellisia seurantajärjestelmiä ja palautejärjestelmiä. Hankkeen rinnalle käynnistetty CHANCES-projekti tähtäsi tutkimukseen perustuvaan tiedon saamiseen ohjauksen erityiskysymyksistä. (Kasurinen 2008; Nuorten ohjauspalveluiden... 2007, 12-13) Nuorten ohjauspalveluita on pyritty parantamaan opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmän (2004, 2007¹) sekä peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän (2005) työskentelyn avulla. Ohjauksen kehittäminen on ollut tavoitteena myös opetusministeriön Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmissa (2003–2008, 2007-2012), joista tuoreimmassa suunnitelmassa painotetaan opetus-, oppilashuolto- ja opinto-ohjauksen palveluiden korkeaa laatua ja ammattihenkilöstön saatavuutta (Koulutus...2007, 22). Lisäksi on mm. toimitettu opas opinto-ohjaussuunnitelman laatimiseksi, jotta ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita voitaisiin tukea nykyistä paremmin (Numminen ym. 2005).

Nuorten ohjaus- ja neuvontapalvelut on huomioitu myös lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa (2007). Ohjelman tavoitteena on kaikkien nuorten saaminen koulutukseen ja työelämään, jolloin on pyritty puuttumaan voimakkaasti koulutuksen keskeyttämiseen. Ohjauksen ja neuvonnan näkökulmasta tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarjotaan joustavasti ja nopeasti saatavilla olevaa ammattitaitoista ohjausta opintojen, jatkokoulutuksen ja ammatinvalinnan tueksi, parannetaan kaikilla koulutusasteilla ammattitaitoisen ohjauksen saatavuutta sekä huomioidaan aikaisempaa paremmin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten yksilöllisiä ohjaustarpeita. Ohjelmassa mainittu tavoite kaikkien nuorten saamiseksi koulutukseen ja työelämään uskotaan saavutettavan varmistamalla ohjaukseen riittävä resursointi. Työhallinnon nuorille tarjoamien ohjauspalveluiden saatavuus on pidettävä vähintään nykyisellä tasolla, nuorille on lisättävä ns. matalan kynnyksen ohjauspaikkoja nuorisotoimen palveluna ja yhteistyöhankkeissa aikaansaatuja hyviä käytäntöjä on vakiinnutettava koko maahan verkostoyhteistyömallien mukaisesti. Ohjauksen ja neuvonnan parantamiseksi on haluttu varmistaa oppilaanohjaajien, kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin välinen yhteistyö nuoren ammatinvalintaa rajoittavien terveysongelmien yhteydessä, turvata koulujen ja oppilaitosten ulkopuolella olevien nuorten ohjauspalveluiden ja verkostoyhteistyön resursointi sekä hyödyntää nykyistä paremmin varusmiespalvelusta, joka oh-

¹ Vuonna 2004 opinto-ohjauksen ja työvoimapalveluiden yhteistyöryhmän tehtävänä oli kehittää nuorten koulutukseen ja työelämään ohjaamiseen liittyvää yhteistyötä, tehdä ehdotuksia koulutus- ja työvoimapolitiittisten ja ohjauksellisten toimenpiteiden tehostamiseksi sekä kartoittaa hyviä ohjauskäytäntöjä ja edistää niiden levittämistä opinto-ohjausta suorittaville. Vuonna 2007 työryhmän tavoitteena on ollut jatkaa nuorten koulutukseen ja työelämään ohjaamiseen liittyvän yhteistyön vahvistamista kansallisella ja paikallisella tasolla, tehdä ehdotus menettelytavoista koulutuksen ulkopuolella olevien perusopetuksen päättäneiden 15–19-vuotiaiden ohjaamiseksi koulutukseen, lisätä ohjauksen ammattilaisten alueellista ja kansallista verkostoyhteistyötä sekä seurata ohjausyhteistyön kehittymistä valtakunnallisesti ja edistää hyvien käytäntöjen leviämistä kansallisella tasolla.

jauksenkin kehittämistä ajatellen tavoittaa lähes koko miesikäluokan. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan....2007, 55-56)

2.3 Ohjaus- ja neuvontapalveluiden moniammatillisuus ja palveluiden edelleen kehittämisen tarpeet

Opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmä on nostanut esille nivelvaiheiden ohjauksessa tarpeen luoda toimivia yhteistyömalleja, nimetä vastuuhenkilöt nuoren nivelvaiheiden ohjauksen suunnitelmiin opintopolkujen seurantaan varten sekä varmistaa ohjauspalveluiden resursointi ja saavutettavuus myös oppilaitosten ulkopuolella oleville nuorille (Nuorten ohjauspalveluiden...2004, 29-32). Vuoden 2004 yhteistyöryhmän suosituksissa on myös ehdotettu perustettavaksi ohjauksen kehittämistä ja toiminnan suunnittelua varten alueellisia eri hallinnonaloja edustavista jäsenistä koottuja yhteistyöryhmiä (Nuorten ohjauspalveluiden...2004). Opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmä on suositellut vuoden 2007 toimenpide-ehdotuksissa kunta- ja seutukohtaisten ohjaussuunnitelmien tai strategiapapereiden laatimista siten, että niissä määriteltäisiin ohjausyhteistyön periaatteet, tavoitteet ja arviointi. Suunnitelmiin on suositeltu kirjattavaksi ohjaustoimintaan liittyvä yhteistyö huoltajien, työelämän ja eri hallinnonalojen kanssa. Huomiota on haluttu kiinnittää etenkin lukiokoulutuksen ohjauspalveluihin. Työryhmä on kannustanut tuki- ja ohjauspalveluiden tuottamiseen eri asiantuntijoiden yhteistyönä, jotta palveluiden saatavuus pystyttäisiin takaamaan myös koulutuksen tai työelämän ulkopuolella oleville nuorille. Suosituksia on esitetty lisäksi ESR-hankkeiden käynnistämiseksi ohjaustoiminnan kehittämiseen. Ammattistartin vakinaistamista suositetaan pysyväksi vaihtoehdoksi ja uudelleenlaiseksi siirtymäreitiksi perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen. Ohjauspalveluiden riittävyttä ja saatavuutta tulisi kartoittaa. Valtakunnallisen koordinaation kehittämiseksi on ehdotettu pysyvän kansallisen ohjausyhteistyöryhmän perustamista. (Nuorten ohjauspalveluiden 2007, 26-29).

Myös nuorten yhteiskuntatakuun ja koulutustakuun toteutumiseksi työvoimatoimistoja, kuntien koulu-toimea ja oppilaitoksia on ohjeistettu laatimaan ohjausyhteistyön suunnitelmia peruskoulun jälkeisiin siirtymävaiheisiin oppilaiden ohjaus- ja palveluyhteistyön onnistumiseksi, jotta nuorten eteneminen peruskoulun jälkeen ammattiin ja työelämään voitaisiin varmistaa (Nuorten yhteiskuntatakuu....2004). Selvityksen perusteella alueellisen yhteistyön ohjaussuunnitelmia oli laadittu 18 % kunnista ja se oli kokonaan laatimatta 24 % kunnista. 21 % kunnista suunnitelmia työstettiin parhaillaan tai suunniteltiin laadittavaksi tulevaisuudessa. 26 % ohjaussuunnitelma oli olemassa osana oppilaitoksen opetussuunnitelmaa ja 3 % tapauksista joissakin kunnista ja oppilaitoksissa oli ohjauksen toteuttamissuunnitelma ja osassa ei. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeessa esille nousseet ohjauksen tulevaisuuden haasteet ovat liittyneet ohjaus- ja neuvontapalveluiden laatuksiteereihin, verkosto- ja alueellisen yhteistyön vahvistamiseen, ohjaus- ja neuvontatyössä toimivien osaamisen vahvistamiseen, opettajuuden ja ohjaajuuden suhteen määrittämiseen sekä elinikäisen ohjauksen käsitteen kirkastamiseen, jotta koulutuspolun nivelvaiheiden ja työuran siirtymien yli muodostuisi jatkumo. (Karjalainen 2006, 78-80; myös Mäkinen 2008, 32-34)

Opetustoimen ja työhallinnon ohjauspalveluiden kehittämisessä on korostettu niiden tarjoamista eri hallinnonalojen yhteistyönä. Käytännössä nuorten ohjauspalvelut tuotetaan moniammatillisena ja poikkiallisena yhteistyönä, jossa mukana ovat lähes poikkeuksessa opetustoimi sekä sen kumppaneina useimmiten nuoriso- ja sosiaalitoimi. Yhteistyötä tehdään myös terveystoimen kanssa. Muita tahoja ovat työhallinto, Kela, seurakunta, poliisi, sovittelutoimisto, henkilöstökeskus sekä erilaiset hankkeet ja projektit. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeessa koottujen tietojen perusteella moniam-

mallisessa yhteistyössä ovat mukana yleisimmin oppilaitosten ulkopuolisina tahoina työvoimaviranomaiset (47 %), sosiaalitoimi (34 %) ja nuorisotoimi (21 %). Konkreettisesti yhteistyötä tehdään useimmiten erilaisten yhteistyöryhmien puitteissa. Ohjauspalveluja tuotetaan usein alueellista tai seutukunnallista yhteistyötä tehden. (mm. Mäkinen 2008) Monialainen yhteistyö on luokiteltu² organisaation sisäiseen yhden hallinnonalan yhteistyöhön (mm. oppilaitoksen opinto-ohjaajan ja erityisopettajan tekemä yhteistyö), yhden hallinnonalan sisäiseen eri organisaatioiden väliseen yhteistyöhön (mm. eri oppilaitosten opinto-ohjaajien välinen yhteistyö), eri hallinnonalojen väliseen organisaation sisäiseen yhteistyöhön (mm. oppilaanohjaajan, koulukuraattorin ja terveydenhoitajan yhteistyö) sekä eri organisaatioiden väliseen yhteistyöhön eri hallinnonalojen välisessä yhteistyössä (mm. oppilaanohjaajan, ammatinvalintapsykologin ja terveystieteiden lääkärin tekemä yhteistyö). Vaikka moniammatillista yhteistyötä tehdään, toisaalta tiiviin verkostoyhteistyön on todettu olevan vasta käynnistymässä ja hakemassa muotojaan. (Nuorten ohjauspalveluiden...2004, Nuorten ohjauspalveluiden...2007, 18-25; Karjalainen 2006; Mäkinen 2008, 30-40)

Monialaista viranomaisyhteistyötä selvittäneen työryhmän johtopäätöksissä ja ohjausyhteistyön toteutumista kartoittaneessa selvityksessä tuodaan esille vaikeudet siirtää monialaisessa yhteistyössä nuoren avun tai tuen järjestämisen kannalta tarpeellisia tietoja tietosuojan ja salassapitomääräyksen vuoksi. Tällöin nuorella on vaarana jäädä palvelujen ulkopuolelle etenkin erilaisissa nivelvaiheissa ja paikkakunnanvaihdon yhteydessä. Moniammatillista yhteistyötä on lisäksi vaikeuttanut palvelujärjestelmän pirstaleisuus ja sektoroituneisuus, resurssiongelmat, vallan ja vastuunjaon epäselvyys, moniammatillisesti avoimen asenteen ja koulutuksen puute, moniammatillisten työyhteisöjen johtamistaitojen puute, moniammatillisen työn oikeutuksen ja näkyvyyden hauraus, nuoren kasautuneet ja vaikeasti tunnistettavat tuen tarpeet, nuorten vaikeudet päästä tarvitsemiinsa palveluihin sekä moniammatillisen työn poliittis-eettinen status kontrollin ja tuen jännitteisessä välimaastossa. (Nuorta ei...2009; Nuorten ohjauspalveluiden...2007, 20-21, 23-25) Monisektorisia ohjauspalveluita koskevissa selvityksissä ja kartoituksissa on nostettu kehittämiskohteiksi mm. yhteydet työ- ja elinkeinoelämään, suunnitelmallisen yhteistyön jatkuminen, yhteistyö kodin kanssa sekä ohjauksen ja tuen laajentaminen kaikkiin nivelvaiheisiin (Ohjauksen...2007) OECD on arvioidessaan Suomen ja 13 muun jäsenmaansa ammatinvalinnanohjauksen palveluita kiinnittänyt huomiota urasuunnittelun painottumiseen nuorilla liiallisesti nivelvaiheisiin ja opintojen keskeyttämisen estämiseen, vaikka tarvetta olisi niiden suuntaamiselle yksittäisistä päätöksentekotilanteista laajemmaksi osaksi henkilökohtaista uraa ja elämänhallintaa. Vaikka siirtymävaiheissa ohjauksen tarve suuri, ohjaustarjonta on todettu riittämättömäksi. Tarvetta on koettu olevan myös kansallisella ja alueellisella tasolla palvelujen suunnittelulle ja koordinoinnille. (Myllylä 2006, 11; Nuorten ohjauspalvelujen...2007)

3 Selvityksen tavoite ja toteuttaminen

3.1 Selvitystehtävä ja aineistot

Sosiaalikehitys Oy on toteuttanut kevään 2009 aikana opetusministeriön ESR-rahoituksella selvityksen nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluverkostosta. *Selvityksen tavoitteena on tarkastella nuorten koulutukseen ja työelämään ohjaamiseen liittyviä ohjaus- ja neuvontapalveluita niiden moniammatillisuuden sekä työelämälähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen toteutumisen ja kehittämiskohteiden näkökulmasta.* Ohjaus- ja palveluverkostot on rajattu selvityksessä erityisesti peruskoulujen, lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten oppilaan- ja opinto-ohjauksen sekä työhallinnon ammatinvalinnan ohjauksen ja koulu-

² Nykänen S, Karjalainen M, Vuorinen R ja Pöyliö L (2007) Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen – poikkiallinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana. Tutkimuslauseita 34. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä

tusneuvonnan kautta syntyvään näkökulmaan ohjauspalveluista ja niiden tiimoilta tehtävästä yhteistyöstä. Selvityksessä ovat siten keskiössä nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa koulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät palvelut, joita tarjotaan oppilaitoksissa sekä työ- ja elinkeinotoimistoissa. Selvityksessä on kartoitettu moniammatillisuutta nuorten palvelujärjestelmästä putoamisen estämisen kannalta kahden keskeisen peruspalvelun – kuntahallintoa edustavien oppilaitosten ja valtionhallintoa edustavan työhallinnon - näkökulmasta. Ohjauspalveluiden tarkastelu työhallinnon ja oppilaitosten näkökulmasta on kiinnostavaa myös sen vuoksi, että näiden ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoavien tahojen tulisi konkretisoida verkostotyötä sen toimijat ja sisällöt esittelevissä yhteistyösuunnitelmissa.

Selvityksessä on koottu aineistoa sekä valtakunnallisesti toteutetun kyselyn että haastatteluiden avulla. Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluverkostoja koskevan kyselyn avulla on koottu tietoa nuorten palveluiden kannalta keskeisten toimijoiden näkemyksistä. Näitä toimijoita ovat olleet oppilaitosten ja työ- ja elinkeinotoimistojen edustajat. Kyselyn tavoitteena on ollut saada valtakunnallisesti kattavaa tietoa nuorille tarjottavista ohjauspalveluista, niiden asiakkaista ja sisällöistä kuten ohjauspalveluiden työelämälähtöisyydestä ja roolista elinikäisen oppimisen edistäjänä, moniammatillisuuden toteutumisesta ja toimivuudesta sekä ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämistarpeista. Internet-kyselyn yhteystiedot koottiin Opetushallituksen oppilastietojärjestelmän rekisteristä sekä työ- ja elinkeinotoimistojen internet-sivuilta. Oppilastietojärjestelmän yhteystietojen perusteella kysely lähetettiin suomenkielisiin peruskoulujen 7-9-vuosiluokat sisältäviin yläkouluihin ja yhtenäiskouluihin, lukioihin, peruskouluasteen erityiskouluihin sekä ammatillisiin oppilaitoksiin ja erityisoppilaitoksiin kaikkialle Suomeen Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Kysely lähti 1758 oppilaitoksen yhteyshenkilön sähköpostiosoitteeseen. Kysely pyydettiin välittämään oppilaitoksessa sen oppilaan- tai opinto-ohjaajalle. Kysely lähetettiin 123 työ- ja elinkeinotoimistoon, joissa lomake pyydettiin välittämään ammatinvalintapsykologeille sekä koulutus- ja ammattitietopalveluissa toimiville henkilöille.

Suomessa ei ole saatavilla tietoa oppilaan- ja opinto-ohjaajien lukumäärästä. Työ- ja elinkeinotoimistoissa työskenteli vuoden 2009 vuoden vaihteessa 246 eri nimikkeillä toimivaa ammatinvalintapsykologia sekä ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluissa työskentelevää henkilöä. Vuoden 2008 työaikaseurannan mukaan Suomessa on toiminut noin 200 koulutusneuvojaa, joista vajaat 100 henkilöä tekee työtään päätoimisesti käyttäen 20–100 % työajastaan koulutusneuvontaan. Kuten edellä todettiin, työ- ja elinkeinotoimistossa ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoavien ammattilaisten asiakkaista vain osa on nuoria: esimerkiksi ammatinvalinnanohjauksen asiakkaista oli vuonna 2006 noin 35 % alle 25-vuotiaita. (lähde: työ- ja elinkeinoministeriön tiedot) Työ- ja elinkeinotoimistossa ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoavien määrä on myös vähentynyt viime vuosien aikana, sillä vuonna 2006 toimistoissa työskenteli 280 ammatinvalintapsykologia ja 244 koulutusneuvojaa (Aikuisopiskelun...2006, 30-31).

Selvitystä varten toteutettiin haastatteluita kolmella (3) paikkakunnalla: Kouvolassa, Raahessa ja Helsingissä. Haastattelukohteet valittiin sen perusteella, mitkä kunnat nousivat mielenkiintoisiksi selvityksen kannalta keskeisten teemojen eli nuorten ohjauspalveluiden järjestämisen, moniammatillisuuden sekä työelämälähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen edistämisen näkökulmasta. Haastattelukohteiden valinnassa käytettiin oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raporttia, jonka perusteella kohdepaikkakunniksi valittiin pitkäaikaisesti ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämistä tehneitä toimijoita. Haastattelut on toteutettu eri organisaatioissa sen mukaan, mitkä toimijatahot ovat olleet tapaututkimuspaikkakunnalla keskeisiä nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarkastelun kannalta. Haastateltavina on ollut yläasteiden (5), yhteiskoulujen (2), lukioiden (3) ja ammatillisten oppilaitosten (3) sekä ohjauspalveluita tuottavien ammattilaisten yhteistyötahoja kuten TE-toimistojen (2) ja työpajojen (1) edustajia. Selvitystä varten haastateltiin yhteensä 16 henkilöä. Haastatteluissa käytiin läpi aiempaan nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseen tähtäävän työn ja sen tulosten pysyvyyden,

nykyiseen ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoamiseen ja kehittämiskohteisiin sekä tulevaisuuden haasteisiin liittyviä teemoja.

3.2 Kyselyyn vastaajat

Huhtikuussa 2009 toteutettuun internet-kyselyyn vastasi yhteensä 371 henkilöä. Kyselyyn saatiin vastauksia kaikista maakunnista. Eniten vastauksia eli noin viidesosa on Uudenmaan maakunnasta. Kyselyyn vastattiin alueellisesti hyvin kattavasti. Kaikki vastaajat eivät olleet vastanneet seutukuntaa koskevaan kysymykseen, joten kattavuus voi olla ilmoitettua vastanneiden 58 seutukunnan määrää laajempi.

Taulukko 1: Kyselyyn vastanneet alueittain

	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>	<i>Vastanneita seutukuntia</i>	<i>Vastaamattomia seutukuntia</i>	
Lapin maakunta	21	6	6	1	
Kainuun maakunta	7	2	2		
Pohjois-Pohjanmaan maakunta	25	7	7		
Etelä-Savon maakunta	17	5	3		
Pohjois-Karjalan maakunta	14	4	2	1	
Pohjois-Savon maakunta	24	7	3	2	
Etelä-Pohjanmaan maakunta	16	4	4		
Keski-Pohjanmaan maakunta	6	2	1	1	
Keski-Suomen maakunta	26	7	5	1	
Pirkanmaan maakunta	26	7	4	2	
Pohjanmaan maakunta	11	3	2	2	
Satakunnan maakunta	27	8	3		
Varsinais-Suomen maakunta	21	6	5		
Etelä-Karjalan maakunta	10	3	2		
Itä-Uudenmaan maakunta	2	1	1	1	
Kanta-Hämeen maakunta	14	4	3		
Kymenlaakson maakunta	12	3	2		
Päijät-Hämeen maakunta	14	4	2		
Uudenmaan maakunta	67	19	2		
Yhteensä	360	100	Vastaajia 225, seutukuntia yhteensä 69	58	11

Kyselyyn vastanneista noin kolmasosa on peruskoulujen edustajia, reilu neljäsosa työ- ja elinkeinotoimistojen edustajia, noin viidesosa on lukioiden ja noin viidesosa ammatillisten oppilaitosten edustajia. Kyselyyn vastanneet muiden organisaatioiden edustajat ovat koulutoimessa ja erityishuoltopiirissä työskenteleviä henkilöitä.

Taulukko 2: Kyselyyn vastanneiden taustaorganisaatiot

	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
Peruskoulu	118	32
Lukio*	71	19
Ammatillinen oppilaitos	79	21
Työ- ja elinkeinotoimisto	101	27
Jokin muu	2	1
Yhteensä	371	100

* kyselyssä on yhdistetty 9 peruskouluissa ja lukiossa samanaikaisesti työskentelevän tai ammatillukiossa toimivan vastaukset lukioiden vastauksiksi

Kyselyyn vastanneista on noin kaksi kolmasosaa oppilaan- ja opinto-ohjaajia ja noin viidesosa on ammatinvalintapsykologeja. Kysely on ohjautunut organisaatioissa myös muille kuin yksinomaan ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoaville henkilöille, mikä tuo selvitykselle lisäarvoa mm. moniammatillisuutta koskevia kysymyksiä ajatellen. Muita kyselyyn vastanneita ammattikuntien edustajia ovat olleet hallinnollisissa tehtävissä toimivat henkilöitä kuten ylilääkäri, sivistystoimenjohtaja ja kehityspäällikkö sekä kehitystehtävissä toimivia henkilöitä kuten koordinaattori ja projektityöntekijä.

Taulukko 3: Kyselyyn vastanneiden ammatit

	<i>Lukumäärä</i>	<i>%</i>
Oppilaan- ja opinto-ohjaaja	224	61
Ammatinvalintapsykologi	64	17
Koulutusneuvoja	26	7
Opettaja/ luokan- tai erityisopettaja	16	4
Rehtori	13	4
Kuraattori/koulupsykologi	8	2
Työvoimaneuvoja/nuorten neuvoja/uraohjaaja	10	3
Jokin muu	6	2
Yhteensä	367	100

Lääneittäin tarkasteltuna kyselyyn vastanneista on peruskouluja suhteellisesti vähiten Etelä-Suomen läänissä. Lukioiden osuus vastaajakunnasta on suurin Oulun läänissä ja pienin Itä-Suomen läänissä. Ammatillisia oppilaitoksia on vastaajakunnassa suhteessa hieman enemmän Itä- ja Etelä-Suomen lääneissä. TE-toimistoista on vastattu kyselyyn alueittain suhteellisen tasaisesti.

Taulukko 4: Kyselyyn vastanneiden taustaorganisaatiot alueittain

	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>Työ- ja elinkeino-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>	<i>% (lukumäärä)</i>
Lapin lääni	38	14	19	29	0	100 (21)
Oulun lääni	28	31	13	28	0	100 (32)
Itä-Suomen lääni	36	7	29	27	0	100 (55)
Länsi-Suomen lääni	31	17	22	29	2	100 (133)
Etelä-Suomen lääni	23	23	29	25	0	100 (52)
Uusimaa	37	24	15	24	0	100 (67)

Koska tietoa ohjaus- ja neuvontapalveluita oppilaitoksissa tarjoavien määrästä ei ole käytössä eikä työ- ja elinkeinotoimistoissa ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoavien henkilöiden kokonaismäärän tarkastelu kerro nuorten palveluiden saatavuudesta, kyselystä ei tarkoituksenmukaista tehdä organisaatio- tai ammattiryhmätasoisia katoanalyysiiä.

4 Selvityksen tulokset

4.1 Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestäminen ja siinä tapahtuneet muutokset

4.1.1 Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden asiakkaat

Kyselyyn vastanneita pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon heillä on yhteensä nuoria 15–25-vuotiaita asiakkaita, parhaillaan aktiivisesti asiakkaana olevien nuorten määrää sekä moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevien nuorten asiakkaiden määrää. Vastausten tuloksia tulkittaessa on syytä muistaa, että vastaajat toimivat erilaisissa asemissa ja erityyppisissä organisaatioissa, joten he ovat voineet vastata yksittäisen toimipisteen tai laajemman toimipaikkakokonaisuuden näkökulmasta. 15–25-vuotiaita nuoria asiakkaita on kyselyyn vastanneissa organisaatioissa keskimäärin 500 nuorten määrän vaihdelllessa 2 ja 7000 välillä. Suurimmat asiakasmäärät ovat keskimäärin ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa on keskimäärin noin 920 nuorta. Työ- ja elinkeinotoimistoissa on noin 550 nuorta asiakasta, lukioissa noin 370 ja peruskouluissa noin 280. Aktiivisesti ohjaus- ja neuvontapalveluita käyttäviä asiakkaita on keskimäärin noin 150 kerrallaan. Suurimmat asiakasmäärät ovat keskimäärin lukioissa, joissa on noin 230 nuorta asiakasta kerrallaan ja ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa on keskimäärin noin 200 nuorta. Parhaillaan asiakkaana olevien nuorten määrä vaihtelee kuitenkin paljon, sillä ammatillisissa oppilaitoksissa on enimmillään noin 1000 opiskelijaa, lukioissa noin 500 ja peruskouluissa noin 450. Vaikka työ- ja elinkeinotoimistoissa on keskimäärin suuret asiakasmäärät, niissä on aktiivisesti ohjaus- ja neuvontapalveluiden asiakkaana keskimäärin noin 45 nuorta, vaikkakin enimmillään voi olla aktiivisesti asiakkaana 400 nuorta.

Taulukko 5: Organisaatioiden nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluasiakkaiden määrät

<i>Asiakkaana yhteensä (esim. koulun oppilaiden kokonaismäärä)</i>	<i>Keskiarvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Mediaani</i>	<i>Keskiahajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Peruskoulu	276	2	1000	280	167	115
Lukio	372	70	1000	320	204	70
Ammatillinen oppilaitos	923	25	7000	500	1251	77
Työ- ja elinkeinotoimisto	547	10	7000	238	1044	54
Jokin muu	80					1
Keskimäärin	500	2	7000	300	803	317
<i>Aktiivisesti asiakkaana eli käytännössä asiakkaanasi (parhaillaan ohjaus- ja neuvontapalveluita käyttäviä)</i>	<i>Keskiarvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Mediaani</i>	<i>Keskiahajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Peruskoulu	155	2	450	133	108	110
Lukio	235	20	520	250	118	62
Ammatillinen oppilaitos	203	0	1000	140	191	76
Työ- ja elinkeinotoimisto	45	0	400	20	72	79
Jokin muu	2					1
Keskimäärin	154	0	1000	100	144	328
<i>Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevaa nuorta asiakasta</i>	<i>Keskiarvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Mediaani</i>	<i>Keskiahajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Peruskoulu	22	0	220	15	26	108
Lukio	21	0	100	15	20	62
Ammatillinen oppilaitos	47	0	200	35	47	73
Työ- ja elinkeinotoimisto	22	0	100	13	24	74
Jokin muu	20	-	-	-	-	1
Keskimäärin	28	0	220	20	32	318

Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevia nuoria arvioidaan olevan organisaatioissa keskimäärin 28 henkilöä. Suurimmat keskimääräiset moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevien nuorten asiakkaiden määrät ovat ammatillisissa oppilaitoksissa. Niissä on keskimäärin noin 50 erityistä tukea tarvitsevää nuorta, kun muissa organisaatioissa moniammatillista tukea tarvitsevia nuoria on noin 20. Suurimmat erityistä tukea tarvitsevien maksimimäärät ilmoitetaan olevan ammatillisten oppilaitosten lisäksi peruskouluissa, joissa arvioidaan olevan enimmillään 220 moniammatillista tukea tarvitsevää nuorta.

Kun moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten määrää suhteutetaan aktiivisesti asiakkaina olevien nuorten määrään, suurin erityistä tukea tarvitsevien keskimääräinen osuus on työ- ja elinkeinotoimistoissa. Suhteutettuna aktiivisten asiakkaiden määrään TE-toimistojen asiakasnuorista keskimäärin noin reilu kolmannes asiakkaista on erityisen tuen tarpeessa. Toiseksi suurin moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten osuus on ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa heitä on noin reilu neljännes parhaillaan opiskelijana olevista nuorista. Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevien nuorten osuuden arvioidaan olevan peruskouluissa noin viidesosa ja lukiossa noin kymmenesosa.

Taulukko 6: Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevien nuorten osuudet organisaatioissa (%)

%	<i>Keskiarvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Mediaani</i>	<i>Keskijajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Peruskoulu	21	0	100	12	25	112
Lukio	9	0	40	8	8	65
Ammatillinen oppilaitos	27	0	100	20	25	77
Työ- ja elinkeinotoimisto	36	0	80	33	24	78
Jokin muu	25	-	-	-	-	1
Keskimäärin	23	0	100	15	24	333

* vastauksissa on laskettu muutamien organisaatioiden prosenttiosuus suhteutettuna kokonaisasiakasmäärään, sillä moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten osuus ilmoitettiin suuremmaksi kuin aktiivisten asiakkaiden määrä ja prosenttiosuudet ylittivät 100.

Ammateittain tarkasteltuna suurimmat asiakasmäärät ovat keskimäärin kuraattoreilla, joilla on noin 1000 asiakasnuorta, ammatinvalintapsykologeilla, joilla asiakaskunta koostuu noin 700 nuoresta sekä opinto-ohjaajilla, joilla asiakasnuoria on 500. Opettajilla ja työvoimaneuvojilla asiakasmäärät ovat keskimäärin pienimmät, mutta heilläkin on asiakkaana yhtä työntekijää kohden miltei 200 nuorta. Aktiivisesti asiakkaana on keskimäärin eniten nuoria opinto-ohjaajilla, joilla on keskimäärin 200 asiakasta ja joilla voi olla parhaillaan asiakkaana 1000 nuorta. Vaikka ammatinvalintapsykologeilla asiakaskunta on keskimäärin suuri, parhaillaan asiakkaana oleva nuoria on keskimäärin vähiten. Moniammatillista tukea tarvitsevia nuoria on asiakkaana eniten kuraattoreilla, opinto-ohjaajilla ja työvoimaneuvojilla, joilla on keskimäärin noin 30 intensiivistä moniammatillista tukea tarvitsevää asiakasnuorta. Enimmillään erityistä tukea tarvitsevia nuoria on opinto-ohjaajilla, joiden vastauksissa kerrotaan asiakkaana olevan enimmillään yli 200 erityistä tukea tarvitsevää nuorta.

Taulukko 7: Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluasiakkaiden määrät ammattiryhmittäin

Asiakkaana yhteensä (esim. koulun oppilaiden kokonaismäärä)	<i>Keskiarvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Mediaani</i>	<i>Keskijajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Oppilaan- ja opinto-ohjaaja	502	8	7000	320	765	222
Opettaja	192	2	520	126	185	16
Rehtori	288	16	600	280	174	12
Kuraattori	1088	80	3700	900	1218	7
Ammatinvalintapsykologi	709	10	7000	300	1302	33
Koulutusneuvoja	384	14	1000	300	292	13
Työvoimaneuvoja	159	30	314	138	93	9
Jokin muu	624	25	1768	80	991	3

Aktiivisesti asiakkaana eli käytännössä asiakkaanasi (parhaillaan ohjaus- ja neuvontapalveluita käyttäviä)	<i>Keski-arvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Medi-aani</i>	<i>Keski-hajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Oppilaan- ja opinto-ohjaaja	204	0	1000	200	141	212
Opettaja	76	2	300	60	81	14
Rehtori	87	16	300	39	105	8
Kuraattori	73	20	200	60	59	8
Ammatinvalintapsykologi	25	3	200	20	31	52
Koulutusneuvoja	92	0	400	50	122	16
Työvoimaneuvoja	92	15	295	57	85	10
Jokin muu	144	2	650	25	283	5
Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevaa nuorta asiakasta	<i>Keski-arvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Medi-aani</i>	<i>Keski-hajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Oppilaan- ja opinto-ohjaaja	30	0	220	20	36	206
Opettaja	26	0	80	20	23	14
Rehtori	22	5	60	18	19	10
Kuraattori	33	20	50	30	14	7
Ammatinvalintapsykologi	22	0	100	10	26	50
Koulutusneuvoja	21	0	90	20	24	13
Työvoimaneuvoja	29	5	70	20	21	10
Jokin muu	20	0	40	20	15	5

Oppilaan- ja opinto-ohjaajaa kohden on eniten asiakkaita ammatillisissa oppilaitoksissa toimivilla opinto-ohjaajilla, joilla on keskimäärin noin 1000 nuorta asiakkaana. Lukioissa toimivilla asiakkaana on noin 390 nuorta ja peruskouluissa työskentelevillä noin 290. Aktiivisesti asiakkaana näistä on keskimäärin eniten nuoria lukioissa työskentelevillä opinto-ohjaajilla, joilla on asiakkaana noin 240 nuorta. Ammatillisissa oppilaitoksissa on parhaillaan asiakkaana noin 230 nuorta ja peruskouluissa noin 170 oppilasta. Ammatillisissa oppilaitoksissa on myös suurin ilmoitettu parhaillaan asiakkaana olevan nuorten määrä. Jokaisessa oppilaitoksessa ilmoitettu aktiivisesti asiakkaana olevien nuorten enimmäismäärä ylittää suosituksen, jonka mukaan jokaisella opinto-ohjaajalla tulisi olla ohjaus- ja neuvontapalveluiden asiakkaana enimmillään 250 nuorta. Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevia nuoria on eniten asiakkaana ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajilla. Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajilla on asiakkaana noin 50 moniammatillista tukea tarvitsevaa nuorta, kun heitä on peruskoulujen ja lukioiden opinto-ohjaajilla reilu 20 oppilasta. (ks. liitetaulukko 1)

Moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten osuus parhaillaan asiakkaana olevista nuorista on suurin kuraattoreilla, joilla keskimäärin miltei puolet asiakkaista tarvitsee moniammatillista intensiivistä tukea. Asiakasmäärään suhteutettuna vähiten moniammatillista tukea tarvitsevia nuoria on opinto-ohjaajilla ja koulutusneuvojilla.

Taulukko 8: Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevien nuorten osuudet ammattiryhmittäin (%)

%	<i>Keski-arvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Medi-aani</i>	<i>Keski-hajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Oppilaan- ja opinto-ohjaaja	16	0	100	11	17	215
Opettaja	43	0	100	27	40	15
Rehtori	34	2	100	20	37	10
Kuraattori	45	0	100	40	31	8
Ammatinvalintapsykologi	37	0	80	33	23	52
Koulutusneuvoja	22	0	60	17	20	15
Työvoimaneuvoja	40	6	80	34	21	10
Jokin muu	41	0	100	25	44	5

Kyselyn tuloksia on tarkasteltu myös lääneittäin siten, että Uuttamaata on tarkasteltu omana alueenaan eikä ole yhdistetty sitä Etelä-Suomen läänin. Kyselyn perusteella suurimmat keskimääräiset asiakasmäärät ovat peruskouluissa Länsi-Suomen läänissä, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa Uudellamaalla ja TE-toimistoissa Länsi-Suomen läänissä. Aktiivisesti asiakkaana olevien nuorten osuus on suurin peruskouluissa Etelä-Suomen läänissä, lukioissa Uudellamaalla, ammatillisissa oppilaitoksissa Itä-Suomen läänissä ja TE-toimistoissa Oulun läänissä. Moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten keskimääräinen lukumäärä on puolestaan suurin Etelä-Suomen peruskouluissa, Uudenmaan lukioissa, Etelä-Suomen ammatillisissa oppilaitoksissa ja Itä-Suomen läänin TE-toimistoissa.

Taulukko 9: Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluasiakkaiden määrät lääneittäin (%)

<i>Asiakkaana yhteensä (esim. koulun oppilaiden kokonaismäärä)</i>	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Lapin lääni	178	149	820	99	-
Oulun lääni	251	275	283	118	-
Itä-Suomen lääni	254	231	1059	380	-
Länsi-Suomen lääni	317	306	653	777	80
Etelä-Suomen lääni	252	433	1279	459	-
Uusimaa	299	567	1307	434	-
<i>Aktiivisesti asiakkaana eli käytännössä asiakkaanasi (parhailaan ohjaus- ja neuvontapalveluita käyttäviä)</i>	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Lapin lääni	119	104	215	25	-
Oulun lääni	141	210	94	95	-
Itä-Suomen lääni	156	98	312	52	-
Länsi-Suomen lääni	166	202	165	47	2
Etelä-Suomen lääni	180	255	241	31	-
Uusimaa	152	319	161	18	-
<i>Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevaa nuorta asiakasta</i>	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Lapin lääni	15	0	37	10	-
Oulun lääni	10	12	25	12	-
Itä-Suomen lääni	16	9	59	28	-
Länsi-Suomen lääni	20	17	31	26	20
Etelä-Suomen lääni	42	17	74	19	-
Uusimaa	30	41	49	18	-

Kyselyn perusteella moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevia nuoria on suhteessa aktiivisten asiakkaiden määrään peruskouluissa keskimäärin eniten Uudellamaalla ja vähiten Oulun läänissä. Uudellamaalla on myös lukioissa suurin moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten osuus. Itä-Suomen läänissä on puolestaan keskimääräistä enemmän moniammatillista tukea tarvitsevia nuoria ammatillisissa oppilaitoksissa. TE-toimiston asiakkaina olevista nuorista moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten osuus on suurin Uudellamaalla.

Taulukko 10: Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevien nuorten osuudet lääneittäin ja organisaatioittain (%)

	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Lapin lääni	24	0	21	35	-
Oulun lääni	9	5	23	24	-
Itä-Suomen lääni	14	9	34	30	-
Länsi-Suomen lääni	17	10	27	35	25
Etelä-Suomen lääni	19	7	23	36	-
Uusimaa	34	15	27	50	-

4.1.2 Ohjaus- ja neuvontapalveluun käytettävä aika

Kyselyyn vastanneita pyydettiin kertomaan ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoamiseen kuluva ajankäytöstä ja arvioimaan yhden asiakaskäynnin kestoa sekä yhtä asiakasta kohden kokonaisuudessaan käytettävää aikaa. Keskimäärin eniten aikaa käytetään nuoreen yhden asiakaskäynnin aikana työ- ja elinkeinotoimistoissa, joissa asiakaskäynnin kesto on noin reilun tunnin mittainen. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoamiseen käytetään kuitenkin enimmillään eniten aikaa lukioissa, joissa nuoren asiakaskäynnin kesto voi olla enimmillään yli kolme tuntia ja peruskouluissa, joissa nuorta voidaan ohjata ja neuvoa enimmillään kolmen tunnin ajan.

Taulukko 11: Yhden asiakasnuoren palvelemisen kesto yhden käyntikerran aikana organisaatioittain (tuntia)

<i>Tuntia</i>	<i>Keskiarvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Mediaani</i>	<i>Keskijajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Peruskoulu	0,8	0,2	3,0	0,8	0,3	111
Lukio	0,8	0,3	3,5	0,5	0,5	68
Ammatillinen oppilaitos	0,8	0,0	2,0	0,8	0,3	78
Työ- ja elinkeinotoimisto	1,1	0,3	2,3	1,0	0,3	94
Jokin muu	-	-	-	-	-	0
Keskimäärin	0,9	0,0	3,5	1,0	0,4	351

Ammateittain tarkasteltuna yhtä nuorta kohden käyttävät eniten aikaa ammatinvalintapsykologit, joilla käyntikerrat ovat keskimäärin yli tunnin mittaisia ja kuraattorit, jotka käyttävät nuorten ohjaukseen ja neuvontaan noin tunnin. Keskimäärin vähiten nuorten ohjaukseen ja neuvontaan kuluu aikaa opettajilta ja rehtoreilta, joilla asioinnin kesto on noin 40 minuuttia.

Taulukko 12: Yhden asiakasnuoren palvelemisen kesto yhden käyntikerran aikana ammateittain (tuntia)

<i>Tuntia</i>	<i>Keskiarvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Mediaani</i>	<i>Keskijajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Opinto-ohjaaja	0,8	0,0	3,5	0,8	0,4	218
Ammatinvalintapsykologi	1,2	0,8	2,3	1,0	0,3	63
Koulutusneuvoja	0,9	0,5	1,0	1,0	0,2	20
Jokin muu,	0,9	0,5	1,0	1,0	0,3	4
Opettaja (luokan/erityisopettaja)	0,6	0,3	1,0	0,5	0,3	15
Työvoimaneuvoja (nuorten neuvoja, uraohjaaja)	0,9	0,3	1,0	1,0	0,3	10
Rehtori	0,7	0,3	1,5	0,5	0,4	10
Kuraattori (koulupsykologi)	1,0	0,5	2,0	1,0	0,5	8

Vastaajia pyydettiin arvioimaan myös asiakasprosessin kokonaiskesto päivillä laskettuna eli kerto-
maan, kuinka paljon he arvioivat käyttävänsä keskimäärin aikaa yhden asiakasnuoren ohjaamiseen ja
neuvomiseen. Vastausten perusteella keskimäärin eniten nuoren ohjaukseen käytetään aikaa peruskou-
luissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa, jossa nuoria ohjataan ja neuvotaan keskimäärin yhteensä noin
2,5 päivää. Vähiten aikaa nuoren ohjaukseen käytetään lukioissa, joissa ohjaukseen ja neuvontaan käy-
tetään aikaa yhtä nuorta kohden noin yksi päivä. Lukioissa ilmoitetaan olevan myös pienimmät ohjauk-
seen ja neuvontaan käytettävien päivien enimmäismäärät, sillä lukioissa kuluu enimmillään yhden nuor-
ren ohjaukseen 4 päivää, kun peruskoulussa ohjausprosessi voi kestää 40 päivää.

Taulukko 13: Yhden asiakasnuoren palvelemisen kesto kokonaisuudessaan organisaatioittain (päivää)

Päivää	Keski- arvo	Minimi	Maksimi	Mediaani	Keski- hajonta	Luku- määrä
Peruskoulu	2,6	0,0	40,0	1,0	6,0	93
Lukio	1,1	0,1	4,0	1,0	0,9	50
Ammatillinen oppilaitos	2,6	0,0	20,0	1,5	3,0	68
Työ- ja elinkeinotoimisto	1,9	0,2	25,0	1,0	3,2	84
Jokin muu						0
Keskimäärin	2,2	0,0	40,0	1,0	4,1	295

Ammateittain tarkasteltuna eniten aikaa yhden nuoren ohjaukseen ja neuvontaan käyttävät opettajat ja
työvoimaneuvojat, joilla yhden nuoren asiakkaan ohjaamiseen menee kokonaisuudessaan noin kuusi
päivää. Vähiten kokonaisaikaa nuorten ohjaukseen käyttävät keskimäärin ammatinvalintapsykologit,
koulutusneuvojat ja rehtorit. Pisimmät ohjausprosessien enimmäiskestot ovat opinto-ohjaajilla, joilla
ohjaus voi kestää pisimmillään noin kaksi kuukautta. Opettajilla ohjauksen ja neuvonnan enimmäiske-
sto voi olla noin vajaa kaksi kuukautta ja työvoimaneuvojilla noin kuukausi.

Taulukko 14: Yhden asiakasnuoren palvelemisen kesto kokonaisuudessaan ammateittain (päivää)

Päivää	Keski- arvo	Minimi	Mak- simi	Medi- aani	Keski- hajonta	Luku- määrä
Opinto-ohjaaja	2,0	0,0	40,0	1,0	3,9	177
Opettaja (luokan/erityisopettaja)	6,1	0,5	30,0	2,0	8,8	14
Rehtori	1,2	0,2	3,0	1,0	1,0	8
Kuraattori (koulupsykologi)	3,7	0,5	7,0	4,0	2,7	8
Ammatinvalintapsykologi	1,3	0,5	4,0	1,0	0,9	60
Koulutusneuvoja	1,3	0,3	6,0	1,0	1,5	13
Työvoimaneuvoja (nuorten neuvoja, uraohjaaja)	6,2	0,2	25,0	2,0	8,4	9
Jokin muu	1,5	0,5	3,0	1,3	1,1	4

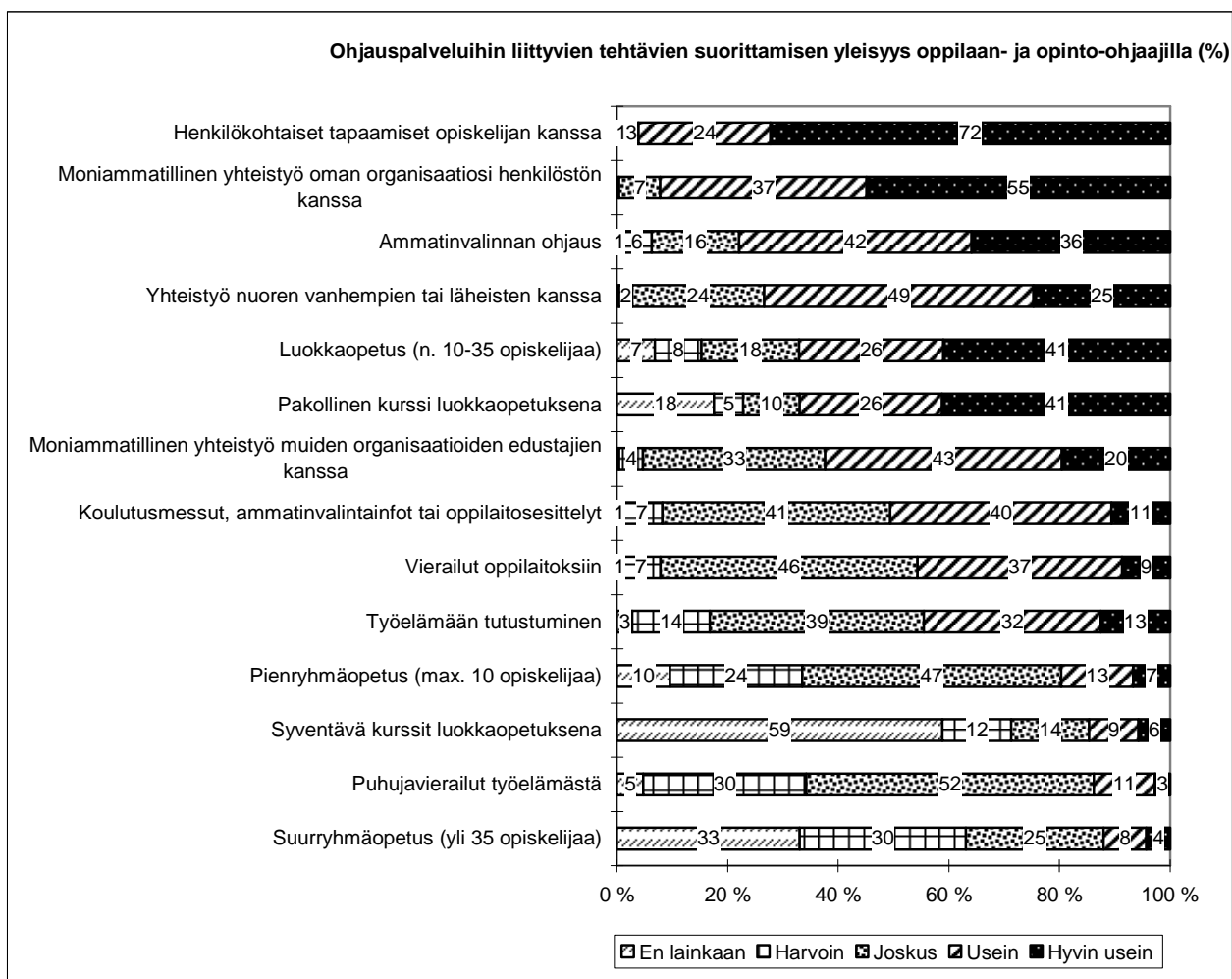
Lääneittäin tarkasteltuna Lapin läänissä käytetään vähiten asiakasnuorten palvelemiseen yhden käynti-
kerran aikana peruskouluissa ja lukioissa, kun ammatillisissa oppilaitoksissa aikaa käytetään nuorta
kohti yhden käyntikerran aikana keskimäärin eniten. Uudellamaalla on TE-toimistojen asiakaskäyntien
kestot lyhyimmät ja Oulun läänissä pisimmät. Nuoren ohjaukseen ja neuvontaan käytetään kokonai-
suudessaan keskimäärin eniten aikaa peruskouluista Uudenmaan ja Länsi-Suomen oppilaitoksissa, kun
Etelä-Suomessa ohjaukseen käytettävä keskimääräinen kokonaisaika on lyhin. Etelä-Suomessa myös
lukiolaisten ohjaukseen ja neuvontaan käytetään muihin alueisiin verrattuna keskimäärin vähemmän
aikaa. Ammatillisissa oppilaitoksissa yhtä asiakasnuorta kohden käytetään kokonaisuudessaan eniten
aikaa Itä-Suomessa, jossa moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten osuus on ammatillisista oppilai-
toksista suurin, ja vähiten Oulun ja Etelä-Suomen lääneissä. TE-toimistoista Etelä-Suomessa ovat kes-
kimäärin pisimmät nuoren ohjaukseen käytettävät kokonaisajat ja lyhimmät Uudellamaalla.

Taulukko 15: Yhden asiakasnuoren palvelemisen kesto kokonaisuudessaan lääneittäin ja organisaatioittain (tuntia/päivää)

<i>Yhden asiakasnuoren palvelemiseen yhden käyntikerran aikana (tuntia)</i>	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Lapin lääni	0,6	0,5	1,1	1,2	-
Oulun lääni	0,8	0,7	0,5	1,3	-
Itä-Suomen lääni	0,9	0,7	0,8	1,2	-
Länsi-Suomen lääni	0,8	0,8	0,8	1,1	-
Etelä-Suomen lääni	0,9	0,7	0,7	1,1	-
Uusimaa	0,7	0,8	0,8	1,0	-
<i>Yhden nuoren asiakkaan ohjaamiseen kokonaisuudessaan keskimäärin (päivää)</i>	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Lapin lääni	1,2	1,3	2,9	1,5	-
Oulun lääni	1,2	1,1	1,5	1,7	-
Itä-Suomen lääni	1,6	1,4	3,1	1,4	-
Länsi-Suomen lääni	2,5	1,4	2,9	1,6	-
Etelä-Suomen lääni	0,6	0,8	1,5	4,2	-
Uusimaa	3,8	1,0	2,8	1,3	-

4.1.3 Nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden sisältö

Kyselyyn vastaajilta tiedusteltiin, kuinka usein he tekevät tiettyjä ohjauspalveluihin liittyviä tehtäviä. Oppilaan- ja opinto-ohjaajilla ohjaus- ja neuvontapalveluun liittyvät työtehtävät ovat tavallisimmin henkilökohtaisia tapaamisia opiskelijan kanssa, moniammatillista yhteistyötä oman organisaation henkilöstön kanssa sekä ammatinvalinnanohjausta. Harvinaisimmin ohjaus- ja neuvontatyötä tehdään yli 35-opiskelijan suurryhmäopetuksena tai työelämän edustajien puhujavierailujen ja syventävien luokkaopetuskurssien kautta.

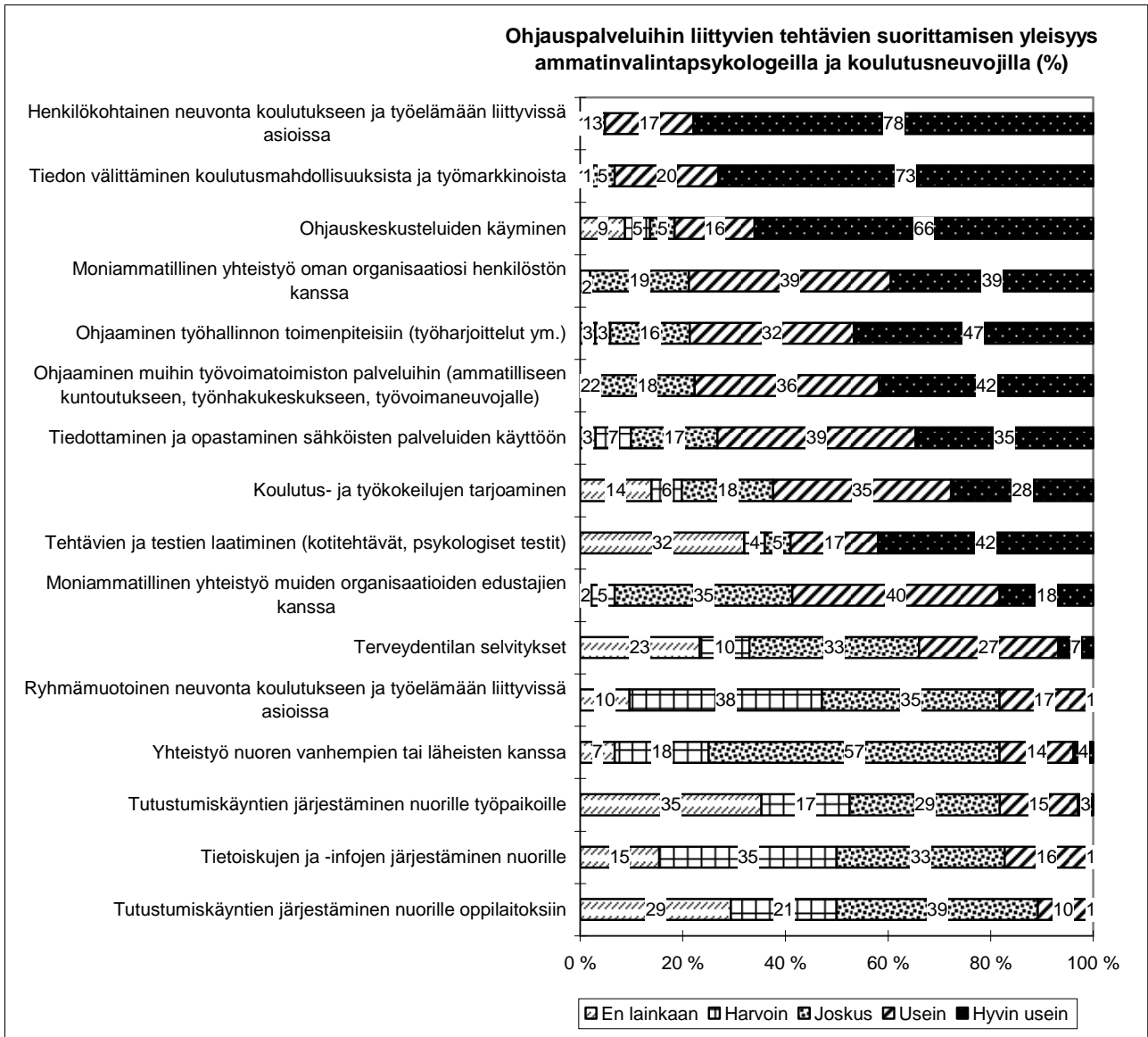
Kuvio 1: Ohjaus- ja neuvontapalveluihin liittyvät tehtävät oppilaan- ja opinto-ohjaajilla

Peruskouluissa ovat muihin oppilaitoksiin verrattuna yleisempiä ohjauspalveluiden toteutusmuotoja pakolliset kurssit luokkaopetuksena, luokkaopetus ja työelämään tutustuminen. Lukioissa ovat keskimääräistä yleisempiä syventävät kurssit luokkaopetuksena, yli 35-opiskelijalle tarkoitettu suuryhmäopetus ja puhujavierailut työelämästä. Ammatillisissa oppilaitoksissa on muita oppilaitoksia yleisempää moniammatillinen yhteistyö muiden organisaatioiden edustajien kanssa, kun luokkaopetus ja pakolliset kurssit luokkaopetuksena ovat harvinaisempia ohjausmuotoja kuin muissa oppilaitoksissa. (ks. liitetaulukko 2)

Suomen lukiolaisten liiton tekemän yli 2100 lukiolaisen näkemyksen esille tuovan selvityksen perusteella lukiolaiset ovat käyttäneet omassa koulussaan yleisimmin ohjaukseen liittyvänä palveluna henkilökohtaista tapaamista opinto-ohjaajan kanssa, suorittaneet pakollisen kurssin luokkaopetuksena tai osallistuneet opinto-ohjauksen luokkaopetukseen ja ammatinvalinnanohjaukseen. Harvinaisimpia toimintamuotoja ovat olleet pienryhmäopetus sekä työelämään tutustuminen, jota on tehnyt vain noin kolmasosa lukiolaisista. Lukiolaiset ovat kuitenkin toivoneet yleisimmin opinto-ohjaukselta vierailuja oppilaitoksiin ja henkilökohtaisia tapaamisia opinto-ohjaajaan kanssa sekä työelämään tutustumisia. (Kokemuksia...2008, 14-15, 17) (ks. liitetaulukko 3)

Myös työ- ja elinkeinotoimistoissa ohjaus- ja neuvontapalvelut sisältävät yleisimmin henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa koulutukseen ja työelämään liittyvistä asioista, tiedon välittämistä koulutusmah-

dollisuuksista ja työmarkkinoista sekä ohjauskeskusteluita. Moniammatillinen yhteistyö oman organisaation henkilöstön kanssa on neljänneksi yleisin tapa tuottaa ohjauspalveluita, mutta oppilaitoksiin verrattuna sitä tehdään hieman harvemmin. Harvinaisimmin työ- ja elinkeinotoimistoissa järjestetään nuorille tutustumiskäyntejä työpaikoille ja oppilaitoksiin. Harvinaisempia ovat myös tietoisjut ja -infot. Vaikka tutustumiskäyntejä työpaikoille ei tehdä yhtä usein kuin oppilaitoksissa, työelämäyhteyksiä tarjotaan oppilaitoksissa useammin koulutus- ja työkokeilujen muodossa.

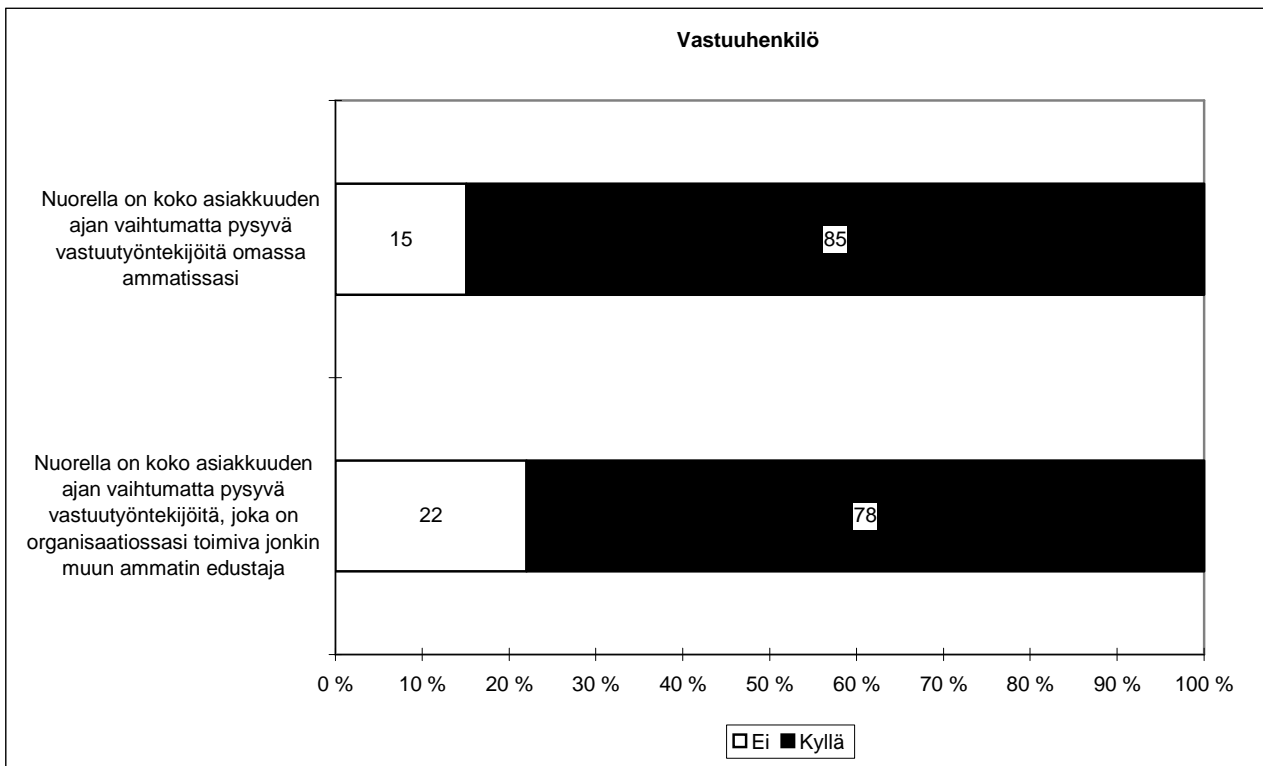
Kuvio 2: Ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoaminen työ- ja elinkeinotoimistoissa

Työ- ja elinkeinotoimistoissa koulutusneuvojat tarjoavat muita ammattiryhmiä useammin ohjauspalveluita ryhmämuotoisena koulutukseen ja työelämään liittyvien asioiden ryhmämuotoisena neuvontana, tietoisjujen ja -infojen järjestämisenä nuorille sekä tiedottamisena ja opastamisena sähköisten palveluiden käyttöön. Ammatinvalintapsykologeille on muita ammattiryhmiä tyypillisempää ohjauskeskusteluiden käyminen, tehtävien ja testien laatiminen, terveystilan selvitysten tarjoaminen, tutustumiskäyntien järjestäminen nuorille oppilaitoksiin ja työpaikkoihin, koulutus- ja työkokeilujen tarjoaminen sekä ohjaaminen työhallinnon toimenpiteisiin ja muihin työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin. Toimis-

toissa työvoimaneuvojat tekevät yleisimmin yhteistyötä nuoren vanhempien ja läheisten kanssa sekä moniammatillista yhteistyötä oman ja muiden organisaatioiden edustajien kanssa. (ks. liitetaulukko 4) Selvitystä varten tehdyissä haastatteluissa tuotiin esille nuorten ikärajiin liittyvät vaikeudet tarjota heille sopivia palveluita. Haastatteluissa pidettiin tärkeänä TE-toimistojen asiakkuuden alaikärajan laskemista 16 vuoteen. Ikärajan laskemisella saataisiin nykyisin järjestelmästä väliinpuotoavat 16–17-vuotiaat koulupudokkaat paremmin palveluverkoston piiriin, vaikka oikeus työmarkkinatukeen tulisi ajankohtaiseksi myöhemmin.

4.1.4 Palveluiden järjestäminen vastuuhenkilömallilla

Kyselyyn vastanneita pyydettiin kertomaan, onko heidän organisaatioissaan joko oman ammattikunnan tai muuta ammattia edustava nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluista vastaava vastuuhenkilö, joka pysyy vaihtumatta koko nuoren asiakkuuden ajan. Kyselyyn vastanneiden taustaorganisaatioissa on omaa ammattia edustava vastuuhenkilö 85 % ja jonkin muun ammatin edustaja 78 % organisaatioista.

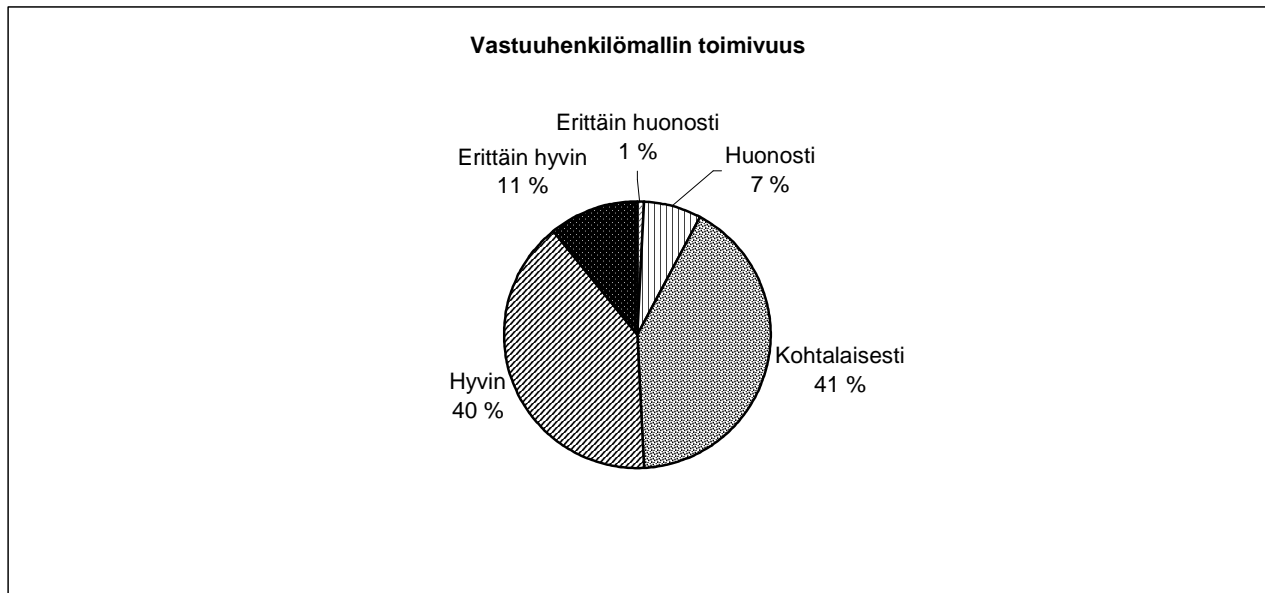
Kuvio 3: Vastuuhenkilöt nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa

Yleisimmin vastuuhenkilömalli on käytössä lukioissa ja peruskouluissa, joista lukioista on miltei sataprosenttisesti ja peruskouluista yli yhdeksänkymmentäprosenttisesti käytössä vastaajan omaa ammattikuntaa edustava vastuuhenkilö. Jonkin muun kuin vastaajan oman ammatin edustajia toimii vastuuhenkilöinä yleisemmin oppilaitoksissa kuin työ- ja elinkeinotoimistoissa. TE-toimistoissa nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa vastuuhenkilöt ovat tyypillisemmin ammatinvalintapsykologeja. Tämä tulee esille myös siinä, kuinka koulutusneuvojat kertovat muita ammattiryhmiä harvemmin vastuuhenkilön olevan oman ammattikuntansa edustajan ja ammatinvalintapsykologit toteavat muita ammattiryhmiä harvemmin organisaatiossa toimivan vastuuhenkilöinä joitakin muita kuin oman ammattinsa edustajia.

Taulukko 16: Vastuutyöntekijät nuorten palveluissa organisaatioittain ja ammateittain

	Vastuuhenkilö omassa ammatissasi			Jonkin muun ammatin edustaja		
	Ei	Kyllä	Yhteensä % (lukumäärä)	Ei	Kyllä	Yhteensä % (lukumäärä)
Peruskoulu	9	91	100 (114)	17	83	100 (108)
Lukio	3	97	100 (67)	19	81	100 (64)
Ammatillinen oppilaitos	29	71	100 (76)	17	83	100 (75)
Työ- ja elinkeinotoimisto	19	81	100 (99)	34	66	100 (96)
Jokin muu	50	50	100 (2)	0	100	100 (2)
	Vastuuhenkilö omassa ammatissasi			Jonkin muun ammatin edustaja		
Opinto-ohjaaja	13	87	100 (217)	19	81	100 (208)
Opettaja	7	93	100 (15)	8	92	100 (13)
Rehtori	8	92	100 (12)	8	92	100 (12)
Kuraattori	13	88	100 (8)	25	75	100 (8)
Ammatintalintapsykologi	10	90	100 (63)	39	61	100 (61)
Koulutusneuvoja	48	52	100 (25)	28	72	100 (25)
Työvoimaneuvoja	10	90	100 (10)	22	78	100 (9)
Jokin muu	60	40	100 (5)	0	100	100 (6)

Vastaajilta tiedusteltiin vastuuhenkilömallin olemassa olemisen lisäksi myös *arviota siitä, kuinka toimivana he pitävät organisaationsa vastuuhenkilömallia*. Vastuumallin todetaan toimivan noin puolessa vastauksista hyvin tai erittäin hyvin ja noin kahdessa viidesosassa kohtalaisesti. Vain vajaassa kymmenesosassa vastauksista vastuuhenkilömallin arvioidaan toimivan huonosti.

Kuvio 4: Vastuuhenkilömallin toimivuus

Vastuuhenkilömallin arvioivat toimivan parhaiten peruskouluissa työskentelevät vastaajat, joista noin vajaa kaksi kolmasosaa pitää vastuuhenkilömallia hyvin toimivana. Ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevissä on sekä keskimääräistä vähemmän vastuuhenkilömallin hyväksi arvioivia että enemmän sen huonosti toimivaksi arvioivia vastaajia. Vastaava tilanne on myös työ- ja elinkeinotoimistoissa työskentelevillä.

Taulukko 17: Vastuutyöntekijämallin toimivuus nuorten palveluissa organisaatioittain

<i>Vastuuhenkilömallin toimivuus %</i>	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>Työ- ja elinkeinotoimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Erittäin huonosti	0	0	1	2	0
Huonosti	6	2	9	10	0
Kohtalaisesti	37	51	46	38	0
Hyvin	50	37	36	35	50
Erittäin hyvin	8	11	8	15	50
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (109)	100 (65)	100 (78)	100 (98)	100 (2)

Tyytyväisimpiä organisaationsa nuorten palveluiden vastuuhenkilömallin toimivuuteen ovat opettajat ja rehtorit, joista noin 70 % on tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen käytössä olevaan vastuuhenkilömalliin. Keskimääräistä harvemmin tyytyväisiä nuorten ohjus- ja neuvontapalveluiden vastuuhenkilömalliin ovat koulutusneuvojat sekä työvoimaneuvojat, joista on muihin ammattiryhmiin verrattuna keskimääräistä useampi tyytymätön organisaationsa nuorten vastuuhenkilömalliin.

Taulukko 18: Vastuutyöntekijämallin toimivuus nuorten palveluissa ammateittain

<i>Vastuuhenkilömallin toimivuus %</i>	<i>Opinto-ohjaaja</i>	<i>Ammattinvalintapsykologi</i>	<i>Koulutusneuvoja</i>	<i>Opettaja</i>	<i>Rehtori</i>	<i>Kuraattori</i>	<i>Työvoimaneuvoja</i>	<i>Jokin muu</i>
Erittäin huonosti	0	2	4	0	0	0	0	0
Huonosti	6	10	8	0	0	13	20	0
Kohtalaisesti	45	37	46	31	27	25	30	33
Hyvin	42	35	33	38	55	63	30	50
Erittäin hyvin	7	17	8	31	18	0	20	17
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (211)	100 (63)	100 (24)	100 (16)	100 (11)	100 (8)	100 (10)	100 (6)

Kyselyssä pyydettiin vastaajia *täsmentämään vastuuhenkilömallia koskevaa vastaustaan ja perustelemaan, mistä syystä he antoivat vastuuhenkilötoiminnasta esittämänsä arvion* (103 vastausta). Noin puolessa eli 55 vastauksessa tuotiin esille pääasiassa myönteisiä puolia vastuuhenkilömallista. Hyvässä vastuuhenkilömallissa nuoren vastuuhenkilö voi olla peruskoulussa vaihtumaton luokastaan vastaava luokanvalvoja, joka on selvillä nuoren tilanteesta opiskelun aikana ja käy kehityskeskusteluita nuoren sekä hänen huoltajiensa kanssa. Erityisopettajan ja kuraattorin työpanos on tärkeä osa monien koulujen vastuuhenkilömallia, sillä heille varattujen resurssien avulla pystytään toimimaan aktiivisesti oppilashuoltoryhmissä ja yhteydenotoissa nuoren huoltajiin päin. Jossain paikoin toimiva oppilashuolto pystyy paikkaamaan kiireisten ryhmänohjaajien toimintaa ja vahvistamaan siten vastuuhenkilömallia nuorten palveluihin. Oppilaitoksissa hyvä työnjako ryhmänohjaajan ja opinto-ohjaajan tai ryhmänohjaajan, koulutusohjaajan ja opinto-ohjaajan sekä jossain tapauksissa terveydenhoitajan kanssa on lisännyt vastuuhenkilömallin toimivuutta. Vastauksissa kerrotaan toimivan vastuuhenkilömallin perustuvan sille, että ryhmänohjaajat vastaavat kaikista oppilaista ja kuraattorit tai erityisopettajat paneutuvat erityistä tukea tarvitseviin nuoriin. Toimivassa mallissa todetaan nuoren siirtyvän tarvittaessa myöhemmässä vaiheessa saattaen vaihtaen työvoimaneuvojan palveluihin. Oppilaitoksissa on parannettu vastuuhenkilömallia vakiinnuttamalla siihen liittyvät toiminnot laatuprosessin avulla.

Työ- ja elinkeinotoimistossa keskeisin vastuuhenkilö on usein nuorten neuvoja, joka toimii yhteistyössä työnantajien, sosiaalitoimiston ja muiden palveluiden tuottajien kanssa nuoren asioiden hoitamiseksi. TE-toimistoissa on myös usean työntekijän vastuuhenkilömalleja, joissa nuorten työvoimaneuvojat, ammatinvalinnanohjaajat ja joissain tapauksissa myös koulutusneuvojat tekevät tiiviisti yhteistyötä. Hyvin toimiville vastuuhenkilömalleille yhdistäviä piirteitä on mm. pysyvyys, mahdollisuus tavata nuorta usein sekä yhden tai useamman henkilön mahdollisuus toimia nuoren vastuuhenkilönä konkreettisesti arjen tasolla eikä vain nimettynä, mutta käytännössä tällä tavoin työtä tekemättömänä henkilönä. Myös työnjaosta ja tehtävistä sopiminen sekä hankkeiden tai muulla tavoin organisaatioon tulleiden lisäresurssien myötä saatu nuorten vastuuhenkilö on lisännyt mallin toimivuutta.

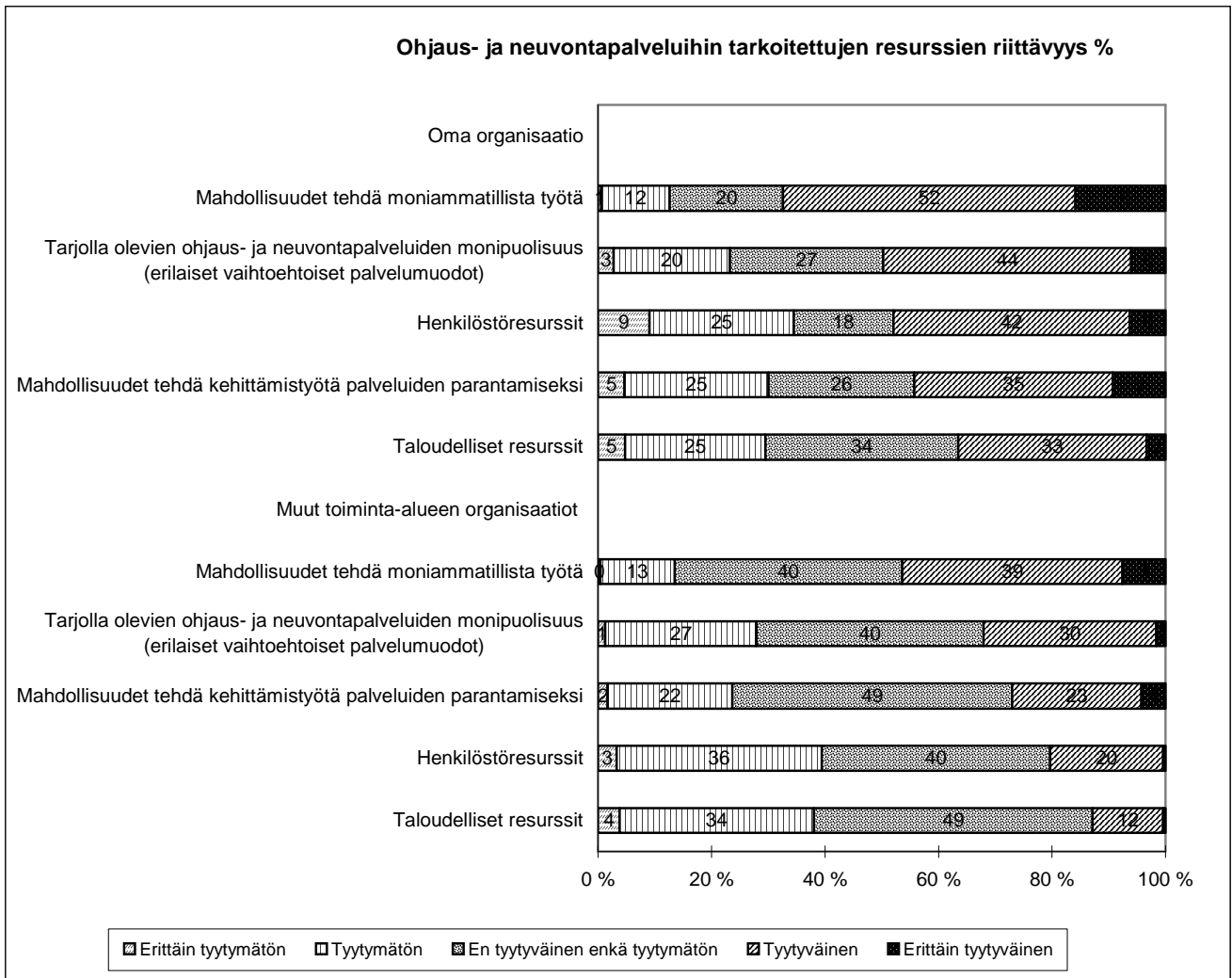
Vastauksissa kerrotaan myös vastuuhenkilömallin toimivuutta heikentävistä tekijöistä. Oppilaitoksissa nousevat vastuuvirkailijamallia vaikeuttaviksi tekijöiksi ryhmänohjaajien ja luokanvalvojen vaihteleva sitoutuminen eli työntekijöiden erilaiset motivaatiot ja asenteet sekä henkilökunnan vaihtuvuus. Osa työntekijöistä huolehtii luokastaan monipuolisesti ja tekee yhteistyötä myös kotien kanssa, kun toinen luokanvalvoja huolehtii vain välttämättömyyksistä kuten lukujärjestyksen ja todistuksen jakamisesta. Lisäksi toimiminen sovitusta pelisäännöistä riippumatta sekä erityisopetuksen toimimattomuus kuten kuraattoreiden ja terveydenhoitajan jakautuminen eri kouluille on heikentänyt vastuuhenkilömallin toimivuutta ja palveluiden saatavuutta. Kun nuoren vastuuhenkilöt, kuten oppilaanohjaajat, on jaettu koulujen välillä, esimerkiksi toisen poissaollessa pystytään hoitamaan vain akuutteja asioita. Suurten opiskelijamäärien vuoksi ryhmänohjaajat eivät ehdi paneutumaan nuoren asioihin ja opiskelijahuollossa saatetaan pystyä kiinnittämään huomiota vain ongelmallisimpien nuorten tilanteeseen. Vastuuhenkilön määrittämisestä huolimatta oppilaitoksissa osan henkilöstöstä ottaessa vähemmän vastuuta ja viivytellessä avun tarjoamisen kanssa nuoren asiat saattavat mutkistua ja toimenpiteet tulla nuorelle liian myöhäisessä vaiheessa. Vastuuhenkilömallin perustuessa projektirahoitteiseen toimintaan haasteena on toimintamallin pysyvyyden varmistaminen. Vastuuhenkilömallin toimivuutta vaikeuttavat myös yhteistyöhön liittyvät tekijät. Vastuuhenkilömalli ei toimi parhaalla mahdollisella tavalla, mikäli yhteistyö oppilaitosjohdon, oppilashuollon, opettajakunnan, erityisopetuksen ja luokanvalvojan välillä ontuu tai mikäli moniammatillista työotetta ei osata hyödyntää ja konkretisoida käytännössä.

Työ- ja elinkeinotoimistoissa ei ole aina erityisiä vastuuvirkailijoita nuorille, vaan he asioivat eri virkailijoiden luona. Lisäksi vastuuhenkilömallin todetaan toteutuvan käytännössä vain harvoin, vaikka se olisikin virallisesti määritelty tietynlaiseksi. Tähän on syynä se, että toimintamallin muutoksesta johtuen jossain paikoin nuorten neuvojat toimivat suurimman osan työajastaan päivystyksessä. Myös kasvaneet suuret asiakasmäärät ovat pakottaneet TE-toimistot luopumaan vastuuvirkailijamallista. Toimistoissa ammatinvalintapsykologeilla saattaa olla omat asiakkaansa, mutta työnhakijapalveluissa resurssien vähäisyys on heikentänyt mahdollisuuksia järjestää työvoimaneuvojista vastuuvirkailija nuorelle. Yhteen vastuuvirkailijaan perustuvan mallin todetaan olevan hyvä, mutta samalla sen toimivuutta on heikentänyt mm. henkilön poissaoloista johtuva mallin haavoittuvaisuus.

4.1.5 Ohjaus- ja neuvontapalveluiden resursointi

Kyselyyn vastaajia pyydettiin arvioimaan oman organisaationsa ja muiden organisaatioiden ohjaus- ja neuvontapalveluiden tuottamiseen tarkoitettujen resurssien riittävyttä. Tyypillisesti oman organisaation resursointi ohjaus- ja neuvontapalveluihin koetaan paremmaksi kuin muiden tahojen. Noin 70 % vastaajista on tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen oman organisaationsa resursointiin mahdollisuuksissa tehdä moniammatillista työtä, kun toisten organisaatioiden mahdollisuuksia tähän pitää hyvinä vajaa 50 %. Toiseksi tyytyväisimpiä vastaajat ovat tarjolla olevien ohjaus- ja neuvontapalveluiden monipuolisuuteen, johon asetettujen resurssien riittävyteen on tyytyväisiä 50 % omassa organisaatiossaan

ja noin 30 % muiden organisaatioiden osalta. Henkilöstöressurssien riittävyyttä pidetään omassa organisaatiossa hieman paremmin toteutuneena kuin resurssien riittävyyttä ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseksi. Sen sijaan muiden organisaatioiden henkilöstöressurssien riittävyyteen ollaan tyytymättömämpiä kuin niiden mahdollisuuksiin tehdä kehittämistyötä palveluiden parantamiseksi. Heikoimmin ohjaus- ja neuvontapalveluihin arvioidaan resursoitavan taloudellisesti, sillä taloudellisiin resursseihin on tyytyväisiä omassa organisaatiossaan noin kolmasosa vastaajista ja toisten organisaatioissa noin kymmenesosa.

Kuvio 5: Resurssien riittävyys nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa

Vastaajien taustaorganisaation mukainen tarkasteltu osoittaa, että omassa organisaatiossa ohjaus- ja neuvontapalveluiden henkilöstöressurssien riittävyyteen ovat vähiten tyytyväisiä ammatillisten oppilaitosten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen edustajat. Ammatillisten oppilaitosten edustajista 42 % ja työ- ja elinkeinotoimiston edustajista 47 % on tyytymätön oman organisaationsa ohjaus- ja neuvontapalveluiden henkilöstöressursointiin, kun esimerkiksi peruskouluissa henkilöstöressursointiin tyytymättömiä on 23 %. Toisaalta peruskouluissa työskentelevät vastaajat (33 %) ovat harvemmin tyytyväisiä ohjaus- ja neuvontapalveluiden taloudelliseen resursointiin, johon tyytyväisimpiä ovat lukioissa toimivat vastaajat (42 %). Vähiten tyytyväisiä oman organisaation ohjaus- ja neuvontapalveluiden monipuolisuuteen ovat ammatillisten oppilaitosten edustajat, joista kolmasosa pitää palveluiden monipuolisuuteen

resursointia riittämättömänä, kun muiden oppilaitosten edustajista tyytymättömiä palveluiden monipuolisuuteen on noin viidesosa. Oman organisaation resursointia moniammatillisen työn tekemisen mahdollistamiseen ovat vähiten tyytyväisiä TE-toimistojen ja lukioden edustajat. 18 % työ- ja elinkeinotoimistojen ja 17 % ammatillisten oppilaitosten vastaajista on tyytymätön mahdollisuuksiin tehdä moniammatillista yhteistyötä, kun peruskouluissa toimivista tyytymättömiä mahdollisuuksiin on 5 % vastaajista. Työ- ja elinkeinotoimistoissa toimivat ovat myös keskimääräistä selvästi tyytymättömämpiä ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen resursointiin. TE-toimistoissa työskentelevistä vastaajista noin kaksi viidesosaa (39 %) on tyytymätön ja noin kolmasosa (36 %) tyytyväinen mahdollisuuksiin tehdä kehittämistyötä ohjaus- ja neuvontapalveluiden parantamiseksi, kun oppilaitosten edustajista tyytyväisiä mahdollisuuksiin on noin puolet vastaajista.

Lukioissa työskentelevät vastaajat ovat keskimääräistä yleisemmin tyytymättömämpiä ja harvemmin tyytyväisiä muiden organisaatioiden henkilöstöresursseihin ja talousresursseihin ohjaus- ja neuvontapalveluiden tuottamiseksi. Myös työ- ja elinkeinotoimistoissa arvioidaan keskimääräistä useammin muiden organisaatioiden panostaneen liian vähän henkilö- ja talousresursseja ohjaus- ja neuvontapalveluiden tuottamiseen. TE-toimistojen vastaajat ovat myös muita hieman tyytymättömämpiä muiden organisaatioiden ohjaus- ja neuvontapalveluiden monipuolisuuteen, kun lukioden edustajissa on vähiten toisten palveluntuottajien tarjonnan monipuolisuuden resursointiin tyytymättömiä vastaajia. Ammatillisten oppilaitosten edustajat ovat muita tyytyväisempiä toisten organisaatioiden mahdollisuuksiin tehdä moniammatillista yhteistyötä resurssien puolesta, johon on tyytyväisiä noin puolet ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevistä vastaajista sekä noin kaksi viidesosaa muissa oppilaitoksissa ja TE-toimistoissa toimivista henkilöistä. Tyytyväisimpiä muiden organisaatioiden moniammatillisuuden kehittämistyön resursointiin ovat TE-toimistojen ja peruskoulujen edustajat, joista noin viidesosa on tyytyväinen muiden organisaatioiden ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseksi asetettuihin resursseihin, kun lukioden ja ammatillisten oppilaitosten edustajista tyytyväisiä on noin kolmasosa. (ks. liitetaulukko 5)

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna tyytymättömiä oman organisaation henkilöstöresursseihin ovat ammatinvalintapsykologit ja työvoimaneuvojat, joista työvoimaneuvojat ovat keskimääräistä tyytymättömämpiä myös oman organisaation ohjaus- ja neuvontapalveluiden taloudelliseen resursointiin ja mahdollisuuksiin tehdä moniammatillista yhteistyötä sekä kehittää niitä palveluiden parantamiseksi. Muiden organisaatioiden henkilöstöresursseja ohjaus- ja neuvontapalveluihin pitävät yleisimmin riittämättöminä rehtorit ja koulukuraattorit, joista koulukuraattorit ovat myös keskimääräistä tyytymättömämpiä muiden organisaatioiden ohjaus- ja neuvontapalveluiden taloudelliseen resursointiin, tarjolla olevien ohjaus- ja neuvontapalveluiden monipuolisuuteen sekä mahdollisuuksiin kehittää ja tehdä moniammatillista yhteistyötä. TE-toimistoissa toimivat työvoimaneuvojat arvioivat muita ammattiryhmiä useammin myönteisimmin muiden organisaatioiden mahdollisuudet toteuttaa moniammatillista yhteistyötä ohjaus- ja neuvontapalveluissa sekä kehittää ohjaus- ja neuvontapalveluita. Haastatteluissa henkilöstön resurssivajauksen todettiin olevan jopa laadukkaan työn tekemisen este.

4.1.6 Ohjaus- ja neuvontapalveluissa tapahtuneet muutokset

Kyselyyn vastanneita pyydettiin *kertomaan, onko organisaation asiakaskunnassa tai muussa toiminnassa tapahtunut jotakin erityistä, joka vaikuttaa nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämiseen*. 201 vastaajan eli 59 % mukaan ohjaus- ja neuvontapalveluissa on niiden järjestämiseen vaikuttavia erityisiä tekijöitä ja 142 vastaajan eli 41 % niitä ei ole. Hieman useammin ohjaus- ja neuvontapalveluihin vaikuttavia tekijöitä on ammatillisissa oppilaitoksissa (62 %) ja työ- ja elinkeinotoimistoissa (61 %) toimivien mukaan kuin peruskouluissa (56 %) ja lukioissa (55 %) työskentelevien mielestä. Ammatin mukaisesti tarkasteltuna kuraattorit (86 %), työvoimaneuvojat ja opettajat ovat havainneet keskimääräistä useammin erityisiä nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluihin vaikuttavia tekijöitä, kun niitä ovat keskimääräistä harvemmin kohdanneet koulutusneuvojat ja selvästi harvinaisimmin rehtorit (27 %).

Kyselyyn vastaajia pyydettiin myös *kertomaan tarkemmin, mitä ovat asiakaskunnassa tai toiminnassa ilmeneviä erityisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat organisaatioissa nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämiseen* (198 vastausta) Enemmistössä vastauksista eli 113 vastauksessa tuotiin esille ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämiseen vaikuttavana tekijänä erityistä tukea tarvitsevien nuorten määrän kasvaminen organisaatioissa. Kun opiskelijaksi pääsee alhaisilla pistemäärillä ja oppilaat ovat koulunestetykseltään melko heikosti suoriutuvia, erityistä tukea tarvitsevien nuorten suuri määrä vaikeuttaa ohjaus- ja neuvontapalveluiden riittävää tarjoamista. HOJKS-opiskelijoiden määrä on kasvanut ja heitä voi olla sata yhtä työntekijää kohden. Etenkin lisääntyneet mielenterveysongelmat, mutta myös sosiaaliset ongelmat ja oppimisvaikeudet, diagnostisoidut autismi- ja aspergeroppilaat, nuorten asunnottomuus sekä oppilaiden liikuntavammat tai monivammaisuus vaikuttavat organisaatioissa ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämiseen. Oppilaitoksissa kouluterveydenhuollon palveluiden vähentyminen tai koulun toiminta sairaalakouluna vaikuttaa ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarpeeseen. Myös alueen asukasrakenne kuten suuri maahanmuuttajien määrä sekä organisaatioiden asiakaskuntaan vaikuttavat alueen muut palvelut kuten perhe- ja koulukodit sekä niiden niukkuus tai puuttuminen kuten terveyspalveluiden väheneminen sekä erilaisten koulutusvaihtojen, työhallinnon ammatinvalinnanohjauksen palveluiden ja työpajojen puuttuminen alueelta vaikuttavat oppilasainekseen ja nuorille tarjottavan tuen määrään. Oppilaitoksissa eri-ikäisten opiskelijoiden tarpeet oppilaiden iän vaihdella 16–50 välillä ja oppilaiden suorittaessa opintoja samanaikaisesti eri tavoin vaikuttavat ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoamiseen. Myös nuorten motivoitumattomuus opiskeluun sekä vanhempien tuen vähäisyys koulun käymiseen ovat lisänneet oppimisen ja jaksamisen ongelmia, jotka näkyvät ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarpeena. TE-toimistoissa nuorten työttömyyden suuri kasvu ja liian vähäinen ammatinvalintapsykologien määrä on vaikuttanut ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämiseen samoin kuin ns. pakokohakuun kuuluvien, sosiaalitoimistosta työ- ja elinkeinotoimistoon ohjattujen ja elämänhallinnaltaan heikkojen nuorten osuus asiakkaista.

Miltei yhtä yleistä on ollut 67 vastauksessa mainittu liian vähäinen resursointi ohjaus- ja neuvontapalveluihin, joka vaikeuttaa niiden tuottamista. Monissa vastauksista mainittiin molempia sekä resurssien että tuen tarpeeseen liittyviä tekijöitä. Nuoria on avovastausten perusteella noin 300–350 opinto-ohjaajaa kohden, ammatillisessa oppilaitoksessa noin 400–500 ja lukioissa noin 500. Lukioissa ohjauspalveluita saatetaan järjestää tilanteessa, joissa opiskelijoita on yli 200 eikä heillä ole yhtään päätoimista opinto-ohjaajaa. Oppilaanohjausta voidaan tuottaa puolipäiväisesti 350 nuorelle tai 370 osaaikaeläkeläisellä opinto-ohjaajalla, ohjauksessa voi olla 100 erityistä tukea tarvitsevaa nuorta tai 600–700, joista noin 13 % todetaan olevan erityisopiskelijoita. Osa-aikaisessa opinto-ohjauksessa on haasteena sovittaa aineenopetusta yhteishakuaikaan ja vierailukäynteihin sekä osallistua oppilashuoltoon tilanteessa, jossa ohjaukseen tarvittaisiin entistä enemmän aikaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrän lisääntyessä. Kouluissa resurssien puute ilmenee erityisesti kuraattorien ja psykologien puut-

teena. Resurssipula voi käytännössä näkyä siten, että käytössä ei ole ammatinvalinnanohjauksen palvelua eikä koulukuraattoria. Ohjauspalveluiden järjestämiseen vaikuttaa jossain paikoin se, että koulu-psykologin palveluita on tarjolla yksi suurta kuntaa kohden. Tällöin erityisoppilaiden määrän kasvaessa oppimisvaikeuksien ja diagnosoitujen terveyshaittojen lisääntymisen vuoksi ohjaus- ja neuvontapalveluihin resursointi on ollut riittämätöntä. Kun kunnassa ei ole esimerkiksi omaa työ- ja elinkeinotoimistoa, nuoret saattavat tulla kysymään neuvoa entiseltä opinto-ohjaajaltaan vuosienkin jälkeen. Resurssien puutteeseen liittyvät vastaukset korostuvat erityisesti työ- ja elinkeinotoimistojen vastauksissa. Työ- ja elinkeinotoimistoissa ohjaukseen ei ole ollut riittävästi aikaa nuorten työttömyyden lisääntyessä, minkä lisäksi taantuman lisäämä kiinnostus koulutuksen hankkimiseen, muiden työtehtävien tuleminen koulutusneuvonnan oheen sekä toimintamallin muutosten myötä nuorten asiakkaiden jakautuminen jokaiselle työntekijälle on vaikuttanut ohjaus- ja neuvontapalveluihin resursoinnin riittämättömyyteen. Monissa TE-toimistojen vastauksissa todetaan, kuinka käytössä ei ole lainkaan ammatinvalinnanohjauksen resurssia tai ne on puolitettu tai käytössä on vain kolmasosa viroista niiden säästösyistä täyttämättä jättämisen vuoksi. Pitkien jonotusten vuoksi odotusajat vastaanotolle voivat venyä useaksi kuu-kaudeksi, mikä vaikuttaa ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoamiseen.

18 vastauksessa kerrotaan muista tekijöistä, jotka olivat muutamaa vastausta lukuun ottamatta myönteisen suuntaisia. Näissä organisaatioissa nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämistä on helpottanut organisaation sijoittuminen pienelle paikkakunnalle ja pieni yhteisö, joka on helpottanut myös erityistä tukea tarvitsevien nuorten ohjausta ja yhteistyöverkoston kehittämistä. Toimijoilla on ollut hyvää tahtoa kehittää toimintaa ja tiivis yhteistyö on mahdollistanut vierailijoiden pyytämisen ja tutustumisvierailujen toteuttamisen mm. paikallisten yritysten kanssa. Ohjaus on voinut toimia hyvin mallissa, jossa koulutusohjaajat hoitavat perinteisiä opinto-ohjaajan tehtäviä kuten huolehtivat opintojen arkipäivään liittyvästä ohjauksesta, samalla kun opinto-ohjaajan huolehtii jatko-opintoihin ohjaamisesta ammatillisiin oppilaitoksiin ja oppilashuoltoryhmissä toimimisesta. Yksittäisemmin mainittuja negatiivisesti nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden järjestämiseen liittyviä muita tekijöitä ovat olleet tiloihin liittyvät ongelmat, jolloin liian pienet vierailujen toteuttamista estävät tilat tai koulun homeongelmien vuoksi parakkikoulussa toimiminen ovat vaikeuttaneet ohjauksen tarjoamista. Myös sijaisten suuri määrä ja puutteelliset välineet ovat heikentäneet nuorten tasavertaisia oikeuksia pyrkiä ja päästä jatko-opintoihin. Ohjaus- ja neuvontapalveluihin vaikuttavia tekijöitä ovat olleet lisäksi kouluissa sen erityistehtävät kuten painottuminen johonkin oppiaineeseen tai opetusharjoittelupaikkojen tarjoaminen sekä koulun toimintamuotoon liittyvät asiat kuten sen toimiminen sisäoppilaitoksena tai opiskelija-asuntolatoiminta tarjoavana yhteisönä. TE-toimistoissa nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluihin on vaikuttanut koulutus- ja ammattitietopalvelun toiminta lakisääteisenä työvoimapalveluna sekä nuorten vähäiset mahdollisuudet päästä työhallinnon toimenpiteisiin ammatinvalinnanohjauksen työkokeilua lukuun ottamatta ennen 17 ikävuotta. Myönteisesti TE-toimistoissa nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluihin on vaikuttanut oma palveluyksikkö, joihin nuoret ohjataan.

Haastatteluissa käytiin läpi kuntaliitosten ja Paras-hankkeen vaikutuksista nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluihin. Paras-hankkeen myötä on ollut jossain paikoin uhkana sen negatiivinen vaikutus alueen nuorten opiskelumahdollisuuksiin. Väestöpohjan laajentaminen on saattanut merkitä suunnitelmia keskittää tietyn alan koulutus tietyille paikkakunnille. Tämän koetaan aiheuttavan ongelmia yläasteelta toiselle asteelle siirtyville nuorille, joiden motivointi koulutukseen jo kotipaikkakunnalle saattaa olla haasteellista. Lisäksi siirtyminen muulle paikkakunnalle yksin opiskelemaan kasvattaa herkässä elämän nivelvaiheessa nuorilla ongelmien syntymisen riskiä.

Haastatteluissa tuotiin esille myös koulutusrakenteessa tapahtuneiden muutosten kuten luokattomiin lukioihin siirtymisen sekä yhtenäiseen perusopetukseen siirryttäessä perustettujen yhtenäiskoulujen vaikutus ohjaus- ja neuvontapalveluissa tapahtuneille muutoksille. Luokattomaan lukioon siirtyminen

on lisännyt ohjaus- ja neuvontapalveluiden merkitystä, sillä nuorilla on kasvanut tarve saada opastusta opintojen loppuun suorittamiseksi. Lukioissa ja myös ammatillisissa oppilaitoksissa todetaan olevan nuoria, joilta puuttuu jatko-opintokelpoisuus puuttuvien kurssien takia. Oppilaitoksissa käytetään erilaisia keinoja kuten teoriaopintojen tukiopetusta opintojen loppuun saattamiseksi, mutta joskus ohjauksesta huolimatta opintosuoritusten saaminen kokoon voi olla pitkällisen työn tulos. Haasteita tuo se, että luokattoman lukion erityispiirteitä ei ole huomioitu ohjauksessa eikä tarkasteltu luokattoman lukion vaikutusta oppimiseen. Myös lukioiden mahdollisuutta järjestää pakollinen opinto-ohjauksen kurssi muulla tavoin kuten nuorten osallistumisena erilaisiin tilaisuuksiin tai opintosuoritusten kertymisenä ryhmäohjaukseen osallistumisen kautta ei pidetä mielekkäänä.

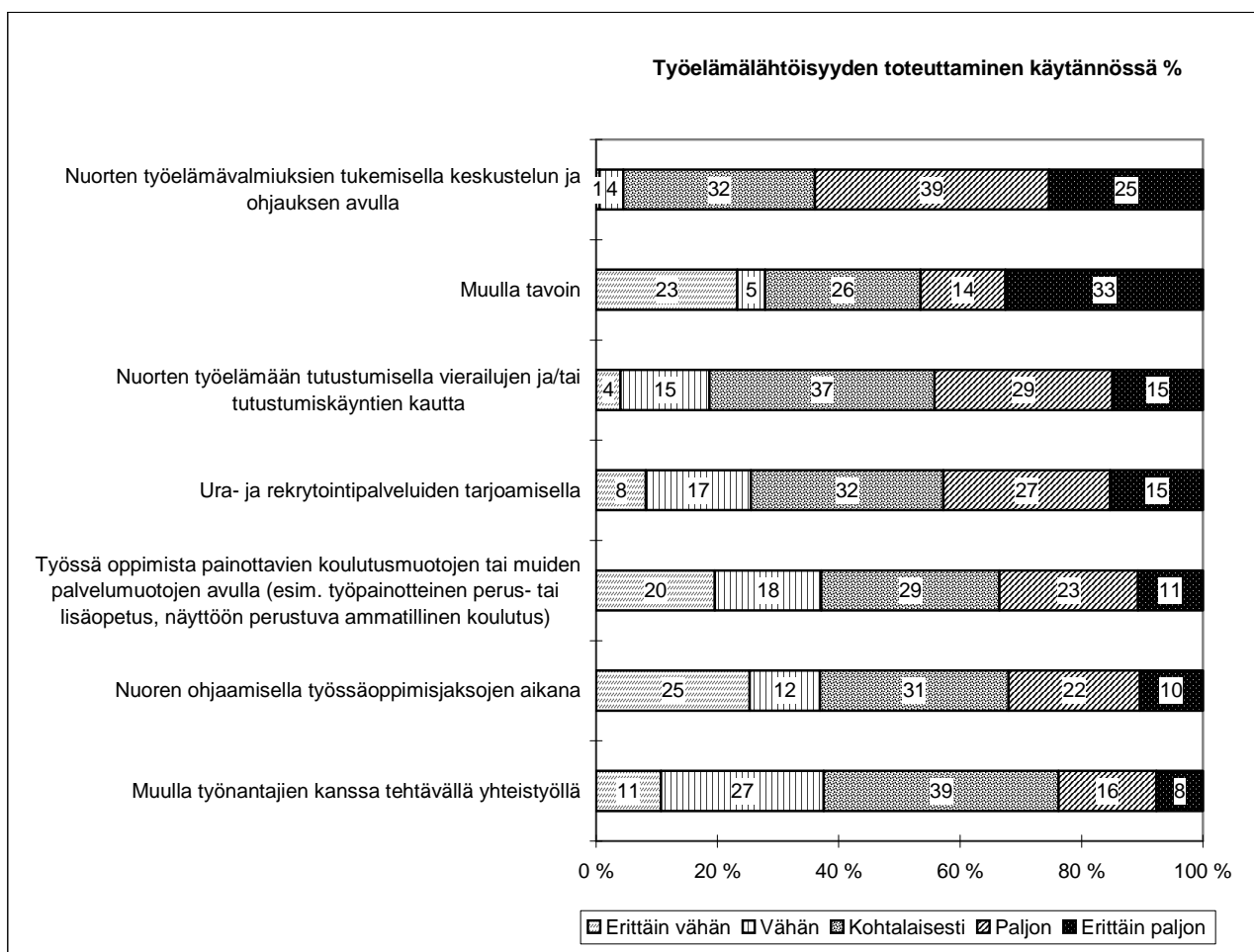
Ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarjoamiseen vaikuttavat myös opinto-ohjaajien virkaehtosopimukset. Jos kunnassa ei ole opinto-ohjaajille omaa virkaehtosopimusta, vaan työtä tehdään erityisopettajan sopimuksella, opinto-ohjaajien mahdollisuudet osallistua esimerkiksi kesällä järjestettäviin tilaisuuksiin ja erilaisiin ohjauksellisiin toimintoihin ovat hyvin rajatut. Haastatteluiden mukaan työnantajilta voi myös puuttua ymmärrystä ohjaustyön luonteesta. Ohjaustyö kasaantuu usein tiettyihin aikoihin vuodesta, jolloin vuosityöajan määrittäminen ohjaajille olisi välttämätöntä. Ohjaustyön luonteen ymmärtämättömyys ilmenee myös siinä, ettei ohjaukselle ole järjestetty asianmukaisia rauhallisia tiloja nuorten vastaanottamiseksi.

4.2 Ohjauksen tavoitteet

4.2.1 Ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyys

Kyselyyn vastanneita pyydettiin *kertomaan tavoista ja eri keinojen yleisyydestä, joilla työelämälähtöisyyttä pyritään toteuttamaan käytännössä organisaatiossa*. Kyselyyn vastanneissa organisaatioissa toteutetaan tavallisimmin työelämälähtöisyyttä nuoren työelämävalmiuksia tukevilla keskusteluilla ja ohjauksella, joiden käyttämisestä mainitsee noin kaksi kolmasosaa vastaajista. Toiseksi yleisimmin käytetään muuta kuin kysymyksessä mainittuja tapoja. Seuraavaksi yleisimpiä tapoja ohjauksen työelämälähtöisyyden toteuttamiseen ovat nuoren tutustuminen vierailujen ja tutustumiskäyntien avulla työelämään sekä ura- ja rekrytointipalveluiden tarjoaminen.

Muita kuin kysymykseen listattuja nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa käytettyjä työelämälähtöisyyttä edistäviä toimia ovat ammattiin tutustumisinfot, asiantuntijavierailut ja esitelmät, urapäivät, joiden myötä oppilaat pääsevät keskustelemaan eri alojen opettajien ja ammattilaisten kanssa, erilaiset projektit sekä kurssit ja koulutukset kuten ryhmätoiminta, erilaiset ohjaavat ja työelämään valmentavat koulutukset (mm. Koulutuksesta työhön -koulutus) ja työpaikkaohjaajien koulutus, yrittäjyyskasvatus valinnaisaineena, motivointi työhakuun, JOPO-hankkeen työpajatoiminta, työkokeilut ja työharjoittelut sekä työpaikoilla tehtävät näytöt.

Kuvio 6: Työelämälähtöisyyden toteuttaminen käytännön ohjaus- ja neuvontapalveluissa

Nuorten työelämävalmiuksia tuetaan keskustelun ja ohjauksen avulla yleisimmin työ- ja elinkeinotoimistoissa, jossa sen mainitsee yleisesti käytetyksi työelämälähtöisyyttä edistävänä toimintamuodoksi noin 80 % vastaajista, kun vastaavaa mieltä on noin 60 % oppilaitosten edustajista. Myös ura- ja rekrytointipalveluiden tarjoaminen on tyypillistä TE-toimistoille, joiden edustajista 70 % kertoo työelämälähtöisyyden edistyvän nuorille tarjottavien ura- ja rekrytointipalveluiden kautta. Vähiten ura- ja rekrytointipalveluita on tarjolla peruskouluissa, joiden edustajista noin 20 % kertoo ura- ja rekrytointipalveluiden olevan yleisesti työelämälähtöisessä ohjauksessa käytetty keino. Noin kolmasosassa lukioista ja noin puolessa ammatillisista oppilaitoksista tarjotaan nuorille ura- ja rekrytointipalveluita tyypillisenä työelämälähtöisyyttä lisäävänä palveluna. Työssä oppimista tukevat koulutusmuodot ovat yleisimpiä ammatillisissa oppilaitoksissa, joiden edustajista noin 70 % kertoo organisaatiossaan käytettävän paljon työpainotteisia tai näyttöön perustuvia koulutusmuotoja. Toiseksi yleisimmin työelämälähtöisiä koulutusmuotoja käytetään TE-toimistoissa, joissa sitä käytetään noin 40 % organisaatioissa runsaasti, kun peruskouluista vajaassa viidesosassa ja lukioista noin kymmenesosassa käytetään paljon työssä oppimista painottavia koulutusmuotoja.

Nuorten työelämään tutustumista edistävät vierailut kokee hyvin merkityksellisiksi työelämälähtöisyyden kannalta noin reilu puolet peruskoulujen ja ammatillisten oppilaitosten edustajista sekä noin kolmasosa lukioita ja TE-toimistoja edustavista vastaajista. Nuoren ohjaaminen työssäoppimisjakson aikana on tyypillisintä ammatillisissa oppilaitoksissa, joiden vastaajista noin 80 % kertoo työssäoppimis-

jaksojen aikaisen ohjauksen toimineen hyvin tai erittäin hyvin työelämälähtöisyyttä lisäävänä toimintamuotona. Vastaavaa mieltä on noin kymmenesosa lukioiden ja TE-toimistojen vastaajista sekä noin neljäsosa peruskoulujen edustajista. Muun työnantajan kanssa tehtävän yhteistyön merkityksen arvioivat suurimmaksi ammatillisten oppilaitosten ja TE-toimistojen edustajat, joista noin reilu kolmasosa kertoo muun työnantajayhteistyön lisäävän paljon ohjauksen työelämälähtöisyyttä.

Taulukko 19: Työelämälähtöisyyden toteuttaminen ohjaus- ja neuvontapalveluissa organisaatioittain

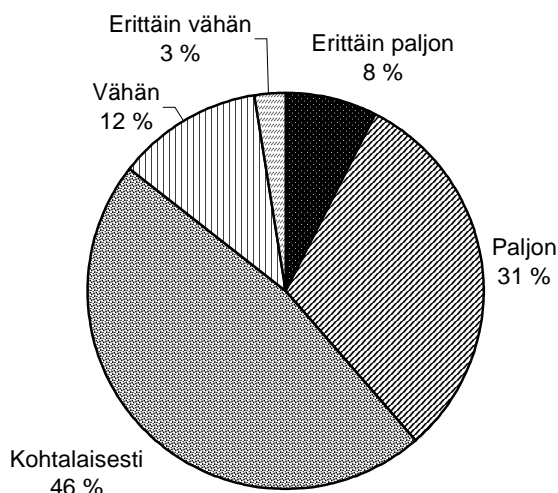
	<i>Perus- koulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Nuorten työelämävalmiuksien tukemisella keskustelun ja ohjauksen avulla					
Erittäin vähän	0	2	1	0	0
Vähän	4	8	5	1	0
Kohtalaisesti	42	34	33	16	50
Paljon	38	43	41	35	50
Erittäin paljon	17	14	20	48	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=114)	100 (N=65)	100 (N=76)	100 (N=98)	100 (N=2)
Ura- ja rekrytointipalveluiden tarjoamisella					
Erittäin vähän	20	8	0	1	0
Vähän	29	22	16	2	0
Kohtalaisesti	31	35	36	27	50
Paljon	16	28	41	30	50
Erittäin paljon	4	8	8	40	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=113)	100 (N=65)	100 (N=76)	100 (N=97)	100 (N=2)
Työssä oppimista painottavien koulutusmuotojen tai muiden palvelumuotojen avulla					
Erittäin vähän	26	48	1	9	0
Vähän	26	22	4	16	0
Kohtalaisesti	31	17	28	38	0
Paljon	15	9	38	27	100
Erittäin paljon	2	3	29	11	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=111)	100 (N=58)	100 (N=76)	100 (N=90)	100 (N=2)
Nuorten työelämään tutustumisella vierailujen ja/tai tutustumiskäyntien kautta					
Erittäin vähän	0	5	1	11	0
Vähän	6	25	8	24	0
Kohtalaisesti	39	42	36	33	0
Paljon	36	20	36	20	100
Erittäin paljon	19	8	20	12	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=113)	100 (N=64)	100 (N=76)	100 (N=93)	100 (N=2)
Nuoren ohjaamisella työssäoppimiskausien aikana					
Erittäin vähän	19	63	1	31	0
Vähän	17	2	0	22	0
Kohtalaisesti	39	26	14	40	0

Paljon	21	4	51	6	100
Erittäin paljon	4	6	33	2	0
Yhteensä % (lukumäärä).	100 (N=108)	100 (N=54)	100 (N=76)	100 (N=88)	100 (N=2)
Muulla työnantajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä					
Erittäin vähän	14	25	3	3	-
Vähän	40	40	7	18	-
Kohtalaisesti	36	19	53	43	-
Paljon	8	9	22	26	-
Erittäin paljon	2	7	15	9	-
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=111)	100 (N=57)	100 (N=72)	100 (N=88)	- (N=0)
Muulla tavoin					
Erittäin vähän	31	44	0	12	-
Vähän	8	11	0	0	-
Kohtalaisesti	38	22	25	18	-
Paljon	8	11	50	12	-
Erittäin paljon	15	11	25	59	-
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=13)	100 (N=9)	100 (N=4)	100 (N=17)	- (N=0)

Ammattiryhmittäisen tarkastelun perusteella ammatinvalintapsykologit ja koulutusneuvojat tukevat yleisimmin nuorten työelämävalmiuksia keskustelun ja ohjauksen avulla. Oppilaitoksissa työskentelevistä ammattilaisista opettajat käyttävät selvästi muita ammattiryhmiä yleisemmin keinona keskustelua työelämävalmiuksien edistämiseksi. Ura- ja rekrytointipalveluiden tarjoaminen on erityisesti työvoimaneuvojien sekä ammatinvalintapsykologien ja koulutusneuvojien käyttämä ohjauskeino, ja oppilaitoksissa rehtoreiden muita ammattiryhmiä yleisemmin mainittu tapa toteuttaa työelämälähtöisyyttä. Työssä oppimista painottavat koulutusmuodot tai muut vastaavat palvelumuodot ovat yleisemmin työvoimaneuvojien ja oppilaitoksissa koulukuraattoreiden mainitsemia yleisiä työelämälähtöisyyttä edistäviä toimintamuotoja. Nuorten työelämään tutustuminen vierailujen ja/tai tutustumiskäyntien kautta tapahtuva työelämälähtöisyyden vahvistaminen on tyypillisimmin työvoimaneuvojien ja oppilaitosten rehtoreiden näkemysten perusteella yleisesti käytetty keino. Koulukuraattorit ja opettajat arvioivat muita ammattiryhmiä useammin nuoren ohjaamisen työssäoppimisjaksojen aikana olevan paljon käytetty tapa työelämälähtöisyyden toteuttamisessa. Muun työnantajien kanssa tehtävän yhteistyön roolia työelämälähtöisyyden edistämiseksi korostavat vastaajista yleisimmin työvoimaneuvojat ja opettajat.

Kyselyyn vastanneita pyydettiin arvioimaan myös sitä, kuinka hyvin työelämälähtöisyys toteutuu käytännössä ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Noin 40 % vastaajista arvioi nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyyden toteutuvan hyvin tai erittäin hyvin ja vajaa puolet kohtalaisesti. Reilu kymmenesosa vastaajista on tyytymätön oman organisaation ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyyteen.

Arvio ohjauksen työelämälähtöisyyden toteutumisesta nykyisin organisaation nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa

Kuvio 7: Työelämälähtöisyyden toteutuminen käytännössä ohjaus- ja neuvontapalveluissa

Parhaiten työelämälähtöisyyden arvioivat toteutuvan TE-toimistojen edustajat, joista noin 70 % pitää oman organisaationsa ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyyttä hyvin tai erittäin hyvin toteutuneena. Vastaavaa mieltä on noin puolet ammatillisten oppilaitosten edustajista, noin viidesosa lukioissa työskentelevistä ja noin reilu kymmenesosa peruskouluissa toimivista kyselyyn vastaajista.

Taulukko 20: Arvio työelämälähtöisyyden toteutumisesta organisaatioittain

%	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Erittäin paljon	1	2	7	20	0
Paljon	12	17	46	49	100
Kohtalaisesti	65	47	43	29	0
Vähän	20	23	4	2	0
Erittäin vähän	1	12	0	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (113)	100 (66)	100 (76)	100 (100)	100 (2)

TE-toimistoissa työvoimaneuvojat ja ammatinvalintapsykologit arvioivat koulutusneuvoja useammin ohjaus- ja neuvontapalveluiden olevan hyvin työelämälähtöisiä. Työvoimaneuvojista 80 % ja ammatinvalintapsykologeista 70 % pitää ohjauksen työelämälähtöisyyttä hyvin tai erittäin hyvin toteutuneena, kun koulutusneuvojista tätä mieltä on noin 60 %. Oppilaitoksissa kuraattoreista ja opettajista noin 50 % arvioi ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyyden toteutuvan erittäin hyvin tai hyvin, kun rehtoreista työelämälähtöisyyttä pitää hyvänä noin 40 % ja opinto-ohjaajista noin 20 % vastaajista.

Kyselyyn vastaajia pyydettiin selvittämään avokysymyksellä, *mitä työelämälähtöisyys merkitsee vastaajan oman ammatin näkökulmasta.* (219 vastausta) Vastaajien toivottiin kertovaan myös *keinoista, joilla nuorten ohjauksen ja neuvonnan työelämälähtöisyyttä voitaisiin lisätä.* (162 vastausta)

Peruskouluissa työelämälähtöisyyden todetaan merkitsevän ohjauksen kulmakiveä. Vastauksissa pidetään tärkeänä työelämälähtöisyyttä oppiainekeskeisyyden sijasta sekä työelämästä tietouden lisäämisen ohella nuorten yleisen tuntemuksen lisäämistä työelämän odotuksista, vastuista ja velvollisuuksista. Työelämälähtöisyyden vahvistamiseksi nuorille tarjotaan työelämään tutustumisjaksoja ja tutustumiskäyntejä eri vuosiluokilla. Vastauksissa korostetaan oppilaanohjauksen tuntien ohella yrittäjyyskasvatuksen ja kummiyritysten sekä toiminnallisuuteen perustuvien eli nuorten osallistumiseen ja tekemään pääsemiseen pohjautuvien toimintamallien merkitystä hyvin toteutuvalle työelämälähtöisyydelle. Vastauksissa tuodaan esille oppilaiden, opettajien ja opinto-ohjaajien TET-jaksojen tärkeä merkitys työelämälähtöisyyden toteuttamisessa. Myös opinto-ohjaajien yhteiset työpaikkavierailut ja työpaikkakäynnit nuorten työhön tutustumisjaksojen aikana on koettu hyväksi työelämälähtöisyyttä edistäväksi toiminnaksi kouluissa. Vastauksissa kerrotaan esimerkkinä hyvin toteutuvasta oppilaitoksen työelämälähtöisyydestä malli, jossa yrittäjyys toimii läpäisevänä teemana jokaisella luokkatasolla ja oppilaitos tekee yhteistyötä paikallisen kauppakamarin, kehittämiskeskuksen ja projektin kanssa.

Peruskouluissa on ollut työelämälähtöisyyden kehittymiselle haasteena työelämän kiireisyys, mikä on vaikeuttanut pääsyä tutustumiskäynneille yrityksiin ja kesätyöntekijöiden ottamista. Lisäksi vanhempien kiireisyys ja puutteet osaamisessa työelämästä kertomiseksi nuorille on vaikeuttanut työelämälähtöisyyden toteutumista peruskoulun tasolla. Myös oppilaitosten kiireisyys on vaikuttanut työelämälähtöisyyden edistämiseen, sillä TET-jaksoilla ohjauksellisuuden todetaan jäävän liian vähäiseksi ohjaajan joutuessa purkamaan tekemättä jääneitä muita työtehtäviä jaksojen aikana. TET-tori on internetissä oleva nuorten ja työpaikan kohtaamista helpottava palvelu, joka toimii yritysten ja koulujen yhteistyömuotona. Käytännössä TET-torin käyttämistä on vaikeuttanut yritysten vähäinen kiinnostus lähteä mukaan toimintaan. Työnantajat eivät ole myöskään kiinnostuneet lähtemisestä mukaan Teho-TET-toimintaan, jossa yhdistetään ammatilliseen koulutukseen ja työelämään tutustuminen samalle TET-jaksolle. Kummiyrityksiä voitaisiin käyttää ihannetapauksessa ammatinvalinnanohjauksellisesti yhteistyötä tekemällä ja eri ammattilaisten urapolkuja kuulemalla, sillä tarvetta koetaan olevan ulkopuolisten vierailijoiden käynneille.

Vastausten perusteella peruskouluissa voitaisiin lisätä opiskelun työelämälähtöisyyttä etenkin TET-jaksoja kehittämällä, joita olisi tarve lisätä ja pidentää. TET-jaksoja voitaisiin kehittää tarjoamalla niitä nykyistä enemmän opettajille ja saamalla mukaan aineopettajia oppiaineeseen nivotun työelämäyhteyden kautta. Lisäksi TET-jaksojen purkua voitaisiin jäntevöittää keskustelemalla niistä yhteisesti ja muuttamalla niitä yhteiseksi pääomaksi oppilaitoksessa. Työelämälähtöisyyden parempaa nivomista aineopetukseen pidetään tärkeänä, sillä nykyistä oppiaineiden opetusta ei pidetä riittävän työelämälähtöisenä. Työelämälähtöisyyttä voitaisiin vahvistaa mm. yhdistämällä eri oppiaineita esimerkein ja työelämään liittyvien pienimuotoisten käytännön tehtävien avulla. Työelämälähtöisyyden vahvistamisessa olisi tärkeää lisätä yritysten kiinnostusta lähestyä murrosikäistä ikäluokkaa tulevia rekrytointitarpeita ajatellen ja innostaa heitä työelämälähtöisyyden edistämiseen nuorille tarjottavien työpaikkakäyntien, tutustumisten, TET-toreille osallistumisen ja muun oppilaitosten työelämälähtöisyyttä lisäävän toiminnan sponsoroinnin kautta. Oppilasmäärien vähentäminen ja opinto-ohjaajan tuntien lisääminen lisäisi työelämälähtöisyyttä. Tarvetta koetaan olevan opetussuunnitelmien muuttamiselle siten, että työelämän tuntemus tulisi omaksi osa-alueekseen jokaisessa kouluaineessa valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan kirjattuna, millä varmistettaisiin jokaisen opettajan ohjausvelvollisuus. Vastauksissa tuodaan esille myös ammattistarttien merkitys työelämälähtöisyyden vahvistamisen keinona.

Lukioissa työelämälähtöisyys merkitsee käytännössä työelämä tietouden tarjoamista nuorille, tutustumista eri ammattialojen työhön ja työllisyysnäkyymiin sekä tiedon jakamista luennoitsijoiden ja vierailujen kautta. Opiskelijoille pyritään antamaan monipuolisesti tietoa työelämästä ja jatko-opiskelumahdollisuuksista sekä tuomaan työelämälähtöisyyden kautta realismia ammatinvalintaproses-

siin ja antamaan eväitä pidemmälle elämänsuunnitteluun kuin koulusta kouluun ohjaamiseen. Käytännössä työelämälähtöisyyden toteuttamista on vaikeuttanut oppilaitosten vähäinen halukkuus käyttää opiskeluaikaa työelämään tutustumiselle sekä vaikeus saada kouluille henkilöitä kertomaan yritysten toiminnasta tai saada nuoria tarvittaessa ammatinvalinnanohjaukseen. Nykyisissä kehyksissä ei koeta olevan riittävästi aikaa oppilaiden TET-jaksoille tai opettajille ja opinto-ohjaajille tarkoitettuun VESO-TETiin, mikä vaikeuttaa työelämälähtöisyyden toteutumista lukio-opinnoissa. Vastauksissa tuodaan hyvänä esimerkkinä erinomaisesti toteutuvasta lukion työelämälähtöisyydestä malli, jossa oppilaitos tekee tiivistä yhteistyötä paikallisten yrittäjien ja yrittäjähdistyksen kanssa. Hyvää yhteistyötä on tehty mm. yritysesittelyiden ja yrityksiin tutustumisen kautta. Toisena esimerkkinä hyvin toteutuneesta työelämälähtöisyydestä lukiossa on mahdollisuus suorittaa yksi koulutusjakso ammatillisella työssäoppimuskaksolla, jota kautta nuoret ovat olleet mm. merkonomikoulutukseen pakollisena kuuluvalla asiakaspalvelun jaksolla. Vaikka järjestelmä edellyttää ammatillisten opintojen modulointia, yhteisiä jaksotauluja yhteistyökoulujen kesken, hyväksilukemista ja maksuista sopimista, pitkään toiminut malli on koettu hyväksi.

Lukioissa työelämälähtöisyyttä voitaisiin vahvistaa integroimalla uravalinnanohjausta opetettavaan aineeseen ja siihen liittyvään ammattialaan etenkin syventävillä kursseilla. Vaikka nykyistä opinto-ohjaajien toimintaa ja heidän kanssaan tehtyjen vierailujen kautta tehtävää tutustumista ammatteihin ja työelämään pidetään liian vähäisenä, työelämäasioiden nivomista opetussuunnitelmaan pidetään käytännössä vaikeana sekä opettavien asioiden paljouden että opettajien asennoitumisen vuoksi. Oppilaille pidetään tärkeänä lukio-TETien lisäämistä, työelämäkurseille osallistumisen lisäämistä sekä oppilaiden asennoitumisen muuttumista, sillä järjestetyille työpaikatutustumisille ei ole aina ollut kiinnostuneita osallistujia. Työelämälähtöisyyden todetaan vaativan siihen varattuna henkilöstöresursseja, kuten esimerkiksi yhden opinto-ohjaajan määrittämistä vastaamaan työelämäkytkösten suunnittelusta ja oppilaanohjauksen tunteihin resursoimista, jotta mm. yritysvierailut mahdollistuisivat lukioiden arjessa.

Ammatillisten oppilaitosten näkökulmasta työelämälähtöisyys on tärkeä lähtökohta ja toiminnan ehdoton edellytys koulutettaessa nuoria työelämään. Työelämälähtöisyys on realiteettien, alueen työnantajien ja työelämän tuntemusta sekä reaaliaikaisen tiedon välittämistä nuorille ammattien vaatimuksista ja työtehtävistä. Oppilaitoksissa ylläpidetään yhteyksiä työelämään säännöllisten yrityksiin ja järjestöihin luotavien kontaktien ja tiedonvaihdon sekä ennusteiden ja työelämästä harjoittelujaksoilta tulevien palautteiden kautta. Työelämälähtöisyys tulee esille ohjauksessa, jossa muiden psykologisten tavoitteiden lisäksi nuorta pyritään kasvattamaan ja ohjaamaan työelämään. Myös työnantajiin pyritään vaikuttamaan houkuttelemalla heitä tarjoamaan nuorille työharjoittelupaikkoja ja tutustumismahdollisuuksia, sillä työssäoppimiskaksot ja näytöt ovat näkyvä osa työelämälähtöisyyden toteuttamista. Työelämälähtöisyyden kannalta tärkeänä pidetään yleiskvalifikaatioiden hankkimisen lisäksi työpaikan erityisesti vaatiman osaamisen ja taitojen selville saamista ja oppimista.

Ammattioppilaitosten jossain vastauksissa tuodaan esiin sitä, kuinka työelämälähtöisyys on toistaiseksi näkynyt vain ura- ja jatko-opintojen ohjauksessa ja kuinka se voisi tulevaisuudessa merkitä myös jotakin muuta. Tarvetta koetaan olevan sen täsmentämiselle, mitä työelämälähtöisyydellä tarkoitetaan. Yhtenä haasteena oppilaitoksissa on työelämälähtöisyyden lisäämiselle liian vähäinen aika. Vaikka ohjauskeskusteluissa käydään nuorten kanssa työelämään liittyviä asioita, yhteydet työelämään voivat olla pääosin nuorten työssäoppimiskaksosten varassa. Opinto-ohjaajien yhteyksiä työelämään vähentää heidän vähäiseksi todettu kiinnostuksensa työelämään tutustumiseksi sekä erilaiset rakenteelliset ratkaisut kuten organisaatioiden työelämäsuhteita hoitavat tiimit, jotka saattavat vähentää opinto-ohjaajien työelämälähtöisyyttä edistävää toimintaa. Yhtenä haasteena työelämälähtöisyyden toteutumisessa on ollut saada yrittäjiä mukaan toimintaan kuten esimerkiksi kertomaan kouluille omasta urastaan.

Vastausten perusteella ammatillisissa oppilaitoksissa opinto-ohjaajien työelämälähtöisyyttä voitaisiin lisätä yhteiskoulutusten ja hyvien käytäntöjen levittämiseen tarkoitettujen verkostotapaamisten kautta. Tässä tarkoituksessa voitaisiin hyödyntää opinto-ohjauksen aluekouluttajia, joiden yhteistyötä olisi mahdollista tiivistää mm. TE-keskusten, ammattiliittojen, työhallinnon ja läänien kanssa. Tärkeänä pidetään myös opettajien työelämälähtöisyyden lisäämistä opettajien TET-jaksojen kautta, sillä opinto-ohjaajien todetaan olevan nykyisin käytännössä heitä lähempänä työelämää. Tarpeelliseksi koetaan se, että ammatillisten oppilaitosten ohjaajat ja opettajat veloitettaisiin käymään työelämäjaksolla säännöllisin välein. Myös työelämän vaatimusten parempi huomioon ottaminen opintoihin hakeutumisvaiheessa, opiskelun aikana tehtävä tiiviimpi yhteistyö työelämän ja koulutuksen kanssa sekä rekrytointipalveluiden tehostaminen voisivat lisätä työelämälähtöisyyttä. Työelämälähtöisyyttä voidaan lisätä oppilailla työpaikkavierailujen ja tutustumisten kautta sekä kummiyritysten ja työssäoppimispaikkojen kanssa tehtävän tiiviimmän yhteistyön avulla, jota voitaisiin lisätä mm. perehtymällä työelämän vaatimuksiin ja työssä oppimisen tavoitteisiin jo ennen työjaksolle menemistä. Myös työssäoppimisjaksojen reflektointi opiskelijaryhmien, ohjaavien opettajien ja muun ohjauksesta vastaavien kesken voi edistää työelämälähtöisyyttä. Hyvinä malleina työelämälähtöisyyden lisäämisessä pidetään siten nuorten yleisempää jalkautumista työpaikoille ja työpaikkojen jalkautumista ammatillisiin oppilaitoksiin.

Työ- ja elinkeinotoimistoissa työelämälähtöisyyttä pidetään ohjauksessa keskeisimpinä tekijöinä opiskeluun ohjaamisen lisäksi. Vastauksissa korostetaan työelämästä ja ammasteista saatavan tiedon ohella työelämään käytännössä tutustumisen merkitystä, sillä oikean käsityksen saamisen työelämästä todetaan tulevan vain siihen itse osallistumisen kautta. Ohjaustyössä pidetään tärkeänä TE-toimistojen mahdollisuutta toimia aitiopaikalla kuulemassa työnantajien näkemyksiä eri ammasteista ja niiden vaatimuksista. Eri ammattien työtehtävien ja työelämän tarjoamien mahdollisuuksien tuntemisen todetaan auttavan nuoria tekemään koulutusvalintoja ja oppimaan työelämän pelisääntöjä. Vastauksissa tuodaan esille myös se, kuinka työelämälähtöisyys ei näy nykyisin riittävästi TE-toimistojen ohjauksessa. Tähän on syynä mm. koulutuksen hidas muuttuminen sekä palveluneuvonnan liiallinen korostuminen ohjauksessa. Työelämälähtöisen ohjauksen kerrotaan olevan ammatti- ja työelämä tiedon tarjoamista ja näiden tietojen käyttämistä ohjauksessa, nuoren taipumusten, kykyjen ja vaatimusten selvittämistä, esteiden selvittelyä ja purkamista sekä asiakkaan kykyjen ja työelämän vaatimusten yhteen sovittamista. Ohjauksessa on keskeistä realististen käsitysten tarjoaminen työelämästä ja työllistymismahdollisuuksista. Työelämälähtöisyyden todetaan edellyttävän nuorten kiinnostuksen, vahvuuksien, osaamisen ja voimavarojen arviointia sekä työn korostamista toiminnan harrastuksellisuusluonteeseen sijasta, jolloin liian empaattisesti painottuneella työotteella ei koeta saatavan aikaan riittävän jänteikästä työelämälähtöistä ohjausprosessia.

Vastauksissa tuodaan esille myös se, kuinka ohjauksessa tulee säilyttää ihmislähtöinen työote ja muu itsenäiseksi ihmiseksi kasvamisen laajempi näkökulma eikä tarkastella ohjausta yksinomaan työelämään valmentautumisen näkökulmasta. Työhallinnon ohjauksen työelämälähtöisyyden kuvauksissa kerrotaan aktiivisesta ohjauksesta, kokemusten tarjoamisesta sekä tehostetusta tuesta työelämäpolkujen rakentamiseksi, jota pystytään tarjoamaan paremmin aikuisopintojen puolella ja muussa kuin normaali-ikäisessä oppisopimuskoulutuksessa.

TE-toimistojen näkökulmasta ohjauksen työelämälähtöisyyttä voidaan vahvistaa työkokeilujen ja työharjoitteluiden kautta, joiden avulla voidaan vahvistaa ohjaustyön punaisena lankana olevaa työelämälähtöisyyttä auttamalla nuorta omien valintojen tekemisessä ja antamalla väylän työkokemuksen hankkimiseen. Työelämälähtöisyyttä voidaan lisätä hyödyntämällä paremmin ammatinvalintapsykologien työpanosta, kasvattamalla heidän resurssejaan, lisäämällä työhallinnon mahdollisuuksia tutustua aloihin joilla ei ole alueella alan koulutusta, luomalla asiapitoista ja nykyistä paremmin jäseneltyä tiedotusaineistoa nuoria varten sekä kasvattamalla eri asiantuntijoiden ymmärrystä työmarkkinoista. Työelämä-

lähtöisyyttä voidaan lisätä myös oppisopimusten tarjoamisella sekä ryhmäpalveluita ja työnhakuvalmiuksia vahvistamalla. Työpaikkoihin tutustumismahdollisuuksien lisääminen, kuten ryhmämuotoisten tutustumiskäyntejä sisältävien palveluiden järjestäminen ja ohjaavaan koulutukseen sisältyvät työpaikkavierailut sekä työnhakutaitokoulutuksen sijasta useammin tarjottavat koulutus- ja työkokeilut, todetaan olevan hyvä malli TE-toimistojen ohjauksen työelämälähtöisyyden vahvistamisessa.

TE-toimistojen vastauksissa tuodaan esille myös muiden toimijoiden ja yhteistyön merkitys nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden työelämälähtöisyyden vahvistamisessa. TE-toimistojen ohjauksen työelämälähtöisyyteen vaikuttaa osaltaan opettajien tutustuminen paikallisiin työmarkkinoihin sekä ennakointitiedon saaminen kasvavista ja kuihtuvista aloista. Lukioihin toivotaan lisättävän työelämään tutustumista, joka jää monilla kesätöitä saamattomilla nuorilla pitkäksi aikaa puuttumaan peruskoulun TET-jakson jälkeiseksi ajaksi. Työnantajayhteistyön lisääminen on tärkeää, jotta työnantajat ottaisivat paremmin nuoria työharjoitteluun ja tulisivat kertomaan nuorille työelämän vaatimuksista, sillä heidän kertomanaan nuorten todetaan kuuntelevan viestiä paremmin kuin työvoimaneuvojien. Myös EK:n nuorisoprojektin kaltaista työelämää ja nuoria yhdistävää toimintaa pidetään tärkeänä samoin kuin ohjauksellisen elementin vahvistamista työharjoitteluissa, jota voidaan lisätä mm. työ- ja työharjoittelu-paikkoja etsivien ja nuoria tukevien kenttätyöntekijöiden avulla. Työnantajien toivotaan kartuttavan ymmärrystä nuorten pulmista ja kehittävän työelämälähtöisiä koulutusmuotoja, joiden kautta myös vähemmän aktiiviset ja esimerkiksi heikon itsetunnon omaavat nuoret pääsisivät töihin. Lisäksi vastauksissa toivotaan kuntien lisäävän työpajatyypistä toimintaa ja työvalmennusta, jotta nuoret voisivat mennä harjoittelemaan niihin tarvittavia työelämätaitoja.

Selvitystä varten tehdyissä haastatteluissa tuotiin esille työelämälähtöisyyden toteutumisen esteenä mm. matkakustannukset, joita koituu erilaisille messuille sekä työpaikka- ja oppilaitosvierailuille käymisestä. Oppilaitoksilla on usein niukalti varoja vierailukäyntien tapaisten kustannusten kattamiseen, mikä voi vähentää nuorten mahdollisuuksia tutustua esittelyiden kautta erilaisiin ammatteihin.

4.2.2 Ohjaus- ja neuvontapalvelut elinikäisen oppimisen edistäjinä

Kyselyyn vastaajia pyydettiin *kertomaan, mitä elinikäisen oppimisen edistäminen on organisaatiossa käytännössä* (189 vastausta) ja *kuinka sitä voitaisiin edistää* (187 vastausta).

Vastausten perusteella **peruskoulussa** elinikäisen oppimisen edistäminen merkitsee kannustusta opiskeluun, omien opiskelutyylien kartoitusta ja itsetuntemuksen vahvistamista, hyvien opiskelutaitojen kehittymistä, muutoksen hyväksymistä ja siinä selviytymistä sekä nuoren valmentamista jatkuvaan itsensä kehittämiseen nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa. Etenkin henkilökohtaisessa ohjauksessa todetaan voitavan tuoda esille nuoren henkilökohtaisia vahvuuksia ja nostaa esille kiinnostuksen kohteita avuksi elämänsuunnitteluun. Elinikäiseen oppimiseen liittyviä asioita käydään oppitunneilla ja otetaan puheeksi vanhemmille tarkoitetuissa tilaisuuksissa. Nuorille korostetaan ammatinvaihdon mahdollisuuksia ja myönteistä asennoitumista kouluttautumiseen. Nuoren on opittava asettamaan tavoitteita, oltava koulutusmyönteinen ja itsensä tunteva. Muutoksessa selviytymiseksi uuden oppimisessa on tiedostettava uuden oppimisen välttämättömyys ja kannattavuus sekä saatava muutos ja oppiminen tuntumaan mukavilta. Kaikkia keinoja, jotka estävät kouluallergiaa, pidetään elinikäisen oppimisen vahvistamisena. Opinto-ohjauksessa kerrotaan korostetummin oppimistyyleistä ja itselle mielekkäistä tavoista oppia sekä tuodaan esille lisätiedon hankkimisen kanavia, kun oppiaineissa painotetaan enemmän koko elämän aikaista oppimisen prosessia. Erilaiset materiaalit voivat tutustuttaa eri alojen koulutukseen sekä erilaisiin koulutuspolkuihin ja -mahdollisuuksiin. Peruskouluissa elinikäisen oppimisen edistämistä heikentävät mm. nuorten vähäinen kiinnostus katsoa elämäänsä vuosiksi eteenpäin, oppi-

misympäristöjen ja koko koulujärjestelmän vähäiset yhteydet ulkomaailmaan sekä aineenopettajien vähäinen kiinnostus ohjaukseen panostamiseen.

Peruskouluissa elinikäistä oppimista voitaisiin lisätä pienempien luokkakokojen ja oppilaanohjaajaa kohti tulevan pienemmän oppilasmäärän kautta. Tällä voitaisiin vahvistaa ohjauspalveluiden resursointia ja kasvatettaisiin mahdollisuuksia toteuttaa elinikäisen oppimisen edistämistä ohjauksessa. Tärkeänä elinikäisen oppimisen edistämiseksi pidetään myös riittävän ja ammattitaitoisen opinto-ohjauksen saamista peruskouluun. Lisäksi eri aineiden opettajien vaikutus oppimisen mielekkääksi kokemiselle ja jatkuvan oppimisen merkitykselle on suuri, sillä opettajat voivat tarjota myönteisiä oppimisen kokemuksia. Tarpeellisena pidetäänkin aineenopettajien koulutautumista, opettajakunnan yhteistyötä ja yhteisen näkemyksen luomista elinikäisestä oppimisesta. Nykyisin aineenopettajien todetaan tuijottavan liiallisesti ainekohtaisten OPSien sisältöön. Muutoinkin yhtenäiset suunnitelmat voisivat vahvistaa elinikäisen oppimisen kehittymistä. Elinikäisen oppimisen kannalta olisi tarpeellista vähentää liikaa opetuksen teoreettisuutta ja lisätä elämänhallintataitojen oppimista sekä yhdistää nykyistä enemmän oppiaineita kokonaisuuksiksi. Elinikäisen oppimisen vahvistamiseksi tärkeänä pidetään koulu ulos - ajattelua ja työelämän kontaktien lisäämistä, joiden kautta nuori voi löytää helpommin omia kiinnostuksen alueitaan. Oppimisympäristöjen kehittämisen lisäksi nuoria varten voitaisiin perustaa verkkopohjainen oman osaamisen todentamispankki, johon työnantajat voisivat osallistua. Myös erilaiset matalan kynnyksen ja yhden asioimispisteen periaatteella toimivat palvelupisteet voisivat toimia elinikäisen oppimisen tukena. Vastausten perusteella myös työ- ja elinkeinotoimistojen kanssa tehtävän yhteistyön toivottaisiin lisääntyvän elinikäisen oppimisen vuoksi, jotta tieto erilaisista vaihtoehdoista monipuolistuisi ja kynnys TE-toimistoon menemiseksi madaltuisi.

Lukioissa elinikäisen oppimisen edistämisen todetaan olevan käytännössä opiskelun ja oppimisen tukemista sekä jatko-opintoihin ohjaamista. Elinikäistä oppimista edistävässä ohjauksessa korostetaan nuoren ehjäksi persoonaksi kasvua, asenteisiin vaikuttamista kuten motivoitumista oppimiseen ja oppimisen iloa sekä oppimisen taitojen opettelua, jota tarvitaan myöhemmin työelämässä. Lukioissa pyritään tarjoamaan nuorille oppimisvalmiuksien edistämisen lisäksi tietoutta erilaisista koulutusväylistä ja työelämässä tapahtuvan oppimisen merkityksestä. Vastauksissa tuodaan esille myös välivuosien pitämisen tärkeys, sillä perustietojen ja -valmiuksien saamisen jälkeen nuorella on myöhemmin mahdollisuus hakeutua tarvitsemaansa ura- ja ammatinvalinnanohjaukseen. Elinikäistä oppimista tukevan ohjauksen avulla pyritään löytämään tasapainoa eri vaihtoehtojen eli jatko-opintojen, välivuoden ja työelämän välillä sekä auttamaan nuoria urasuunnittelussa. Elinikäisen oppimisen edistämistä on heikentänyt lukioissa opinto-ohjaajien vähäiset mahdollisuudet ohjata nuoria riittävästi. Tämä johtuu mm. oppilaitosten kiinnostumattomuudesta resursoida ohjaustoimintaan sekä liian suurista oppilasmääristä opinto-ohjaajaa kohden. Kun elinikäistä oppimista tukevaa ohjausta ei pystytä tarjoamaan riittävästi, tämä näkyy nuorten lukiosta valmistuneiden hidastuneena siirtymisenä jatko-opintoihin sekä myöhemmin korkeakoulutuksen venymisenä ja keskeytymisinä.

Lukiossa elinikäisen oppimisen edistämistä voitaisiin vahvistaa suuremmalla ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoavien henkilöiden määrällä ja riittävänä suurilla henkilökohtaisen ohjauksen varmistavilla muilla resursseilla. Tärkeänä pidetään ohjaukseen asetettavien resurssien muuttamista vähintään minimisuositusten mukaiseksi, jolla voitaisiin varmistaa elinikäisen oppimisen edistäminen lukioiden arjen työssä. Vastauksissa tuodaan korostetusti esille myös opettajien ja ryhmänohjaajien merkitys elinikäisen oppimisen vahvistamiselle, jotta nuoret voisivat löytää opiskelumotivaation. Opettajien ja ryhmänohjaajien asennoitumisen ja toimintatapojen muutoksen tukena voisivat toimia koulutukset ja erilaiset kokeilut. Elinikäisen oppimisen kulkemisella läpäisyperiaatteella läpi koko organisaation sekä aineenopettajien ohjausnäkökulman vahvistamisella voitaisiin edistää nykyistä paremmin elinikäistä oppimista. Myös käytännön esimerkkien esille tuomisella sekä työ- ja elinkeinotoimistojen nuorille an-

tamaa tukea paremmin hyödyntämällä voitaisiin lisätä lukioissa annettavan ohjauksen toimimista elinikäisen oppimisen tukena.

Ammatillisten oppilaitosten edustajien mukaan elinikäisen oppimisen edistäminen merkitsee ohjauksessa avoimien yksilöllisten polkujen luomista, erilaisista vaihtoehdoista kertomista ja jatko-opintoihin kannustamista sekä valmiuksien ja asenteiden luomista oman ammatin seuraamiselle ja opiskelulle myös ammattiin valmistumisen jälkeen. Ohjaukseen liittyvä motivointi ja kannustamistyö ovat tärkeitä elementtejä elinikäisen oppimisen kehittymiselle samoin kuin minä oppijana -tyyppiselle lisävalmiuksien antamiselle, jolla voidaan tukea eri oppiaineissa erilaisia oppimistapoja. Elinikäisen oppimisen vahvistamiseksi nuoria ohjataan tekemään itsearviointia, näkemään realiteetit kuten taloudelliset resurssit ja alueen antamat mahdollisuudet. Elinikäistä oppimista vahvistetaan kannustamalla nuoria sisäiseen yrittäjyyteen, lisäämällä opiskelijan motivoitumista. Elinikäistä oppimista voidaan edistää luomalla valmistumista tukeva hyvä oppimisympäristö, joka tarjoaa hyviä oppimiskokemuksia sekä vahvistaa itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja. Elinikäistä oppimista voidaan lisätä oppilaitoksissa joustavalla valinnalla, teettämällä matematiikka- ja lukitestejä sekä muunlaisella erityistä tukea mahdollisesti opinnoissa tarvitsevien nuorten tarpeiden kartoittamisella ja opinnoissa tukemisella. Nuorille korostetaan perustutkimuksen suorittamisen merkitystä, jolla voidaan saada lähtöväiä työelämään ja edistää taitojen siirrettävyyttä, vaikka alan työhön ei valmistumisen jälkeen hakeuduttaisikaan. Ohjauksessa korostetaan koulun ulkopuolellakin tapahtuvaa oppimista, kehoitetaan oppilaita yhdistämään aiempaa ammattiosaamista uuteen ja esitellään eri ammatteihin johtavia etenemistapoja siten, että esille tuodaan vaihtoehtoisia opiskelupolkuja uran eri vaiheissa. Edellytyksenä elinikäisen oppimisen edistämiseksi pidetään oppilaitoksen työelämästrategioiden konkreettisuutta ja toteuttamiskelpoisuutta, joiden kautta voidaan varmistaa myös työelämälähtöisyyden toteutumista. Hyvänä mallina elinikäisessä oppimisessä ovat toimineet erilaiset koulutuksesta työhön siirtymistä käsittelevät kurssit, opettajien ja työssäoppimispaikkojen edustajien kertomukset opiskelu- ja työelämäkokemuksistaan sekä opiskelijoiden vierailut ja heille tehtävät erilaisten urakaarien esittelyt.

Ammatillisissa oppilaitoksissa elinikäisen oppimisen toteutumista edistäisi ohjaus- ja neuvontapalveluiden toimivuuden parantaminen. Panostuksia tulisi suunnata ammattitaitoisen henkilökunnan resursointiin ja siihen, että ohjaus- ja neuvontapalveluissa käytettäisiin vastuuhenkilöperiaatetta. Tärkeäksi mainitaan myös nuorille tukea antavien palvelupisteiden perustaminen. Sujuvammat ohjaukselliset vaihdot eri toimijoiden välillä ovat tärkeitä elinikäisen oppimisen kannalta. Muiden oppilaitosten tavoin myös ammatillisten oppilaitosten näkökulmasta koulutusjärjestelmää voitaisiin kehittää motivoivammaksi, sillä nykyisin koulutuksessa todetaan korostettavan liiallisesti koulun ensisijaisuutta oppimisympäristönä. Kouluissa painotetaan liiallisesti tietopainotteista OPSia eikä mahdollisteta oppimista osatutkintojen kautta. Elinikäisen oppimisen näkökulman vahvistamista opetuksessa pidetään tärkeänä. Nykyisin opetuksessa koetaan unohdettavan muualta saadut oppimiskokemukset, jotka voivat olla nuoren tulevaisuuden kannalta ratkaisevampia. Elinikäiseen oppimiseen liittyvien näkemysten siementen kerrotaan kylvettävän jo ala-asteella, mutta niiden kehittymistä voitaisiin tukea ammatillisissa oppilaitoksissa laajentamalla oppimista enemmän elämän eri osa-alueilla toteutuvaksi. Elinikäistä oppimista voidaan parantaa myös konkreettisten tapausesimerkkien eli työuristaan kertovien henkilöiden ja työpaikkavierailulla kerrottavien ammatillisten aikuiskoulutusmahdollisuuksien avulla.

Työ- ja elinkeinotoimistoissa elinikäisen oppimisen edistäminen on käytännössä kouluttautumiseen ja jatkuvaan kehittymiseen kannustamista. Ohjauksessa pyritään luomaan luottamuksellinen suhde nuoreen sekä selvittämään hänen persoonallisuuttaan, kykyään ja motivaatiotaan laaja-alaisesti. Ohjauksessa keskustellaan elinikäisestä oppimisesta ja persoonasta arkikielellä sekä pyritään tukemaan nuoren suunnitelmia. Ohjauksessa elinikäisen oppimisen edistäminen merkitsee koulutukseen ja työhön liittyvää neuvontaa, ammatinvalinnanohjausta, työnhakuvalmennusta, työnvälityksessä tehtävää ohjausta ja

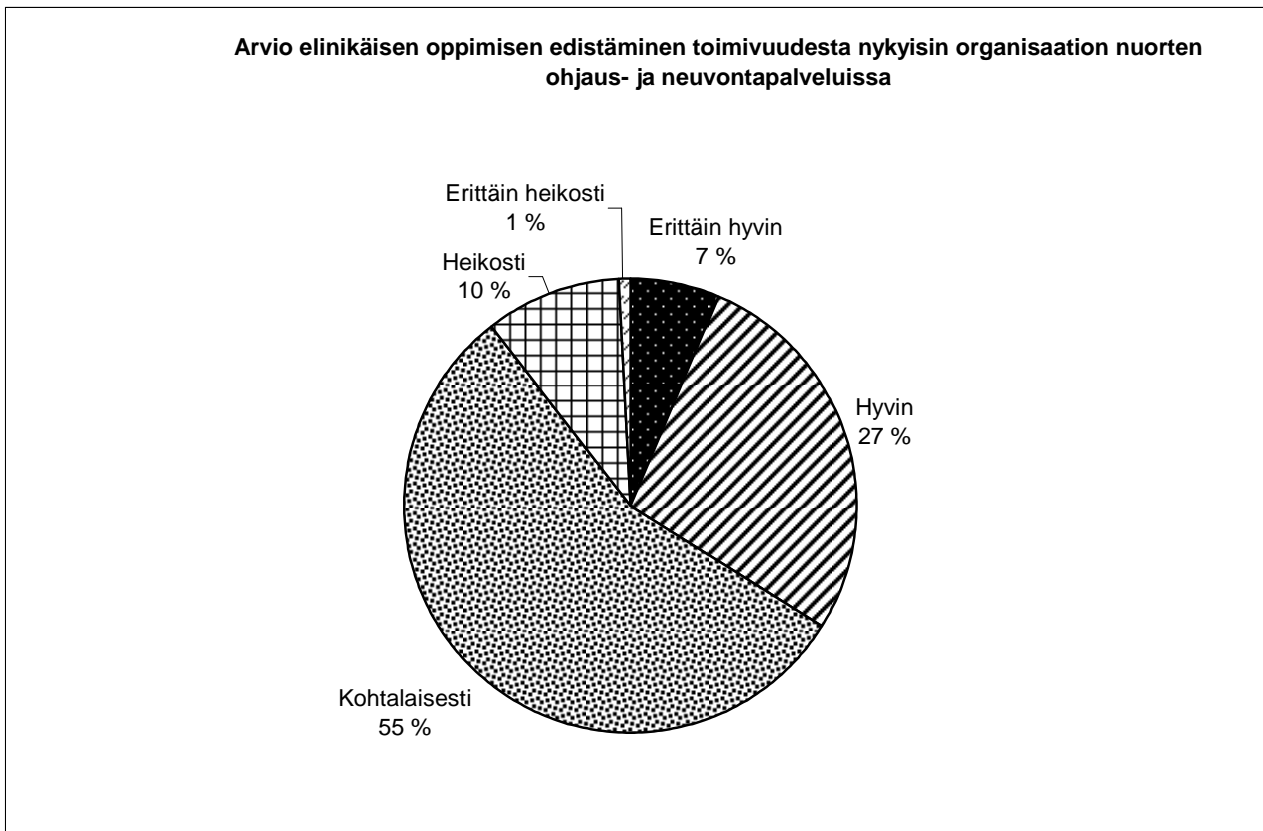
työharjoitteluita. Ohjauksessa kartoitetaan erilaisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia asiakkaan omat toiveet, kyvyt ja kiinnostus huomioiden myös ammattiin valmistuneilla, sillä tavoitteena on jokaisen ylläpitää muutosvalmiutta ja joustavuutta. Ohjauksen aikana keskustellaan sekä oppimiseen ja opiskeluun liittyvistä asioista että työmarkkinoiden muuttumisesta, tarpeesta ja mahdollisuuksista oppia työssä uutta koko työuran ajan. Tavoitteena on saada nuoret mieltämään työura pieniksi liikkumiksi pitkässä sarjassa, jossa tehdään tarkastuksia pitkin matkaa eikä etsitä lopullisia ratkaisuja. Elinikäisen oppimisen edistämiseksi pyritään tuomaan esille yhtä vahvasti sekä henkilökohtaiset resurssit että koulutuksen ja työelämän tarjoamat vaihtoehdot, sillä nykyisin ohjauksessa korostuu aiempaa enemmän erilaisten siirtymien tukeminen. Elinikäistä oppimista tukevassa ohjauksessa tuodaan esille useiden alanvaihtojen todennäköisyys ja kouluttautuminen erilaisten koulutusväylien kautta myöhemmin työn ohessa opiskellen tai alan vaihtojen yhteydessä. Siirtymien tukemiseksi ohjauksessa tarjotaan nuorelle mahdollisuuksia ammatinvaihtoon ja uuden kokeiluun. Elinikäistä oppimista tukevalla pyritään luomaan siirtymävaiheisiin mielekkyyttä ja toimintamuotoja, joissa nuori saa mahdollisuuden kehittyä ja arvioida omaa ihmisenä kasvamistaan myös negatiivisten kokemusten kautta. TE-toimistoissa elinikäisen oppimisen edistämistä on vaikeuttanut uraohjauksen kohdentuminen työttömiin, jolloin ohjauksessa ovat jääneet liian vähälle huomiota nuoret ja työttömyysuhan alaiset työnhakijat. Lisäksi hallinnossa on tapahtumassa muutoksia, joiden myötä yrityspalveluiden ennakoidaan vievän resursseja ammatinvalintapsykologien palveluilta.

TE-toimistoissa voitaisiin vahvistaa ohjauksessa elinikäisen oppimisen näkökulmaa kasvattamalla henkilökohtaisen neuvonnan ja ohjauksen resursseja, lisäämällä syvennettyä yksilöllistä psykologista ohjausta sekä kehittämällä ohjauksessa innostavampaa otetta ja saamalla kehittämistyöhön siitä kiinnostuneita työntekijöitä. Elinikäisen oppimisen toteutumiseksi ohjauksessa tärkeänä pidetään nykyisten ammatinvalinnanohjauksen sekä koulutus- ja ammattitietopalveluiden resurssien säilyttämistä, sillä niille todetaan olevan runsaasti tarvetta. Koulutus- ja ammattitietouden selkeämpi esille tuominen internetissä voisi olla TE-toimistojen näkökulmasta yksi keino elinikäisen oppimisen edistämiseksi.

TE-toimistojen vastauksissa kerrotaan myös muiden toimijoiden roolista työ- ja elinkeinotoimistoissa tehtävän elinikäisen oppimisen vahvistamisen kannalta. Ohjaukseen resursoinnin lisäksi tarvetta on yhteistyöverkoston selkeyttämiselle ja toisten työn tuntemuksen lisäämiselle, jotta nuorta voidaan ohjata yhteistyössä eteenpäin. Useissa vastauksissa toivotaan peruskouluissa pystyttävän antamaan jokaiselle oppilaalle parhaat edellytykset oppimiselle ja mahdollisuuden opetukseen, jossa huomioitaisiin paremmin jokaisen erilaiset lähtökohdat. Tarvetta on mm. hyvien perusvalmiuksien antamiselle nuorille äidinkieliessä, matematiikassa ja vieraissa kielissä, jolla varmistetaan jatko-opintojen sujumista. Myös lukioissa tehtävän ohjauksen kehittäminen vahvistaisi elinikäisen oppimisen näkökulman toteutumista TE-toimistojen ohjauspalveluissa. Ohjauksen selkiyttäminen ja tiedon siirron parantuminen erilaisissa nivelvaiheissa sekä nuoren saama parempi tuki ja polutus koulutuksesta työelämään ja myöhemmin aikuiskoulutukseen vahvistaisivat elinikäisen oppimisen ajattelutavan toteutumista käytännössä. Työpajatoiminnan kehittäminen ja muunlaiset syrjäytymisvaarassa olevien nuorten motivointia vahvistavat palvelut sekä palvelutarjonnan kehittäminen kuten toiminnallisten muotojen lisääminen perus- ja ammatillisessa koulutuksessa varmistaisivat nykyistä paremmin elinikäisen oppimisen näkökulman toteutumista ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Vastauksissa tuodaan myös opintojen rahoituksen kehittämisen tärkeys opintoihin kannustavana tekijänä. Ammattiin valmistuneiden nuorten mahdollisuuksia tulisi parantaa sekä hankitun osaamisen hyödyntämisessä että mahdollisuuksissa jatkaa opintojen jälkeen myös opintolainaisena ja ilman työpaikkaa olevana henkilönä.

Kyselyyn vastaajia pyydettiin *arvioimaan sitä, kuinka hyvin he kokevat elinikäisen oppimisen edistymisen toimivan käytännön työssä ohjaus- ja neuvontapalveluissa*. Noin reilu kolmasosa vastaajista arvioi organisaationsa ohjaus- ja neuvontapalveluiden edistävän hyvin tai erittäin hyvin nuorten elinikäistä

oppimista. Reilu puolet vastaajista arvioi elinikäisen oppimisen edistyvän nuorilla ohjaus- ja neuvontapalveluiden avulla kohtalaisesti ja noin kymmenesosa heikosti.

Kuvio 8: Elinikäisen oppimisen edistymisen toteutuminen käytännössä ohjaus- ja neuvontapalveluissa

Työelämälähtöisyyden tavoin myös elinikäisen oppimisen edistämisen arvioivat parhaiten toteutuvan oman organisaatio ohjaus- ja neuvontapalveluissa työ- ja elinkeinotoimistojen edustajat, joista noin puolet pitää elinikäisen oppimisen näkökulmaa hyvin toteutuneena. Ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden edustajista noin kaksi viidesosaa pitää elinikäisen oppimisen edistämistä hyvänä oman organisaation ohjaus- ja neuvontapalveluissa, kun peruskouluissa työskentelevistä on vastaavaa mieltä vain noin kymmenesosa vastaajista.

Taulukko 21: Elinikäisen oppimisen edistämisen nykyinen toimivuus organisaatioittain

%	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Erittäin hyvin	2	9	5	11	0
Hyvin	13	28	32	40	50
Kohtalaisesti	65	52	57	46	50
Heikosti	19	9	5	3	0
Erittäin heikosti	2	2	0	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (111)	100 (65)	100 (77)	100 (98)	100 (2)

Ammateittain tarkasteltuna elinikäisen oppimisen arvioivat parhaiten toteutuvan ohjauksessa ammatinvalintapsykologit, joista noin vajaa kaksi kolmasosaa kokee sen hyvin tai erittäin hyvin toteutuvaksi organisaation ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Koulutusneuvojista, työvoimaohjaajista ja rehtoreista

noin kaksi viidesosaa arvioi elinikäisen oppimisen toteutuvan hyvin organisaation ohjauksessa, kun vastaavaa mieltä on noin neljäsosa opinto-ohjaajista ja opettajista eikä yhtään koulukuraattoreista.

4.3 Moniammatillisen yhteistyön toteutuminen ja lisäämistarpeet ohjaus- ja neuvontapalveluissa

4.3.1 Moniammatillisen yhteistyön tekeminen

Kuten jo raportin taustaosassa todettiin, moniammatillisen yhteistyön lisääminen mainitaan tyypillisesti yhdeksi keskeisimmistä keinoista ohjaus- ja neuvontapalveluiden parantamisessa. Moniammatillisen ohjausyhteistyön lisäämistä on pidetty tärkeänä mm. lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa. Kyselyyn vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka monta prosenttia heidän työajastaan kuluu moniammatilliseen yhteistyöhön. Vastausten perusteella eniten työajasta moniammatilliseen työhön arvioivat kuluvan ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevät, joiden työajasta noin kolmasosan arvioidaan menevän verkostotyöhön. Peruskouluissa toimivilta menee noin viidesosa työajasta verkostotyöhön, kun verkostotyön osuuden arvioi olevan vajaa viidesosa TE-toimistoissa ja lukioissa työskentelevistä.

Taulukko 22: Moniammatillisen yhteistyön tekemiseen kuluva prosenttiosuus työajasta

%	Keski-arvo	Minimi	Maksimi	Mediaani	Keskiahajonta	Lukumäärä
Peruskoulu	21	0	80	15	16	107
Lukio	16	0	40	15	9	62
Ammatillinen oppilaitos	30	0	80	28	20	76
Työ- ja elinkeinotoimisto	17	0	100	10	16	95
Jokin muu	20	10	30	20	14	2
Keskimäärin	21	0	100	15	17	342

Työajastaan eniten verkostotyöhön arvioivat käyttävän kuraattorit, joilla noin kaksi viidesosaa työstä on moniammatilliseen verkostotyöhön liittyvien tehtävien hoitamista. Opettajat arvioivat noin neljäsosan työajastaan menevän verkostotyöhön ja rehtorit noin viidesosan. Myös koulutusneuvojat ja työvoimaneuvojat arvioivat kuluvan noin viidenneksen työajastaan moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvien asioiden hoitamiseen. Vähiten verkostotyöhön käyttävät työaikaansa ammatinvalintapsykologit, jotka arvioivat noin reilun kymmenesosan työajastaan kuluvan moniammatilliseen yhteistyöhön. Heillä myös arvioitu verkostotyöhön kuluva enimmäisaika on alhaisin, kun koulutusneuvojilla, opettajilla ja kuraattoreilla on suurimmat arvioidut moniammatilliseen yhteistyöhön kuluva enimmäisajan osuudet.

Taulukko 23: Moniammatillisen yhteistyön tekemiseen kuluva prosenttiosuus työajasta ammattitain

%	Keskiarvo	Minimi	Maksimi	Mediaani	Keskiahajonta	Lukumäärä
Opinto-ohjaaja	22	0	70	20	16	204
Opettaja	25	0	80	20	23	15
Rehtori	19	0	60	18	16	12
Kuraattori	38	10	80	35	24	8
Ammatinvalintapsykologi	14	0	40	10	10	62
Koulutusneuvoja	19	1	100	10	26	23
Työvoimaneuvoja	20	0	60	20	19	9
Jokin muu	28	0	70	20	31	6

Kyselyyn vastaajia pyydettiin arvioimaan montako prosenttia omasta työajasta kuluu moniammatillisen yhteistyön tekemiseen tiettyjen keskeisten nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluita tuottavien ja niiden sidosryhmänä toimivien tahojen kanssa.

Keskimäärin eniten työaika käytetään peruskoulujen, lukioiden, ammatillisten oppilaitosten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. Tulosten perusteella peruskouluissa, lukioissa sekä työ- ja elinkeinotoimistoissa selvästi eniten aikaa kuluu sisäiseen moniammatilliseen yhteistyöhön. Myös ammatillisissa oppilaitoksissa arvioidaan kuluvan runsaimmin aikaa oppilaitoksen sisäiseen moniammatilliseen yhteistyöhön, mutta miltei yhtä suuri on peruskoulujen kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön kuluvan ajan osuus. Kun ilmoitetut keskimääräiset prosenttiosuudet lasketaan yhteen, tulosten perusteella keskimäärin noin kaksi kolmasosaa työajasta arvioidaan kuluvan eri tahojen kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Kyselyn tulokset vahvistavat havaintoa siitä, että moniammatillisuus on suuri osa ohjaus- ja neuvontapalveluissa toimivien ammattilaisten työtä.

Kyselyssä esitetyn yhteistyötaholistan lisäksi muita palveluita, joiden kanssa tehdään yleisimmin moniammatillista yhteistyötä, ovat poliisi ja seurakunta. Myös Kela, kuraattori ja erilaiset projektit mainitaan tahoiksi, joiden kanssa tehdään moniammatillista yhteistyötä. Yksittäisesti mainittuja muita tahoja ovat mm. ryhmäohjaajat, asumisvalmennusyksikkö, erilaiset moniammatilliset työryhmät, yksittäiset tukihenkilöt ja perhekodit. Näiden muiden palveluita tuottavien tahojen kanssa tehtävään yhteistyöhön käytetään keskimäärin 30 % työajasta osuuksien vaihdellessa 5 ja 80 % välillä.

Taulukko 24: Moniammatillisen yhteistyön tekemiseen kuluva prosenttiosuus työajasta organisaatioittain

	Yhteistyön kohdentuminen					
	Peruskoulu	Lukio	Ammatillinen oppilaitos	TE-toimisto	Jokin muu	Keski-arvo
Peruskoulu	23,3	8,9	11,5	3,2	50,0	11,8
Lukio	7,9	34,6	4,3	2,6	20,0	9,9
Ammatillinen oppilaitos	8,5	6,3	16,1	3,3		8,3
Työ- ja elinkeinotoimisto	2,2	3,1	3,8	18,7		7,3
Työvoiman palvelukeskus	0,6	0,5	3,0	8,7		3,7
Nuorisotoimi	3,9	1,4	2,4	1,6	10,0	2,5
Työpajat	1,5	0,0	2,8	4,6		2,7
Sosiaalitoimiston lastensuojelupalvelut	3,6	1,3	2,0	1,7		2,3
Sosiaalitoimiston muut palvelut	2,5	1,3	1,8	3,5	10,0	2,5
Mielenterveyspalvelut	2,3	2,9	4,3	2,6		3,0
Päihdepalvelut	0,4	0,4	2,6	1,7		1,4
Muut terveyspalvelut	4,1	4,8	5,4	2,2	10,0	4,1
Nuorten tuki- ja neuvontapisteet (nuorisotiedotuskeskukset)	1,0	0,8	1,4	0,9		1,0
Muut palvelu	3,8	4,0	3,4	4,4		3,8
Yhteensä	65,6	70,3	64,8	59,7	100	64,3

Ammateittain tarkasteltuna opinto-ohjaajat käyttävät eniten työaika peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. Muista kuin opetukseen liittyvistä yhteistyötahoista muut terveyspalvelut vievät eniten verkostotyöhön kuluvaan aikaa opinto-ohjaajilta. Opettajilla työajasta kuluu eniten lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja peruskoulujen kanssa tehtävään verkostotyön ja oppilaitosten ulkoisista verkostotoimijoista opinto-ohjaajien tavoin

muiden terveystalveluiden kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. Kyselyyn vastanneet rehtorit käyttävät eniten työaikaä lukioiden ja peruskoulujen kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi mielen- terveystalveluiden ja muiden terveystalveluiden kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. Oppilaitosten kuraattoreilla painottuu muita oppilaitoksissa toimivia vähemmän koulun sisäinen moniammatillinen yhteistyö. Kuraattoreilla ovat ammatillisten oppilaitosten lisäksi merkittävimmät yhteis- työtahot oppilaitoksen ulkopuoliset toimijat kuten mielen-terveys- ja päihde- palvelut ja muut terveystal- velut sekä myös muut palvelut, TE-toimistot, nuorisotoimi ja sosiaalitoimiston muut palvelut kuin las- tensuojeluun liittyvät palvelut.

Kun verrataan selvitystä varten tehdyn kyselyn tuloksia nuorten työvoimatalveluissa yhteiskuntata- kuun toteutumista ja tuloksia selvittäneen arviointitutkimuksen tuloksiin (Pitkänen ym. 2007, 68-70) ilmenee, että ohjaus- ja neuvontatalveluissa työskentelevillä on keskimääräistä TE-toimiston henkilö- kuntaa useammin yhteyksiä yleissivistäviin oppilaitoksiin ja mielen-terveystalveluihin. Työ- ja elin- keinotoimistoissa ammatinvalintapsykologit käyttävät työajastaan eniten TE-toimiston sisäiseen yhteis- työhön. Ulkoisista yhteistyötahoista ovat ammatinvalintapsykologeille keskeisimpiä verkostotoimijoita työvoiman palvelukeskukset ja työpajat. Koulutusneuvojilla keskeisin verkostoyhteistyötaho on TE- toimisto ja ulkoisista moniammatillista yhteistyön verkostotoimijoista peruskoulu. Työvoimaneuvojat tekevät tyypillisimmin moniammatillista yhteistyötä etenkin työvoiman palvelukeskusten, mutta myös TE-toimistojen sisäiseen yhteistyöhön kuuluu runsaasti työaikaä. Työvoimaneuvojat tekevät moniamma- tillista yhteistyötä keskimääräistä enemmän myös työpajojen, sosiaalitoimiston lastensuojelu- ja mui- den talveluiden sekä muiden kuin kysymyslistassa mainittujen tahojen kanssa. TE-toimistoissa käyte- tään oppilaitoksia enemmän työaikaä myös päihde- ja mielen-terveystalveluiden sekä muiden terveystal- veluiden kanssa tehtävään ohjaus- ja neuvontatalveluita koskevaan verkostotyöhön Kyselyyn vas- tanneet muiden ammattien edustajat ovat käyttäneet eniten työaikaä ammatillisten oppilaitosten ja pe- ruskoulujen kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön.

Taulukko 25: Moniammatillisen yhteistyön tekemiseen kuuluva prosenttiosuus työajasta eri organisaati- oiden kanssa ammattiryhmittäin

	<i>Opinto- ohjaaja</i>	<i>Opettaja</i>	<i>Rehtori</i>	<i>Kuraat- tori</i>	<i>Ammatin- valinta- psykologi</i>	<i>Koulutus- neuvoja</i>	<i>Työvoima- neuvoja</i>	<i>Jokin muu</i>
Peruskoulu	16,2	6,0	9,8	1,0	2,6	5,4	3,0	12,9
Lukio	11,0	57,3	44,3	1,0	2,6	2,6	3,0	7,0
Ammatillinen oppilaitos	9,3	10,0	0,0	9,0	2,8	4,1	9,8	51,7
Työ- ja elin- keinotoimisto	2,7	1,0	2,8	10,0	14,2	24,7	38,8	2,7
Työvoiman palvelukeskus	0,8	1,0	2,8	5,0	3,0	2,5	62,5	2,4
Nuorisotoimi	2,9	1,0	1,0	10,0	1,7	1,0	2,0	3,5
Työpajat	1,8		0,0	5,0	3,0	2,0	20,0	0,0
Sosiaalitoimiston lastensuojelupalvelut	2,6	1,0	0,5	5,0	0,7	0,6	14,0	0,5
Sosiaalitoimiston muut palvelut	1,9		2,8	10,0	2,2	1,3	18,3	5,0
Mielen-terveys- palvelut	2,6	1,0	5,5	15,0	2,3	0,2	8,3	1,7
Päihde- palvelut	0,9		0,0	20,0	0,8	0,2	11,7	2,5
Muut terveystalvelut	4,5	5,0	5,5	15,0	2,0	0,2	10,0	6,7
Nuorten tuki- ja neu- vontapisteet (nuoriso-	1,1	-	0,0	5,0	0,6	1,0	2,5	0,0

tiedotuskeskukset)								
Muut palvelu	3,3	-	0,0	20,0	1,7	0,0	25,0	2,5

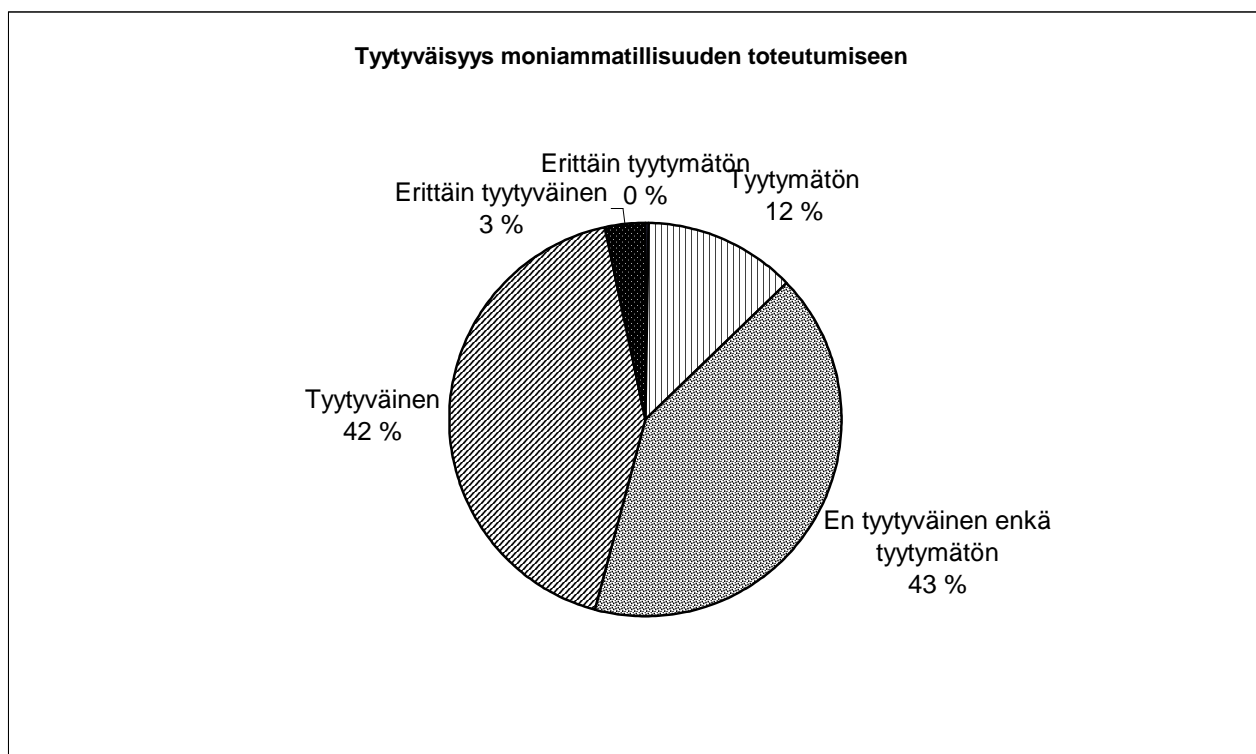
Peruskoulujen ja lukioiden kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön arvioidaan kuluvan eniten työaikaa Uudellamaalla, ammatillisten oppilaitosten kanssa Itä-Suomessa ja TE-toimistojen kanssa Uudellamaalla. Tuloksia voi osin selittää se, että moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten osuus on suurin peruskouluissa Uudellamaalla ja ammatillisissa oppilaitoksissa Itä-Suomessa.

Taulukko 26: Moniammatillisen yhteistyön tekemiseen kuluva prosenttiosuus työajasta eri organisaatioiden kanssa lääneittäin

	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Lapin lääni	24	0	21	35	-
Oulun lääni	9	5	23	24	6
Itä-Suomen lääni	14	9	34	30	10
Länsi-Suomen lääni	17	9	27	35	20
Etelä-Suomen lääni	19	8	23	36	5
Uusimaa	34	15	27	50	-
Keskimäärin	20	10	27	35	13

4.3.2 Moniammatillisen yhteistyön toimivuus

Kyselyyn vastaajia pyydettiin kertomaan eri tahojen kanssa tehtävän moniammatillisen yhteistyön toimivuudesta nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Vastausten perusteella vajaa puolet (45 %) on joko erittäin tyytyväinen tai tyytyväinen moniammatillisen yhteistyön toteutumiseen, kun tyytymättömiä verkostotyöhön on noin kymmenesosa vastaajista.

Kuvio 9: Tyytyväisyys moniammatillisuuden toteutumiseen ohjaus- ja neuvontapalveluissa

Eri organisaatioiden edustajien tyytyväisyydessä moniammatillisen yhteistyön toteutumiseen ei ole suurta eroa. Hieman keskimääräistä harvemmin siihen ovat tyytyväisiä TE-toimistojen edustajat, joista noin kaksi viidesosaa on tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen, kun oppilaitosten edustajista tyytyväisiä on noin puolet. (ks. liitetaulukko 6)

Ammateittain tarkasteltuna keskimääräistä tyytyväisempiä moniammatillisen yhteistyön toteutumiseen ovat opettajat ja työvoimaneuvojat, joista noin kaksi kolmasosaa pitää sitä hyvin tai erittäin hyvin toteutuvana. Opinto-ohjaajista ja ammatinvalintapsykologeista moniammatillisen yhteistyön toteutumiseen on tyytyväinen noin puolet vastaajista ja rehtoreista noin kolmasosa. Keskimääräistä tyytymättömmämpiä moniammatillisen yhteistyön toteutumiseen ovat koulutusneuvojat ja kuraattorit, joista noin neljäsosa on erittäin tyytymätön tai tyytymätön sen toteutumiseen.

Vastaajia pyydettiin *täsmentämään moniammatillisuuden toteutumiseen tyytyväisyyttä koskevaa vastaustaan ja kertomaan, millä perusteilla he arvioivat toimivuuden esittämänsä mukaiseksi* (61 vastausta). 23 vastauksessa kerrottiin tarkemmin tyytyväisyydestä moniammatillisuuden toteutumiseen. Onnistumiseen vaikuttava tekijä on ollut useimpien vastausten perustella vastuuhenkilöiden löytyminen organisaatioista. Nuorille on löytynyt vastuuta ottavia henkilöitä eri organisaatioista ja ykköstukihenkilö, johon nuori on voinut luottaa. Resursointi yhteistyöverkostoon osallistuvaan henkilöstöön ja jossain tapauksissa myös nuorten palvelupisteeseen on lisännyt moniammatillisen verkostotyön toimivuutta. Vastauksissa tuodaan esille toimivan tiedonvaihdon ja luottamuksen merkitys moniammatillisen yhteistyön sujuvuudelle. Myös tiettyjen ammattiryhmien kuten terveydenhoitajien ja kuraattoreiden sekä oppilashuollon ja siinä erityisesti sosiaalitoimen ja päihdepalveluiden toiminnalla todetaan olevan paljon merkitystä onnistuneelle moniammatilliselle yhteistyölle.

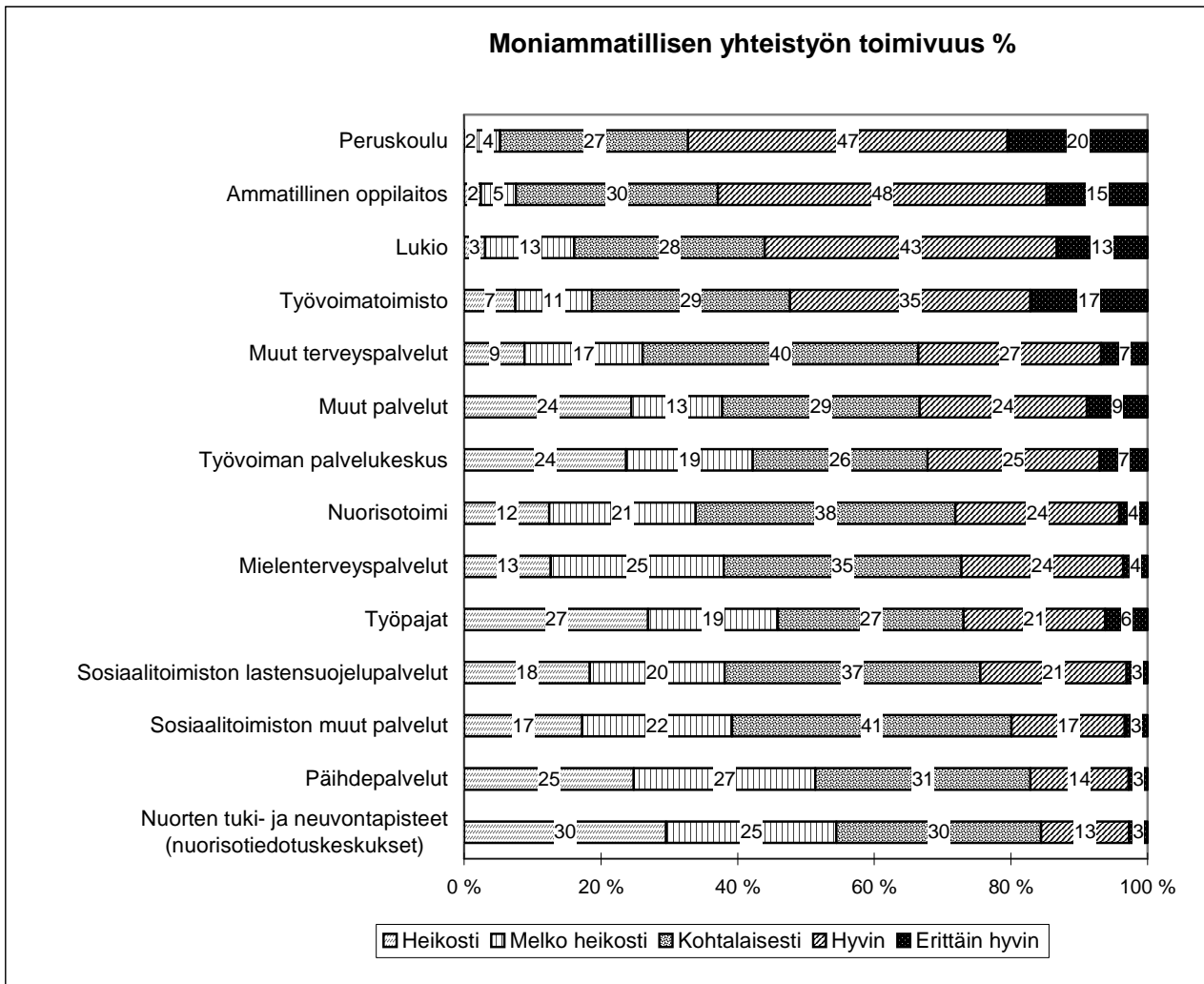
22 vastauksessa korostetaan yhteistyömallien ja työkäytäntöjen kehittymättömyyden heikentävän moniammatillisen yhteistyön toimivuutta. Verkostotyön eri osapuolilla koetaan olevan omia vahvoja näkemyksiä eikä yhteistyössä oteta pohdittavaksi toisten ammattikuntien näkemyksiä tai anneta tukea niille. Yhteistyötä vaikeuttaa se, ettei eri tahoilla ole tietoa siitä, mihin nuori pitäisi ohjata. Vaikka tietoa olisi, vastaanottavassa paikassa ei aina ole aikaa tehdä verkostotyötä tai ottaa nuorta vastaan hoitotukia antamalla, mikä vaikeuttaa moniammatillisen yhteistyön tekemistä ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Työnjaon ja toimintamallien epäselvyyden vuoksi nuorta pompotellaan paikasta toiseen eivätkä moniammatillisen yhteistyön toimintatavat ole juurtuneet rakenteisiin, vaan vaihtelevat henkilöittäin ja ajoittain henkilöstön vaihtuvuuden vuoksi. Vastauksissa nousee esille vaikeus tehdä moniammatillista yhteistyötä mielenterveyspalveluiden kanssa ja etenkin sosiaalitoimen koetaan vetäytyvän verkostoyhteistyötä estäen salassapitosäädösten taakse.

16 vastauksessa tuodaan esille moniammatillista yhteistyötä vaikeuttavana tekijänä resurssien puute. Aikapulan ja liiallisen asiakasmäärän vuoksi asioita ei kyetä hallitsemaan eikä taloudellisten resurssien puuttuessa ole mahdollisuutta tehdä verkostotyötä sen tarpeelliseksi kokemisesta huolimatta. Resurssien puutteen vuoksi etenkin vastaanottoajaille tuleattomien ja muiden väliinpuotoajanuorten koetaan olevan huonossa asemassa ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Muiden verkostokumppaneiden resurssien vähäisyys näkyy pitkinä jonotusaikoina ja henkilöstön puutteena, mikä vaikeuttaa moniammatillisen yhteistyön toteuttamista.

Kyselyyn vastanneita pyydettiin myös arvioimaan *moniammatillisen yhteistyön toimivuutta tarkemmin keskeisten nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluita tuottavien tahojen ja niiden sidosryhmien kanssa*. Yleisimmin moniammatillinen yhteistyö arvioidaan toimivaksi peruskoulun ja ammatillisten oppilaitosten kanssa sekä keskimääräistä paremmin myös lukion ja TE-toimistojen kanssa. Keskimääräistä harvemmin moniammatillisen ohjaus- ja neuvontapalveluihin liittyvän yhteistyön toimivuus arvioidaan

hyväksi tai erittäin hyväksi nuorten tuki- ja neuvontapisteiden, päihdepalveluiden sekä sosiaalitoimen lastensuojelu- ja muiden sosiaalipalveluiden kanssa.

Kyselyyn vastanneista muista tahoista yhteistyö on ollut hyvin tai erittäin hyvin toimivaa mm. erilaisien hankkeiden ja tukihenkilöiden kanssa. Seurakuntien nuorisotyön kanssa tehtävä yhteistyö on arvioitu vastauksissa kohtalaiseksi tai hyväksi, ja arviot poliisin kanssa tehtävästä yhteistyöstä vaihtelevat heikosta hyvään.

Kuvio 10: Moniammatillisen yhteistyön toimivuus eri tahojen kanssa

Moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen peruskoulun kanssa ovat tyytyväisimpiä peruskouluissa työskentelevät vastaajat ja keskimääräistä enemmän myös lukioissa toimivat työntekijät, kun vähiten tyytyväisiä peruskoulun kanssa tehtävään yhteistyöhön ovat TE-toimistojen edustajat. Lukioiden kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön ovat tyytyväisimpiä lukioissa työskentelevät vastaajat ja peruskoulujen edustajat, kun ammatillisessa oppilaitoksessa toimivat ja TE-toimistojen edustajat arvioivat heitä selvästi harvemmin lukioiden kanssa tehtävän moniammatillisen yhteistyön hyväksi tai erittäin hyväksi. Ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevät arvioivat ammatillisten oppilaitosten sisäisen moniammatillisen yhteistyön toimivimmaksi ja miltei yhtä tyytyväisiä ammatillisten oppilaitosten kanssa tehtävään verkostoyhteistyöhön ovat peruskoulujen edustaja, kun harvinaisimmin tyytyväisiä niiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen ovat työ- ja elinkeinotoimistojen edustajat. TE-

toimistojen edustajista on noin 40 % hyvin tai erittäin tyytyväisiä moniammatilliseen yhteistyöhön peruskoulujen, lukioden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa, kun oppilaitosten tyytyväisyys oman tai toisten oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön vaihtelee noin 60-80 % välillä.

Työ- ja elinkeinotoimistojen edustajista noin 80 % arvioi toimistojen sisäisen moniammatillisen yhteistyön hyvin tai erinomaisesti toimivaksi, kun vain noin kolmasosa peruskoulujen edustajista on tyytyväinen moniammatilliseen yhteistyöhön TE-toimistojen kanssa sekä noin puolet lukioden ja ammatillisten oppilaitosten edustajista. Työvoiman palvelukeskusten kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön ovat tyytyväisimpiä TE-toimistojen edustajat, joista noin 80 % arvioi TYPien kanssa tehtävän nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluihin liittyvän yhteistyön hyväksi. Myös ammatillisten oppilaitosten edustajat (noin 40 %) arvioivat selvästi muita oppilaitoksia (noin 10 %) useammin TYP-yhteistyön hyvin tai erittäin hyvin toimivaksi. Peruskoulujen edustajat ovat tyytyväisimpiä nuorisotoimen kanssa tehtävään moniammatilliseen ohjaus- ja neuvontapalveluyhteistyöhön. Heistä tyytyväisiä yhteistyöhön on noin kolmasosa vastaajista, kun vähiten verkostotyöhön tyytyväisten lukioden ja TE-toimistojen edustajista noin vajaa neljäsosa on vastaavaa mieltä. Työ- ja elinkeinotoimistojen ja ammatillisten oppilaitosten edustajat ovat tyytyväisimpiä työpajojen kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. TE-toimistojen edustajista noin kaksi viidesosaa ja ammatillisten oppilaitosten edustajista noin kolmasosa on tyytyväisiä työpajojen kanssa tehtävään yhteistyöhön, kun verkostotyöhön tyytyväisiä on noin reilu kymmenesosa peruskoulujen ja lukioden edustajista.

Sosiaalitoimiston lastensuojelupalveluiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ovat tyytyväisimpiä peruskoulujen ja ammatillisten oppilaitosten edustajat, joista noin kolmasosa arvioi lastensuojelun kanssa tehtävän moniammatillisten yhteistyön hyvin tai erittäin hyvin toimivaksi. Sosiaalitoimiston muiden palveluiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ovat puolestaan tyytyväisimpiä ammatillisten oppilaitosten ja TE-toimistojen edustajat, joista noin reilu viidesosa arvioi yhteistyön toimivaksi. Lukioissa, ammatillisten oppilaitoksissa ja TE-toimistoissa työskentelevät arvioivat mielenterveystoimistojen kanssa tehtävän yhteistyön muita useammin hyvin toimivammaksi. Ammatillisten oppilaitosten edustajat ovat tyytyväisimpiä myös päihdepalveluiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Ammatillisten oppilaitosten ja lukioden työntekijät ovat useammin tyytyväisiä muiden terveystoimistojen kanssa tehtävään yhteistyöhön, kun TE-toimistojen henkilöstön edustajat ovat vähiten tyytyväisiä muiden terveystoimistojen kanssa tehtävän moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen. Vastaavan suuntaisesti lukioden ja ammatillisten oppilaitosten edustajat ovat tyytyväisimpiä ja TE-toimistojen vastaajat tyytymättömmimpiä nuorten tuki- ja neuvontapisteiden kanssa tehtävän moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen.

Taulukko 27: Moniammatillisen yhteistyön toimivuus nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa

%	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Peruskoulu	%	%	%	%	%
Heikosti	0	0	0	6	0
Melko heikosti	1	5	1	7	0
Kohtalaisesti	12	23	36	40	50
Hyvin	54	50	46	37	50
Erittäin hyvin	33	22	17	9	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=103)	100 (N=64)	100 (N=76)	100 (N=97)	100 (N=2)
Lukio					
Heikosti	0	0	7	5	0
Melko heikosti	12	8	16	14	0
Kohtalaisesti	20	10	33	41	0
Hyvin	50	51	39	34	100
Erittäin hyvin	19	31	5	5	0

Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=101)	100 (N=49)	100 (N=75)	100 (N=97)	100 (N=1)
Ammatillinen oppilaitos					
Heikosti	1	7	0	3	0
Melko heikosti	1	11	1	9	0
Kohtalaisesti	25	19	20	47	100
Hyvin	51	47	59	38	0
Erittäin hyvin	22	16	20	3	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=106)	100 (N=57)	100 (N=71)	100 (N=96)	100 (N=1)
Työ- ja elinkeino-toimisto					
Heikosti	18	5	3	0	0
Melko heikosti	18	15	10	1	0
Kohtalaisesti	33	34	32	18	0
Hyvin	22	40	44	39	100
Erittäin hyvin	9	6	11	42	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=107)	100 (N=62)	100 (N=72)	100 (N=79)	100 (N=1)
Työvoiman palvelukeskus					
Heikosti	43	35	6	10	0
Melko heikosti	18	24	21	14	0
Kohtalaisesti	28	26	32	17	100
Hyvin	7	13	35	44	0
Erittäin hyvin	4	2	6	14	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=83)	100 (N=46)	100 (N=63)	100 (N=77)	100 (N=1)
Nuorisotoimi					
Heikosti	8	21	6	18	0
Melko heikosti	21	23	20	20	50
Kohtalaisesti	36	32	45	39	50
Hyvin	28	20	26	20	0
Erittäin hyvin	7	4	3	2	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=103)	100 (N=56)	100 (N=69)	100 (N=83)	100 (N=2)
Työpajat					
Heikosti	39	54	13	10	0
Melko heikosti	23	17	21	14	0
Kohtalaisesti	21	17	37	33	0
Hyvin	14	13	22	30	100
Erittäin hyvin	2	0	7	13	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=90)	100 (N=48)	100 (N=68)	100 (N=83)	100 (N=1)
Sosiaalitoimiston lastensuojelupalvelut					
Heikosti	15	26	5	30	0
Melko heikosti	20	23	9	27	0
Kohtalaisesti	37	34	55	23	100
Hyvin	24	13	30	16	0
Erittäin hyvin	4	4	2	3	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=100)	100 (N=53)	100 (N=66)	100 (N=73)	100 (N=2)
Sosiaalitoimiston muut palvelut					
Heikosti	21	29	7	14	0
Melko heikosti	22	27	16	23	0
Kohtalaisesti	39	29	52	41	50

Hyvin	14	13	21	17	50
Erittäin hyvin	3	2	3	5	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=99)	100 (N=52)	100 (N=67)	100 (N=81)	100 (N=2)
Mielenterveyspalvelut					
Heikosti	18	12	6	14	0
Melko heikosti	29	30	20	23	0
Kohtalaisesti	34	30	44	30	100
Hyvin	16	25	25	31	0
Erittäin hyvin	3	4	6	2	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=97)	100 (N=57)	100 (N=71)	100 (N=81)	100 (N=2)
Päihdepalvelut					
Heikosti	30	35	10	25	0
Melko heikosti	30	20	19	33	50
Kohtalaisesti	29	29	37	30	50
Hyvin	10	12	27	10	0
Erittäin hyvin	1	4	6	1	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=87)	100 (N=51)	100 (N=67)	100 (N=79)	100 (N=2)
Muut terveyspalvelut					
Heikosti	6	9	1	19	0
Melko heikosti	10	17	15	29	0
Kohtalaisesti	48	33	40	35	100
Hyvin	25	35	35	16	0
Erittäin hyvin	10	6	9	1	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=96)	100 (N=54)	100 (N=68)	100 (N=75)	100 (N=2)
Nuorten tuki- ja neuvontapisteet (nuorisotiedotuskeskukset)					
Heikosti	32	33	14	41	0
Melko heikosti	23	27	25	25	100
Kohtalaisesti	30	21	43	24	0
Hyvin	13	15	17	7	0
Erittäin hyvin	2	4	2	3	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=84)	100 (N=48)	100 (N=65)	100 (N=59)	100 (N=1)
Muut palvelut					
Heikosti	27	57	8	18	-
Melko heikosti	27	14	0	9	-
Kohtalaisesti	0	14	75	27	-
Hyvin	33	14	17	27	-
Erittäin hyvin	13	0	0	18	-
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=15)	100 (N=7)	100 (N=12)	100 (N=11)	(N=0)

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna oppilaitosten opinto-ohjaajat ja rehtorit ovat tyytyväisimpiä peruskoulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön (noin 80 %), kun siihen tyytymättöminä ovat työvoimaneuvojat. Työvoimaneuvojista noin kolmasosa on tyytyväisiä peruskoulujen kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön, kun ammatinvalintapsykologeista ja koulutusneuvojista tyytyväisiä on noin puolet. Ammatinvalintapsykologeista ja koulutusneuvojista on noin 40 % tyytyväisiä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön, kun työvoimaneuvojista noin kolmasosa on tyytyväinen lukioiden ja noin 70 % ammatillisten oppilaitosten kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. Opinto-ohjaajista on noin 60 % tyytyväinen lukioiden ja noin 70 % ammatillisten oppilaitosten kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. TE-toimistojen kanssa tehtävään yhteistyöhön ovat tyytyväisimpiä kuraattorit ja opinto-ohjaajat, joista noin 40 % pitää moniammatillista yhteistyötä toimivana,

kun opettajista tätä mieltä on noin viidesosa vastaajista. Kuraattorit ovat tyytyväisempiä myös työvoiman palvelukeskuksen kanssa tehtävään yhteistyöhön (noin kolmasosa) verrattuna opinto-ohjaajiin (noin viidesosa) ja opettajiin (noin kymmenesosa). Nuorisotoimen kanssa tehtävään yhteistyön toimivuuteen ovat tyytyväisimpiä opettajat ja rehtorit. Työpajojen kanssa tehtävän moniammatillisen yhteistyön arvioivat yleisimmin hyväksi työvoimaneuvojat, joista yhteistyöhön on tyytyväisiä 80 % vastaajista. Harvinaisimmin työpajojen kanssa tehtävää yhteistyötä pitävät hyvin toimivana opinto-ohjaajat ja opettajat, joista noin viidesosa on tyytyväinen työpajojen kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa.

Kuraattorit ovat yleisimmin tyytyväisiä sosiaalitoimen lastensuojelupalveluiden kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön, jonka arvioi hyvin toimivaksi noin kaksi viidesosaa kuraattoreista. Seuraavaksi yleisimmin tyytyväisiä lastensuojelun kanssa tehtävään verkostotyöhön ovat opettajat, työvoimaneuvojat ja koulutusneuvojat sekä vähiten tyytyväisiä ammatinvalintapsykologit. Työvoimaneuvojat ovat muita ammattiryhmiä useammin tyytyväisiä yhteistyöhön muiden sosiaalitoimen palveluiden kanssa, kun kuraattorit, rehtorit ja ammatinvalintapsykologit arvioivat sosiaalipalveluiden kanssa tehtävän yhteistyön harvinaisimmin hyvin toimivaksi. Koulutusneuvojissa, opinto-ohjaajissa ja koulukuraattoreissa on vähiten mielenterveyspalveluiden kanssa tehtävään yhteistyöhön tyytyväisiä vastaajia. Päihdepalveluiden kanssa tehtävän yhteistyön toimivuuteen ovat tyytyväisimpiä työvoimaneuvojat ja kuraattorit, kun vähiten tyytyväisiä niiden kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön ovat ammatinvalintapsykologit. Selvästi muita yleisemmin muiden terveyspalveluiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ovat opettajat (75 %) ja rehtorit (63 %). Oppilaitosten rehtorit ovat puolestaan muita ammattiryhmiä useammin tyytyväisiä nuorten tuki- ja neuvontapisteiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Vastaajia pyydettiin kertomaan myös siitä, *mitkä asiat estävät ohjauksen yhteistyön toteutumista ja täsmennettiin kysymystä siten, vaikuttavatko esimerkiksi yleistyneet tilaaja-tuottajamallit moniammatillisen yhteistyön toteutumiseen* (147 vastausta). Vastausten perusteella rahoitusvastuita useammin haasteena on resurssien vähäisyys, sillä aika- ja raharesurssien vähäisyys heikentävät verkostotyön toimivuutta. Kiirettä ja suurta työtaakkaa pidetään tyypillisesti suurena esteenä ohjausyhteistyön toteutumiselle. Resurssien vähäisyyden vuoksi esimerkiksi kaikkia erityisluokkia päättäviä nuoria ei voida ottaa TE-toimiston ohjauksen asiakkaaksi, vaan vain osa resurssien ja tarpeiden mukaan. Resurssien puutteen vuoksi nuoria joudutaan myös siirtämään ns. toiselle luokulle kuten ammatinvalinnanohjaukseen, kun oppilaitoksilla ei ole mahdollisuutta maksullisten koulutuskokeilujen tarjoamiseen. Myös tiedon siirtämistä vaikeuttavat salassapitosäädökset ja tiedon siirtymiseen vaikeuttavat asenteet sekä byrokraattisuus kuten organisaatioiden sektoroituneisuus ja niiden yhteensopimattomat säännöt vaikeuttavat moniammatillisen yhteistyön toteutumista. Tilaaja-tuottajamallin aiheuttamien ongelmien sijasta vastaajissa korostetaan tarvetta ylittää hallinnollisia ja taloudellisia esteitä.

Haastatteluissa tuotiin esille tiedonsiirtoon liittyen tärkeänä tekijänä asennoitumisen muutos, jossa ns. puhtaalta pöydältä lähtemisen periaate ei saisi estää tiedon kokoamista sitä tarvitseville ammattilaisille. Tiedonsiirtolomakkeista tai muusta tiedonvaihdon tavoissa on keskeistä tiedon käyttämisen tapa ja työote, jossa nuoreen suhtaudutaan avoimesti ja leimaamatta opintoihin vaikuttavan taustatiedon kokoamisesta ja löytymisestä huolimatta. Haastatteluissa kerrottiin myös ennakoivan asiakastiedon välittymisen tärkeydestä. Esimerkiksi työhallinnon olisi tärkeää saada vaikkapa suuntaa-antavaa tietoa koulutuksen ulkopuolelle jäävistä nuorista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ennen syksyä, mikä helpottaisi palvelutarjonnan suunnittelua. (myös Pitkänen ym 2007, 177-179)

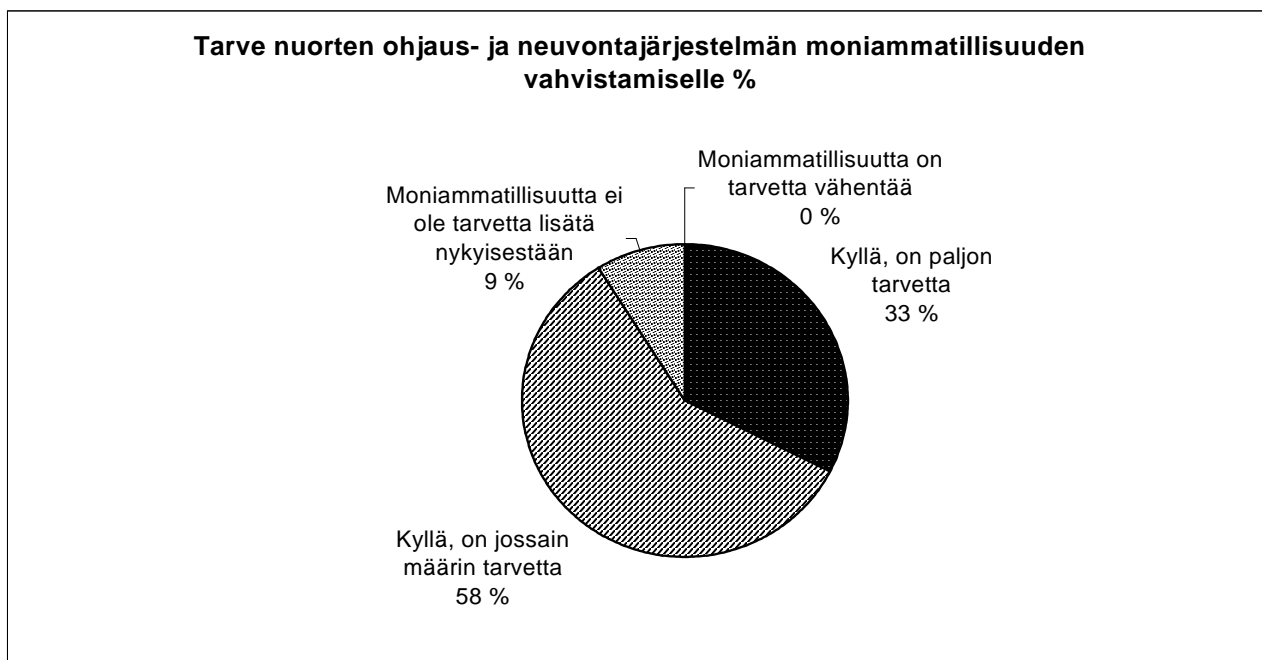
Kyselyn mukaan ohjauksen koetaan olevan organisaatioiden erillisyydestä ja päällekkäisistä projekteista johtuen poikkihallinnollisesti toimimatonta sekä yhteistyön liiallisesti palaveriinhin pohjautuvaa. Lisäksi painopisteen toivottaisiin olevan verkostotyössä nykyistä enemmän keskivertonuoren auttamiseen

liittyvää eikä vain erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten tarpeiden ympärille rakentuvaa. Ohjauksen yhteistyön toteutumista on estänyt toimintamallien läpi käymisen puute ja niistä sopimisen vähäisyys sekä hallinnon ja käytännön toiminnan erillisyyks toisistaan. Rahoitusmallien lisäksi käytännön toimintamallien koetaan vaativan täsmentämistä ja suunnitelmallisuuden lisäämistä. Peruskoulujen edustajien vastauksissa nousee kritiikkiä TE-toimistojen moniammatillista työtä kohtaan, minkä lisäksi oppilaitosten edustajat nostavat esille mielenterveys- ja sosiaalipalveluiden työnjakoon ja tiedonvälitykseen liittyviä kehittämiskohteita. Nykyisen ohjaus- ja neuvontapalveluissa tehtävän moniammatillisen yhteistyön puutteiden vuoksi ohjauksen ulkopuolelle todetaan jäävän oppivelvollisuuden täyttämiä nuoria, jotka pääsevät työvoimapalveluihin vasta 17 vuotta täyttäneenä sekä koulupudokkaita, joita lastensuojelu ei tavoita.

Vastauksissa tuodaan esille ohjauksen yhteistyötä vaikeuttavana tekijänä projektipainotteinen kehittäminen, josta toivotaan siirryttävän nykyistä enemmän perustyötä vahvistaviin ja kehittäviin toimintatapoihin. Nykyisin hankkeet saattavat vähentää ohjausresurssia siirtämällä osan henkilöstöstä kehittämissä tehtäviin, joiden jäljiltä voi jäädä perustyössä vaikeasti toteuttavia malleja. Vastausten perusteella rahoitusvastuun epäselvyydet tulevat esille projektitoiminnassa eivätkä niinkään liity tilaaja-tuottajamalliin. Projektien todetaan sotkevan perustyössä tehtävää toimintaa ja lisäävän työskentelyä rahoituksellisesti harmaalla alueella. Hankkeita tehokkaammin moniammatillista yhteistyötä voitaisiin vahvistaa mm. asettamalla se työn vaativustekijöihin ja palkitsemalla henkilöstöä moniammatillisen verkostotyön tekemisestä. Projektitoiminnan lisäksi rahoitusvastuuseen liittyvät haasteet ovat tulleet esille myös kuntakohtaisina palveluista maksamisen erilaisina käytäntöinä ja korvamerkittyjen rahojen tarkassa seurannassa.

4.3.3 Moniammatillisen yhteistyön tiivistäminen

Kyselyyn vastanneilta tiedusteltiin, *tulisiko heidän näkemyksensä mukaan lisätä moniammatillisuutta nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa*. Enemmistö eli noin kaksi kolmasosaa vastaajista kertoo tarvetta olevan moniammatillisuudelle jonkinasteiselle lisäämiselle, kun noin kolmasosa kokee olevan runsaasti tarvetta moniammatillisuuden vahvistamiselle nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Noin kymmenesosa vastaajista ei pidä moniammatillisuuden lisäämistä tarpeellisenä, mutta kukaan kyselyyn vastanneista ei kokenut tarvetta sen vähentämiselle.

Kuvio 11: Moniammatillisuuden lisäämisen tarve nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa

Moniammatillisen työotteen tuntuvalle lisäämiselle koetaan olevan eniten tarvetta ammatillisissa oppilaitoksissa sekä työ- ja elinkeinotoimistoissa, joiden edustajista noin vajaa kaksi viidesosaa arvioi moniammatillisuuden vahvistamiselle olevan paljon tarvetta. Lukioissa ja peruskouluissa työskentelevissä on eniten nykyistä moniammatillisuuden määrää riittävänä pitäviä ja sen lisäämistarpeen tarpeettomaksi kokevia vastaajia.

Taulukko 28: Tarve moniammatillisen yhteistyön lisäämiselle nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa organisaatioittain

%	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Kyllä, on paljon tarvetta	30	28	38	35	0
Kyllä, on jossain määrin tarvetta	60	60	55	58	100
Moniammatillisuutta ei ole tarvetta lisätä nykyisestään	10	12	6	7	0
Moniammatillisuutta on tarvetta vähentää	0	0	0	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (115)	100 (67)	100 (78)	100 (98)	100 (2)

Yleisimmin paljon tarvetta moniammatillisuuden lisäämiselle kokevat olevan TE-toimistojen työvoimaneuvojat, joista noin 70 % kokee moniammatillisuuden lisäämiselle olevan paljon tarvetta ja koulutusneuvojat, joista runsaasti tarvetta moniammatillisuuden vahvistamiselle arvioi olevan noin reilu 40 % vastaajista. Kuraattorit, joista puolet kertoo olevan paljon tarvetta moniammatillisuuden lisäämiselle, ovat yleisemmin moniammatillisen yhteistyön lisäämisen tarpeellisemmaksi kokevia kuin muut oppilaitosten edustajat. Opinto-ohjaajista ja rehtoreista noin kolmasosa kokee olevan paljon tarvetta moniammatillisuuden lisäämiselle nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa ja opettajista noin viidesosa. (ks. liitetaulukko 7)

Alueittain tarkasteltuna eniten tarvetta moniammatillisuuden vahvistamiselle koetaan Etelä-Suomen läänissä, jossa 98 % vastaajista kokee moniammatillisen yhteistyön lisäämiselle olevan runsaasti tai

jossain määrin tarvetta ja keskimääräistä vähemmän Oulun läänissä, jossa vastaavaa mieltä on 83 % vastaajista.

Taulukko 29: Tarve moniammatillisen yhteistyön lisäämiselle nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa lääneittäin

%	<i>Lapin lääni</i>	<i>Oulun lääni</i>	<i>Itä- Suomen lääni</i>	<i>Länsi- Suomen lääni</i>	<i>Etelä- Suomen lääni</i>	<i>Uusimaa</i>
Kyllä, on paljon tarvetta	24	30	30	33	40	35
Kyllä, on jossain määrin tarvetta	67	52	63	57	58	60
Moniammatillisuutta ei ole tarvetta lisätä nykyisestäään	10	19	7	11	2	5
Moniammatillisuutta on tarvetta vähentää	0	0	0	0	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (21)	100 (27)	100 (54)	100 (132)	100 (52)	100 (65)

Vastaajia pyydettiin mainitsemaan kolme keskeistä tahoja, joiden kanssa he toivoisivat moniammatillista yhteistyötä tiivistettävän nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Kaikkein yleisimmin yhteistyön toivottaisiin lisääntyvän mielenterveyspalveluiden kanssa ja toiseksi yleisimmin ammatillisten oppilaitosten kanssa. Kolmanneksi eniten toiveita moniammatillisen yhteistyön tiivistämiseksi nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa esitetään TE-toimistojen ja työpajojen kanssa tehtävään verkostotyöhön.

Muita kuin kysymyslistassa mainittuja tahoja, joiden kanssa toivottaisiin yhteistyön tiivistyvän nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa, ovat mm. työnantajat, Kela, poliisi, asuntola, ennakointipalvelut, ammattikorkeakoulu ja yliopistot sekä maahanmuuttajaprojektit ja -koulutus ja paikallinen nuorten syrjäytymistä ehkäisevä hanke. Organisaatiokohtaisesti esitettiin täsmennyksiä yhteistyön tiivistämiseksi oppilaitoksissa koulupsykologin, koulukuraattorin ja erityisopettajan, TE-toimistoissa ammatinvalintapsykologin ja työvoimatoimiston muiden palveluiden kuten työvoimakoulutukseen liittyvän ohjauksen ja neuvonnan sekä terveyspalveluissa erityissairaanhoidon ja lääkärin vastaanoton kanssa tehtävän moniammatillisen yhteistyön lisäämiseksi.

Taulukko 30: Kolme keskeisintä tahoja, joiden kanssa toivottaisiin yhteistyön tiivistyvän nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa

	<i>Lukumäärä</i>	<i>% suhteutettuna vastaajien kokonaismäärään (371)</i>
Mielenterveyspalvelut	189	51
Ammatillinen oppilaitos	131	35
Työ- ja elinkeinotoimisto	101	27
Työpajat	98	26
Sosiaalitoimiston muut palvelut	87	23
Nuorisotoimi	72	19
Sosiaalitoimiston lastensuojelupalvelut	69	19
Nuorten tuki- ja neuvontapisteet ' (nuorisotiedotuskeskukset)	72	19
Peruskoulu	65	18
Lukio	61	16
Päihdepalvelut	58	16
Muut terveyspalvelut	47	13
Työvoiman palvelukeskus	32	9
Muut palvelut	21	6

Suhteutettuna kyselyyn vastanneiden määrään peruskouluissa toivotaan selvästi yleisimmin yhteistyön tiivistymistä työ- ja elinkeinotoimistojen, lukioiden ja työpajojen kesken. Lukioissa puolestaan mainitaan yleisimmin yhteistyön tiivistymisen tarve lukioiden ja työpajojen kanssa. Myös ammatillisissa oppilaitoksissa mainitaan yleisimmin lukiot ja työpajat toimijoina, joiden kanssa haluttaisiin tehdä nykyistä enemmän moniammatillista yhteistyötä nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa. Työ- ja elinkeinotoimistoissa on toiveena lisätä yhteistyötä etenkin oman tai toisten TE-toimistojen kanssa, minkä lisäksi lukiot mainitaan toiseksi yleisimmin ja sosiaalitoimen lastensuojelu kolmanneksi yleisimmin tahona, joiden kanssa toivottaisiin lisättävän moniammatillista yhteistyötä.

Taulukko 31: Kolme keskeisintä tahoa, joiden kanssa toivottaisiin yhteistyön tiivistyvän nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa organisaatioittain

	<i>Peruskoulu</i>	<i>%</i>	<i>Lukio</i>	<i>%</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>%</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>%</i>
Mielenterveys-palvelut	8	7	17	24	21	27	19	19
Ammatillinen oppilaitos	23	19	5	7	8	10	25	25
Työ- ja elinkeinotoimisto	47	40	16	23	9	11	59	58
Työpajat	46	39	21	30	28	35	6	6
Sosiaalitoimiston muut palvelut	10	8	2	3	12	15	8	8
Nuorisotoimi	29	25	9	13	12	15	21	21
Sosiaalitoimiston lastensuojelupalvelut	33	28	5	7	24	30	36	36
Nuorten tuki- ja neuvontapisteet (nuorisotiedotuskeskukset)	40	34	8	11	15	19	4	4
Peruskoulu	20	17	17	24	21	27	28	28
Lukio	47	40	44	62	46	58	52	51
Päihdepalvelut	10	8	5	7	24	30	18	18
Muut terveystalvelut	11	9	11	15	13	16	11	11
Työvoiman palvelukeskus	29	25	18	25	16	20	9	9
Muut palvelut	7	6	7	10	2	3	5	5
Määrä kyselyyn vastaajia yhteensä	118		71		79		101	

Lääneittäin tarkasteltuna peruskoulujen kanssa tehtävän yhteistyön tiivistämistä toivovat yleisimmin Etelä-Suomen läänissä asuvat vastaajat, kun Uudellamaalla on eniten lukioiden, ammatillisten oppilaitosten, TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten kanssa tehtävän yhteistyön tiivistämisen tärkeäksi kokevia vastaajia. Yhteistyön tiivistämistä nuorisotoimen kanssa koetaan eniten Etelä- ja Itä-Suomessa, jossa toiveena on keskimääräistä yleisemmin myös yhteistyön tiivistäminen työpajojen kanssa. Sosiaalitoimen lastensuojelun ja muiden palveluiden kanssa tehtävän yhteistyön vahvistamisen tarve nousee vahvimmin esille Lapin läänissä toimivien vastaajien näkemyksissä. Mielenterveyspalveluiden kanssa tehtävän yhteistyön lisäämiselle koetaan olevan eniten tarvetta Etelä-Suomessa, päihdepalveluiden kanssa Lapin läänissä ja Itä-Suomessa, kun muiden terveystalveluiden kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen on koettu yleisimmin tarpeelliseksi Oulun läänissä. Nuorten tuki- ja neuvontapalveluiden kanssa tehtävän yhteistyön vahvistamisen tarpeellisuus nousee useimmin esille Uudellamaalla asuvilla vastaajilla.

Taulukko 32: Kolme keskeisintä tahoja, joiden kanssa toivottaisiin yhteistyön tiivistyvän nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa lääneittäin

	Lapin lääni	%	Oulun lääni	%	Itä- Suomen lääni	%	Länsi- Suomen lääni	%	Etelä- Suomen lääni	%	Uusi maa	%
Peruskoulu	4	19	4	13	6	11	25	19	12	23	11	16
Lukio	4	19	5	16	7	13	19	14	6	12	15	22
Ammatillinen oppilaitos	7	33	8	25	11	20	49	37	21	40	30	45
Työ- ja elinkeino- toimisto	5	24	9	28	16	29	29	22	16	31	23	34
Työvoiman palvelukeskus	0	0	3	9	5	9	11	8	4	8	8	12
Nuorisotoimi	3	14	5	16	12	22	25	19	12	23	13	19
Työpajat	5	24	8	25	18	33	36	27	15	29	15	22
Sosiaalitoimiston lastensuojelupalvelut	5	24	5	16	10	18	24	18	10	19	14	21
Sosiaalitoimiston muut palvelut	8	38	5	16	13	24	36	27	10	19	15	22
Mielenterveys- palvelut	11	52	13	41	25	45	70	53	32	62	35	52
Päihdepalvelut	5	24	4	13	12	22	22	17	5	10	9	13
Muut terveys- palvelut	1	5	7	22	3	5	19	14	10	19	7	10
Nuorten tuki- ja neuvontapisteet (nuorisotiedotuskes- kukset)	2	10	3	9	12	22	29	22	8	15	18	27
Muut palvelut	0	0	1	3	7	13	6	5	1	2	6	9
Määrä kyselyyn vastaajia yhteensä	21		32		55		133		52		67	

Kyselyyn vastanneita pyydettiin avovastauksessa kertomaan *näkemyksistään siitä, kuinka ohjauksen moniammatillisuutta voitaisiin lisätä* (198 vastausta). Yleisimmin vastaukset liittyvät toimintamallien kehittämiseen. Tarvetta on etenkin yhteisen tiedonvaihdon lisäämiselle ja yhteisten tapaamisen järjestämiselle jo nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Oppilaitosten koetaan joutuvan toimimaan liian pitkään yksin nuoren poissaolojen yhteydessä ilman verkostotoimijoilta tulevaa tukea, sillä erityistä tukea tarvitsevista nuorista ei saada tarvittavaa taustatietoa muista organisaatioista. Moniammatillisuutta voitaisiin lisätä avoimuuden lisääntymisen, salassapitosäädösten tulkinnan muutosten ja muun tiedonvaihdon kehittämisen avulla. Tarvetta todetaan olevan etenkin mielenterveys- ja lastensuojelupalveluiden tiiviimmälle osallistumiselle moniammatilliseen yhteistyöhön, sillä hoidollisia palveluita käyttäviä nuoria on ollut vaikea tukea oppilaitoksissa tiedon puuttumisen takia. Tietoa tarvittaisiin TE-toimistoissa nykyistä varhaisemmassa vaiheessa ammatillisen koulutuksen keskeyttäneistä ja TE-toimistojen toivotaan puolestaan helpottavan nuorten pääsyä ammatinvalinnanohjauspalveluiden piiriin yhteishakuvaiheessa. Tietoa tarvittaisiin nykyistä enemmän nuorten asioiden lisäksi myös toisten ammattien toimintatavoista, jotta voitaisiin keskustella työnjaoista ja oppia kunnioittamaan paremmin toisten tekemää työtä. Toisten organisaatioiden tuntemuksen lisäksi tärkeänä pidetään moniammatillisuuden toteutumisen kannalta vastuuhenkilöiden tuntemusta. Käytännön tasolla verkostotyötä lisäisi henkilöiden saavutettavuus sekä byrokratian vähentäminen ja joustavuuden lisääminen kuten jalkautuminen eri toimipaikkoihin nuorten luo oppituntikäyntien kautta. Ohjauspalveluiden jalkautuminen tarkoittaisi myös

mm. vapaa-ajan toimintojen vahvistamista oppilaitoksissa ja niiden toimimista kouluilla ryhmäytymisen tuken sekä työpajojen perustamista oppilaitosten yhteisen nuoren siirtymien helpottamiseksi.

Toimintamallien kehittämiseksi on esitetty keinoksi alueellisia palaveritea, ohjausyhteistyöryhmiä ja verkostoja, joiden avulla voitaisiin toteuttaa toimintatapojen kartoitusta ja karsia päällekkäisiä toimintoja. Moniammatillista yhteistyötä lisäksi yhtenäisen ohjaus- ja yhteistyökäsityksen muodostuminen kuntaan sekä tämän toteuttaminen virallisen foorumin kautta. Myös yhteisten koulutusten, seminaarien ja teemapäivien kerrotaan edistävän moniammatillista yhteistyötä. Hyviä sitoutumista edistäviä tekijöitä ovat olleet verkostoyhteistyössä palaveriaikojen sopiminen pitkälle etukäteen, varahenkilöjärjestelmästä sopiminen ja tapaamisten säännöllisyys. Työryhmissä pidetään tärkeänä kankeiden asiakasyhteistyöryhmien sijasta toimivia nopeisiin ja lyhyisiin tapaamisiin perustuvia työryhmiä, joissa ovat mukana nuoren auttamisen kannalta keskeiset tahot. Työryhmissä pidetään tärkeänä koordinaattorin roolia sekä yhteistyökäytäntöjen luomista ja suunnitelmallisuutta. Sitoutumista ja motivaatiota pidetään tärkeänä verkostotyötä helpottavana tekijänä, sillä nykyisin ohjaus- ja neuvontapalveluiden toimivuuden todetaan olevan joskus yhdestä ihmisestä kiinni. Lisäksi erilaiset nuorten yhden luokun palvelun periaatteella toimivat pisteet, joiden toimintaan osallistuisivat myös sosiaali- terveys- ja vapaa-ajan palvelut, voisivat edistää moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillisuuden kehittämisessä tuodaan esille myös vanhempien roolin ja työelämäyhteyksien vahvistaminen tärkeäksi kehittämiskohteeksi.

53 vastauksessa tuodaan esille resurssien merkitys moniammatillisuuden toteutumiseksi ja lisääntymiseksi. Erilaiset yhteistyöpalaverit edellyttävät aikaa eikä työtä voi tehdä ilman yhteiskunnallisissa palveluissa toimivaa riittävää työvoimaa. Kun ohjaus- ja neuvonta-alan ammattilaisia ei ole palkattu tai he poistuvat verkostoista hankkeiden päättymisen myötä, toiminnasta tulee sattumanvaraista eikä kehittämistyötä voida tehdä, jos henkilöstön aika menee resurssipulan vuoksi muuhun kuin ohjauspalveluiden toteuttamiseen. Resurssien puute vähentää mahdollisuuksia yhteydenpitoon ja tiedonvaihtoon sekä asiakkaan että organisaatioiden asioista. Kun ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoavien ammattilaisten kalenterit ovat täynnä asiakastapaamisia, yhteisiä palaveriaikoja on vaikea sopia. Kun TE-toimistoissa on asiakasta kohti varattu noin 15–30 minuuttia eikä nuorten palvelu ole kuin osa henkilöstön päivittäistä työtä, moniammatillisen yhteistyön toteuttaminen on hyvin vaikeaa. Jos oppilaitoksessa oman organisaation resursointi ohjaus- ja neuvontapalveluihin on vähäistä, opinto-ohjaajat joutuvat hoitamaan ensisijaisesti oman organisaation sisäiseen moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä asioita. Moniammatillisuuden todetaan olevan liian usein hankkeiden ympärille rakennettua toimintaa ja palaveritea istumista sen sijaan, että ohjaus- ja neuvontapalveluihin palkattaisiin henkilöstöä ottamaan yhteyttä tapauskohtaisesti eri tahoihin ja auttamaan nuorta aidosti moniammatillisesti. Resurssien puute on tullut esille mm. mielenterveyspalveluiden ja sosiaalipalveluiden toiminnassa, sillä näitä tukea tarvitsevien nuorten kannalta tärkeitä toimijoita ei ole saatu mukaan moniammatilliseen verkostotyöhön resurssipulasta johtuen. TE-toimistoissa tuottavuusohjelma on vähentänyt resursseja nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluihin samoin kuin aikuisten ohjaustarpeen kasvu taantuman vuoksi. Lisäksi sosiaali- ja terveystoimen koetaan panostavan vain vaikeampien asiakastapausten hoitamiseen, jolloin tavallisen opinto-ohjauksen koetaan jäävän liian vähäiselle resursoinnille.

Viidessä vastauksessa, jossa todettiin moniammatillisuuden lisäämisen olevan tarpeetonta, kerrottiin syiksi nykyisten verkostojen hyvä toimivuus. Tunnettuus, säännölliset tapaamiset sekä yhteiset tilaisuudet ja seminaarit ovat olleet verkostotyötä lisääviä tekijöitä.

Haastatteluissa korostettiin, että resurssien niukkuudesta johtuen turhaa verkostoitumista ei ole. Jokaisen moniammatillisiin verkostoihin mukaan lähtevän omalla vastuulla on aina tapauskohtaisesti miettiä mihin todella lähtee mukaan.

4.3.4 Ohjausyhteistyön suunnitelmat ja ohjausyhteistyön ryhmät

Työhallinnon ja peruskoulun välisen yhteistyön tiivistämiseksi on suositeltu laadittavaksi ohjauksen yhteistyösuunnitelmia, johon kirjataan työhallinnon ja peruskoulujen yläkoulujen yhteistyön muodot, ohjauksen sisällöt, toimijat ja vastuutukset. Kyselyssä *tiedusteltiin vastaajilta siitä, onko heidän organisaationsa mukana ohjauksen yhteistyösuunnitelmassa*. Kyselyyn vastanneista on koko kyselyn vastanneisiin suhteutettuna laadittu paikallinen suunnitelma noin kolmasosassa ja seudullinen noin viidesosassa organisaatioista. Noin reilu kymmenesosa kyselyyn vastanneista organisaatioista on mukana sekä seudullisessa että paikallisessa suunnitelmassa. Yhteistyösuunnitelmia ei ole lainkaan noin kahdessa viidesosassa organisaatioista. Vaikka selvitysten tuloksia on jossain määrin tulkinnanvaraista verrata erilaisesta tiedonhankintavasta johtuen oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeessa tehtyyn kartoitukseen paikallisista ohjauksen toteuttamissuunnitelmista, voidaan kuitenkin suuntaa-antavasti todeta, että ohjausyhteistyön suunnitelmien laatiminen näyttäisi yleistyneen. Kun vuonna 2005 noin viidesosassa kunnista oli paikallinen ohjauksen toteuttamissuunnitelmia tai -strategia, näitä olisi kyselyn perusteella nyt noin kymmenen prosenttiyksikköä enemmän. (Karjalainen 2006, 78-80).

Taulukko 33: Osallistuminen ohjausyhteistyön paikallisiin ja seudullisiin suunnitelmiin

	Lukumäärä	% / suhteutettu kokonaisvastaajamäärään (371)		Lukumäärä	% / suhteutettuna kokonaisvastaajamäärään (371)
Kyllä, olemme mukana paikallisessa yhteistyösuunnitelmassa	118	32	Vain paikallisessa suunnitelmassa	100	30
Kyllä, olemme mukana alueellisessa/seudullisessa suunnitelmassa	74	20	Vain seudullisessa suunnitelmassa	55	17
			Sekä paikallisessa että seudullisessa suunnitelmassa	16	5
Emme ole mukana ohjauksen yhteistyösuunnitelmassa	158	43	Ei mukana suunnitelmassa	155 *	47

* kolme vastaajaa oli merkinnyt osallistumisesta ettei ole suunnitelmaan, mutta on mukana seudullisessa suunnitelmassa tai sekä paikallisessa että seudullisessa suunnitelmassa

Kyselyssä tiedusteltiin perusteluita sille, miksi ohjauksen yhteistyösuunnitelmaa ei ole laadittu organisaatioissa (111 vastausta). Noin puolessa eli 54 vastauksessa todetaan, että suunnitelman olemassa olosta ei ole tietoa. Yhteistyösuunnitelmasta ei ole keskusteltu paikkakunnalla eikä sen tekemisen mahdollisuudesta tai taustaorganisaation olemisesta mukana suunnitelmassa ei ollut varmuutta. Myöskään siitä, kenen vastuulla suunnitelman laatiminen olisi, ei ole tietoa. Joissakin vastauksessa kerrotaan, kuinka kunnassa on tehty oma suunnitelma tai kuinka toimiminen useassa yhteistyöhankkeessa vaikeuttaa tehtyjen suunnitelmien hahmottamista. 48 vastauksessa kerrotaan syistä, joiden perusteella suunnitelmaa ei ole laadittu. Perusteina sille, miksei suunnitelmaa ole tehty organisaatioissa, kerrotaan toimiminen lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa. Suunnitelmia on jätetty laatimatta resurssisyistä, sillä se olisi vähentänyt mahdollisuuksia tehdä muunlaista yhteistyötä kuten tehdä oppilaitoskäyntejä. Organisaatiomuutosten myötä etenkin TE-toimistoissa arkirealismiin koetaan tulleen vahvemmin esille moniammatillisessa yhteistyössä suunnitelmien laatimisen sijasta. Työhallinnon osallistumisen vähentyminen verkostotyöhön on havaittu TE-toimistojen lisäksi oppilaitoksissa. Suunnitelmien laatiminen on myös jäänyt joissakin tapauksissa kesken niitä kehittäneiden hankkeiden päättymisen jälkeen. Vas-

tausten mukaan yhteistyötä voidaan tehdä tiiviisti suunnitelman puuttumisesta huolimatta mm. yritysten kanssa sekä toteuttaa verkostotyötä oppilaitosvierailujen ja työhallinnon oppilaitoksille järjestämien oppituntien kautta. Yhteistyötä on saatettu tehdä pitkään ja säännöllisesti suunnitelmien laatimattomuudesta huolimatta. Vastauksissa kerrotaan suunnitelmien tekemisen olevan osin tarpeetonta papereiden laatimista, jonka sijaan tarvittaisiin lisää henkilöstöresursseja nuoren auttamiseksi ja yhteistyötahojen kanssa työn tekemiseksi. Lisäksi 9 vastauksen perusteella alueille on tulossa suunnitelmia, joita on joko suunniteltu tehtäväksi tai ne ovat parhaillaan tekeillä. Suunnitelmia ollaan laatimassa ohjauksen kehittämishankkeen aikana tai niitä tehdään uusien yhteistoiminta-alueiden perustamisen myötä.

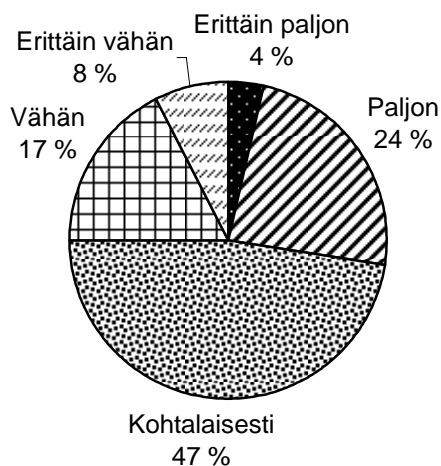
Kyselyn perusteella TE-toimistot ovat yleisimmin mukana paikallisessa ohjausyhteistyön sopimuksessa, jossa on mukana kyselyn vastaajakuntaan suhteutetusti tarkasteltuna noin puolet TE-toimistoista. Paikallisissa sopimuksissa on mukana noin kolmasosa lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista sekä noin viidesosa peruskouluista. Peruskoulut ovat puolestaan mukana yleisimmin alueellisissa tai seudullisissa sopimuksista, joissa ovat harvinaisimmin mukana lukiot. Peruskouluille ja ammatillisille oppilaitoksille on yleisintä se, etteivät ne ole mukana paikallisissa eivätkä seudullisissa sopimuksissa, kun TE-toimistot ovat yleisimmin mukana sekä paikallisissa että seudullisissa ohjausyhteistyön sopimuksissa.

Taulukko 34: Osallistuminen ohjausyhteistyön paikallisiin ja seudullisiin suunnitelmiin organisaatioittain

	<i>Peruskoulu</i>	%	<i>Lukio</i>	%	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	%	<i>TE-toimisto</i>	%	<i>Muu organisaatio</i>	%
Vain paikallisessa suunnitelmassa	24	20	22	31	23	29	49	49		
Vain seudullisessa suunnitelmassa	30	25	9	13	17	22	17	17	1	50
Ei mukana suunnitelmassa	60	51	28	39	36	46	33	33		
Sekä paikallisessa että seudullisessa suunnitelmassa	4	3	2	3	2	3	8	8		
Vastaajien kokonaismäärä	118		71		79		101		2	

Kyselyyn vastaajia pyydettiin *kertomaan, kuinka hyvin he arvioivat käytännössä toimittavan tehtyjen suunnitelmien mukaisesti*. Noin puolet vastaajista kertoo suunnitelmien mukaan toimittavan kohtalaisesti, kun noin kolmasosa kertoo suunnitelmien mukaan toimimisen olevan hyvin yleistä ja noin neljäsosa vähäistä tai erittäin vähäistä.

Arvio suunnitelmien mukaisesti toimimisesta käytännössä

Kuvio 12: Toimiminen laaditun ohjauksen yhteistyösuunnitelman mukaisesti

Vastausten perusteella TE-toimistoissa koetaan yleisimmin toimittavan tehtyjen ohjausyhteistyösuunnitelmia vastaavalla tavalla, sillä työ- ja elinkeinotoimistojen edustajista noin kaksi viidesosaa kertoo käytännössä toimittavan laadittujen ohjausyhteistyön suunnitelmien mukaisesti. Suunnitelmien ja käytännön toiminnan vastaavuutta pitää hyvänä noin neljäsosa lukioiden ja peruskoulujen edustajista ja noin viidesosa ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevistä vastaajista. Yleisimmin ohjausyhteistyön mukaisesti toimimattomuudesta kertovat peruskoulujen edustajat, joista noin kaksi viidesosaa toteaa käytännössä toimittavan muulla tavalla kuin ohjausyhteistyön suunnitelmassa edellytetään työskenneltävän.

Taulukko 35: Toimiminen ohjausyhteistyön suunnitelmien mukaisesti organisaatioittain

%	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Erittäin paljon	1	0	4	8	0
Paljon	22	26	16	29	0
Kohtalaisesti	39	58	59	45	50
Vähän	27	11	16	10	50
Erittäin vähän	11	5	4	8	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (85)	100 (38)	100 (49)	100 (78)	100 (2)

TE-toimistoissa työskentelevistä vastaajista ammatinvalintapsykologit ja oppilaitoksissa toimivista opettajat kertovat yleisimmin toimittavan ohjausyhteistyön suunnitelmien mukaisesti. Heistä noin kaksi viidesosaa kertoo käytännössä työskenneltävän ohjausyhteistyösuunnitelman mukaisesti, kun vastaavaa mieltä on noin neljäsosa opinto-ohjaajista ja työvoimaneuvojista.

Haastatteluissa tuotiin esille moniammatillisen viranomaisyhteistyön lakisääteistämisen sekä koordinoitun ja vastuutetun ohjaus- ja palveluverkostojen luomisen tärkeys, jonka tarpeellisuus on nostettu esille sitä selvittäneen poikkihallinnollisen työryhmän työskentelyn kehittämissuosituksissa (Moniammatillista...2008). Nykyisin ohjaus- ja neuvontapalveluihin resursoinnin ja moniammatillisuuden tode-

taan olevan liiallisesti yksittäisten henkilöiden kiinnostuksen varassa. Jos oppilaitoksen rehtori ei koe opinto-ohjausta tai TE-toimiston johtaja ammatinvalinnan ohjausta ja koulutusneuvojaa tärkeäksi, palveluihin ei resursoida ja työn tekeminen on vaikeaa sekä nuorten saaman ohjauksen riittävyden että verkostotyöhön osallistumismahdollisuuksien näkökulmasta. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden lakisääteistämistä pidetään tärkeänä opinto-ohjaukseen resursoinnin kannalta, sillä kyselyn tavoin myös haastattelussa korostettiin opinto-ohjaajaa kohden määriteltävän enimmäisasiakasmäärän määrittämisen tärkeyttä ja yhden opinto-ohjaajan vastuulla olevan nuorten määrän rajaamista 250 oppilaaseen. Velvoittaminen moniammatillisen ohjaus- ja palveluverkoston käynnistämiseen vaikuttaisi siihen, että toisille nuorille palveluita tuottavien tahojen tunteminen lisääntyisi ja nykyisin satunnainen yhteistyö nuorten palveluiden kannalta keskeisten toimijoiden eli oppilaitosten, nuorisotoimen ja TE-toimistojen kanssa tiivistyisi.

Yksittäisen työntekijän vaikutus moniammatillisuuden toteuttamiseen on suuri, jolloin esimerkiksi opinto-ohjauksesta ja verkostotyöstä kiinnostumattomat ryhmänohjaajat voivat vaikeuttaa moniammatillisen yhteistyön toteutumista paikkakunnalla. Saumattoman moniammatillisen yhteistyön avulla on toisaalta voitu saada tuetusti erityisoppilasnuori suorittamaan opinnot loppuun, vaikka lähtökohta on ollut haasteellinen. Vaikka palveluverkostojen tulee olla paikallisen mallin mukaisia, tarvetta on saada luotua työntekijöiden omaehtoisen moniammatillisuutta edistävän toiminnan lisäksi valtakunnallisesti velvoitetusti perustettava rakenne nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluiden koordinointiin.

4.3.5 Tapausesimerkit nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluista

Selvitystä varten tehtiin haastatteluita, joissa esitettyjä havaintoja on tuotu esille kyselyn tulosten esittelyn yhteydessä. Tämän lisäksi seuraavaksi esitellään kahden paikkakunnan esimerkin kautta olemassa olevia ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä muuta nuorten palveluverkostoa. Tapausesimerkkien avulla pyritään tuomaan hyviä ja toimivaksi koettuja käytäntöjä sekä kunnissa tehtävää kehittämistyötä ja sen tuloksia.

Kouvolan tapausesimerkissä tulevat esille paikkakunnan ohjaus- ja neuvontapalvelut ohjausyhteistyön suunnitelman ja konkreettisen työväliseen näkökulmasta. Kouvolassa on tapahtunut vuoden 2009 alusta kuntaliitos, jossa Kouvola, Anjalankoski, Kuusankoski, Elimäki, Jaala ja Valkeala yhdistyivät. Kuntaliitoksen myötä ohjauskäytäntöjä pyritään sovittamaan yhteen. Uuden kunnan alueella on yhteistyössä kyetty hyödyntämään aiempaa kehittämistyötä ja käytäntöjä.

Uuden kunnan opinto-ohjaajat ovat käyneet yhdessä läpi olemassa olleita käytäntöjä ja niitä on mahdollisuuksien mukaan pyritty yhtenäistämään. Ohjaus varhaiskasvatuksesta perusopetuksen kautta lukioon on mallinnettu. Lisäksi yläkouluissa on työelämään tutustumisissa otettu käyttöön yhteinen linja. Tavoitteena on ollut saavuttaa yhteinen minimi ja sitä kautta takaamaan kaikille nuorille mahdollisimman samantasoiset palvelut.

Kouvola on ollut mukana useissa nuorten ohjauspalveluja tehostavissa hankkeissa. Esimerkiksi oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeessa (2003 – 2007) luotiin seudullinen ohjausyhteistyön toimintasuunnitelma, mikä on lisännyt ohjauksen systemaattisuutta. Suunnitelma kattaa kouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, työ- ja elinkeinotoimistoissa ja työvoiman palvelukeskuksessa tehtävän ohjaustyön. Hyväksi käytännöksi on jäänyt saattaen vaihtaen -malli. Tämän mukaisesti nuoria seurataan ja tarvittaessa tuetaan siirryttäessä kouluasteelta toiselle. Toisen asteen keskeytysten syyt pyritään selvittämään, mutta tästä eteenpäin nuorten seuranta on osoittautunut haasteelliseksi. Tavoitteena on,

että opinnot keskeyttänyt nuori löytää mahdollisimman nopeasti TE-toimiston nuorten neuvojan palvelut. Lisäksi toimintasuunnitelman mukaan erityistä ohjaustukea tarvitsevat nuoret pyritään ohjaamaan työhallinnon palveluihin päättöluokan syksyllä. Opinto-ohjaajat eivät tapaa 8.-luokkalaisia, jolloin tieto ohjauksen tarpeesta ei kuitenkaan aina välity riittävän ajoissa eteenpäin. Työntekijöiden keskinäistä tiedonvaihtoa tukevat erilaiset tiedonsiirtoikäntännöt, kuten yhtenäisten suostumuslomakkeiden käyttö ja henkilökohmainen tai sähköinen tiedonvaihto. Lääninhallitus koordinoi alueellista ohjauksen yhteistyöryhmää. Säännöllisiä tapaamisia pidetään muutaman kerran vuodessa ja lisäksi esimerkiksi yhteishaun aikaan tavataan useammin. Keskinäistä tiedonvaihtoa tukee myös sähköpostilista. Työhallinnon edustaja on opinto-ohjaajien postituslistalla periaatteella, että tarpeettomat viestit voi aina poistaa.

Kouvolassa kertynyt osaaminen ja kehittämiskokemus kulminoituu meneillään olevassa oppilashuollon, oppilaanohjauksen sekä tehostetun ja erityisen tuen kehittämisen hankkeessa. Hankkeessa tuotetaan *opettajille ja muulle henkilökunnalle sähköinen käsikirja*, johon kootaan kaikki *Kouvolan kasvun ja oppimisen tukipalvelut / hyvinvointipalvelut*. Vuoden 2009 loppuun mennessä valmistuva käsikirja on opettajien työkalu, mitä kulloinkin esillä olevaan tilanteeseen on tarjolla. Käsikirja sijaitsee ammattiopiston sivuilla ja opettajat pääsevät käyttämään sitä salasanan avulla. Tukipalvelut etenevät ajallisesti varhaiskasvatukseen, esikoulun, alakoulun ja yläkoulun kautta toiselle asteelle. Myös yleinen ja tehostettu tuki esitetään tämän mukaisessa järjestyksessä. Käsikirjassa tulee olemaan kaikki tarvittavat lomakkeet, kuten HOJKS-lomake ja huoltajille suunnattavat kirjeet. Käsikirjassa on myös linkki lastensuojeluilmoituksen tekemiseen ja siihen tarvittavaan lomakkeeseen. Tarkoitus on, että lomakkeet voi tulostaa ja ne voidaan säilyttää sähköisesti. Käsikirja tulee sisältämään myös pykäläpankin, josta on luettavissa kaikki ohjaukseen liittyvät lait. Sähköinen käsikirja tukee siten osaltaan yhdistyneen Kouvolan ohjauskäytäntöjä.

Seuraavaksi esitellään toisen tapaustutkimuspaikkakunnan, Raahen, nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluita ja muuta palveluverkostoa sekä niihin liittyvää kehittämistyötä. Nuorten ohjaus- neuvontapalveluissa on tärkeää huomioida keskustelun lisäksi myös toiminnallisuuden näkökulma. Nuorella on oltava ohjausprosessin päätteeksi palvelu ja paikka, jonne nuori siirtyy neuvonnan ja tuen saamisen jälkeen. Raaha on esimerkkinä paikkakunnasta, jossa on saatu kehittämistyön myötä vahvistettua verkostoyhteistyötä, luotua toimintamalleja nuorten nivelvaiheisiin sekä toteutettua ohjauspalveluissa työelämä- lähtöisyyttä käytännön tasolla.

Raahen seudulla on käynnistynyt vahva yli kouluasteiden ja sektoreiden ulottuva ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämistyö oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeiden (2004–2006, 2008–2009) myötä. Toisen asteen oppilaitosten välinen yhteistyö on tiivistynyt paljon myös toisen asteen opinnoista putoaville ja opettajille suunnatun Linkki työelämään ja SYKKÄYS -hankkeiden kautta. Kaupungissa on kehitetty opinto-ohjauksen portaat -mallia, jossa on tavoitteena seudullisen ohjausjatkumon luominen toisen asteen opintojen loppuvaiheisiin. Yhteistyö on tiivistynyt eri oppilaitosten ja muiden toimijoiden kesken eri hankkeissa vahvistuneiden verkostojen kautta. Peruskoulun oppilaitosten opinto-ohjaajien käytännöt ovat yhtenäistyneet yhteisten palaverien myötä, mikä on ilmennyt mm. toisen asteen oppilaitoksiin tutustumiseen liittyvien toimintatapojen yhdenmukaistumisena. Peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten opinto-ohjaajat saavat ajankohtaista tietoa palavereissa pidettävien muistiinpanojen kautta, jos muut työtehtävät estävät yhteisiin tapaamisiin osallistumisen.

Raahessa työskentelee ammatillisissa oppilaitoksissa puolipäiväiset opinto-ohjaajat. Heidän lisäksi tukea nuorille antaa ammatillisiin oppilaitoksiin kahdeksi päiväksi viikossa jalkautunut nuorisotyöntekijä, joka auttaa nuoria erityisesti muissa kuin opintojen etene- miseen liittyvissä asioissa. Kaupungissa toimii peruskoulun erityisopetuksen tukena kaksi Jopo-luokka, joiden määrä kasvaa vuoden 2009 syksyllä yhdellä. Jopo-luokkien myötä yläkoulun mukautettua koulutusta tarvitseville tarkoitettua pienryhmäopetusta on voitu suunnata paremmin oikealle kohderyhmälle. Vaikka Raahessa toimii myös ohjaavan koulutuksen luokka, nuorten jatko-opintoihin pääsyä helpottavaa 10-luokkaa ei ole. Alle 17-vuotialle suunnattuna palveluna on ammatillisessa oppilaitoksessa ammattiin ohjaaja ja valmistava Ohva-luokka eli AmmattiStartti, joka on vakinaistettu kaupungissa hanke- vaiheen jälkeen. AmmattiStarttia kehitetään edelleen ja sen volyyymiä voitaisiin vielä laa- jentaa nykyisestään. Kaupungissa toimii perhe- ja sosiaalipalveluissa Satelliitti-työpaja, joka on suunnattu etenkin 17 vuotta täyttäneille TE-toimiston ja työvoiman palvelukes- kuksen (TYP) asiakasnuorille.

Raahen seutukunnan työ- ja elinkeinotoimistossa on toiminut pitkään nuorten ryhmä, jo- hon kuuluu ammatinvalintapsykologi, koulutusneuvoja, kaksi nuorten neuvojaa ja TYP:n edustajat. Ryhmässä käydään läpi asiakastapauksia, seurataan nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista sekä kehitetään palveluita ja tulevia toimenpiteitä. Raahessa oppilaitokset tekevät tiivistä yhteistyötä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa, mikä näkyy mm. osallistu- misena poikkihallinnollisesti erilaisiin koulutuksiin ja tiedon välittymisenä seudun koulu- tus- ja työtilanteesta. Työhallinto ja oppilaitokset ovat tehneet pitkään yhteistyötä. 1990- luvun lopulla laadittiin sopimukset yhteistyöstä. Tuolloin sovittiin kirjallisesti mm. info- jen järjestämisestä oppilaitoksista valmistuville nuorille. Infot järjestetään ennen koulujen päättymistä joko TE-toimistossa tai oppilaitoksissa ja abi-infoon osallistuvat myös Kela ja kesäyliopisto esitellen omaa toimintaansa. TE-toimiston ammatinvalintapsykologit ja koulutusneuvoja osallistuvat säännöllisesti kokoontuviin perusasteen ja toisen asteen op- pilaitosten opojen opomiittiin ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen työskentelyyn. TE-toimisto välittää opinto-ohjaajille toimialaennakointeja ja muuta työhallinnon tuotta- maa opinto-ohjaajille ohjauksen kannalta tärkeää materiaalia. Lisäksi TE-toimistosta ja TYP:stä ollaan mukana SYKKÄYS-hankkeen ja Satelliitin ohjausryhmissä.

Moniammatillisen yhteistyön tiivistymisen myötä on saatu koottua useiden eri toimijoi- den pitämien erillisten tapahtumat yhdeksi laajaksi TE-toimiston järjestämäksi messuta- pahtumaksi, joka kokoaa seudun oppilaitokset ja työnantajat yhteen esittelemään toimin- taansa. Messujen toteuttamiseen osallistuvan yrityspalvelun kautta oppilaitokset saavat matka-avustuksia, jotka mahdollistavat myös kauempana sijaitsevien koulujen oppilaille osallistumisen tilaisuuteen. Nuoret käyvät tutustumassa toisen asteen oppilaitoksiin ja TE-toimistoon sekä erilaisille messuille ja taitokilpailuihin, joissa eri ammattialat tulevat tutuiksi. Kaupungissa on käytössä sähköinen TET-tori, jossa työnantajat ilmoittavat työ- elämään tutustumispaikoistaan, ja jonka toimintaan kehitetään edelleen. Oppilaitosten työelämäyhteyksiä on vahvistettu Teknologia tutuksi -projektissa ja oppilaanohjauksen kehittämishankkeessa kehitetyt 9-luokkalaisille suunnatun Tekno-TETin avulla sekä pa- rannettu TET-toimintaa yhdenmukaistamalla niiden järjestämisaikoja. Nuorten työkoke- muksen saamisen edistämiseksi Nuorten työkokemuksen saamisen edistämiseksi Raahen seudulla toimii työhallinnon koordinoima kesätyöntekijäjärjestelmä, jonka kautta kulke- vat kuntien, seurakuntien ja yksityisten yritysten kesätyöpaikat. Järjestelmässä kunnat tar- joavat 16–18-vuotiaille nuorille 2-4 viikon mittaisia kesätyöpaikkoja ja nuorten työllis-

tymistä yksityiselle sektorille edistetään kuntien maksaman tuen avulla. TE-toimisto ko-
koaa nuorten työhakemukset, jonka jälkeen osa paikoista arvotaan.

Ensimmäisen opinto-ohjauksen kehittämishankkeen tuloksena on saatu kehitetyksi malle-
ja perusasteen ja toisen asteen väliseen nivelvaiheeseen, johon liittyvät toimenpiteet saa-
tiin kirjattua opetussuunnitelmiin. Hankkeen aikana on luotu kaikkien oppilaitosten käy-
tössä oleva tiedonsiirtomake, jota käytetään kattavasti ja kehitetään edelleen esille
nousseiden tarpeiden pohjalta. Kunnassa toimivissa tiedonsiirtopalavereissa on terveys-
huollon edustus, minkä lisäksi toisella asteella on syntynyt yhteys tukihenkilön kautta
mielenterveyspalveluihin sekä muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Yhteistyötä tehdään
sosiaalitoimen kanssa koulukuraattorin välityksellä, oppilashuoltoryhmissä osallistumisen
kautta myös ennalta ehkäisevästi sekä välittämällä opintojen kannalta tärkeää tietoa mah-
dollisesti tukea tarvitsevista nuorista. Tiedon siirron parantuminen on mahdollistanut tuen
tarpeeseen varautumista toisella asteella ja lisännyt oppilaiden turvallisuutta mm. terveyt-
tä koskevan tiedon paremman välittymisen vuoksi.

Hankkeiden myötä yhteistyö eri toimijoiden välillä on lisääntynyt ja konkretisoitunut en-
tisestään mm. hankkeiden toimintasuunnitelmien myötä, joiden toteutumista seurataan ja
arvioidaan moniammatillisesti. Yhteistyön tiivistymisen, nuorten seurannan lisääntymis-
sen sekä opintojen tukemiseen tarkoitettujen toimenpiteiden kuten toisella asteella lisä-
opetusta tarjoavien opintopiirien ja palveluiden kehittymisen kautta seudulla on vähenty-
nyt selvästi nivelvaiheessa oppilaitoksista putoavien nuorten määrä. Käynnissä olevassa
oppilaanohjauksen kehittämishankkeessa pyritään parantamaan ohjausta edelleen ohjaus-
suunnitelman laatimisella, ohjausvastuun selkiyttämällä ja ohjauksellisen ajattelun laa-
jentamisella oppilaitoksissa opettajiin, opettajien TET-jaksoja lisäämällä sekä kehittämäl-
lä kodin ja koulun yhteistyötä mm. sähköisen järjestelmän avulla.

4.4 Ohjaus- ja neuvontapalveluiden keskeiset kehittämiskohteet

Kyselyyn vastanneita pyydettiin *kertomaan kehittämisehdotuksistaan nuorten ohjaus- ja neuvontapal-
veluiden parantamiseksi omassa organisaatiossa (235 vastausta) sekä moniammatillisessa yhteistyössä
(191 vastausta).*

Peruskouluissa kerrotaan olevan tarvetta vahvistaa ohjaus- ja neuvontapalveluita opinto-ohjaajien
määrää lisäämällä ja ohjattavien määrää kohtuullistamalla sekä lisäämällä opettajien roolia ohjaajina
koko kouluyhteisön asiaksi, jossa on todettu hyväksi keinoksi opettajien ohjauksellista otetta parantavat
koulutukset. Ohjaukselle toivotaan saatavan nykyistä enemmän tunteja ja muutettavan tuntijakoja ohja-
usta suosivammaksi. Ohjauksen laatua voitaisiin parantaa tehostamalla maahanmuuttajataustaisten ja
syrjäytymisvaarassa olevien erityistä tukea tarvitsevien nuorten ohjausta sekä lisäämällä henkilökoh-
taista ohjausta. Myös oppilashuoltotyön avulla voitaisiin kehittää ohjausta. Kehittämiskohteina tuodaan
esille myös työelämäyhteyksien vahvistaminen oppilaitosvierailujen ja työelämään tutustumisen avulla,
ryhmytöitätojen korostaminen yksilökeskeisyyden sijasta sekä harrastus- ja nuorisotyön ja vanhempi-
en roolin vahvistuminen nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa.

Peruskoulujen moniammatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämiskohteina on syrjäytymis-
vaarassa olevien nuorten ohjauksen vahvistaminen mm. Jopo-opiskelun ja ammattistarttien avulla. Mo-
niammatillista ohjausta voitaisiin kehittää kiireettömän ohjauksen, ammatillisen tietämyksen lisäämisen

ja pätevien opinto-ohjaajien sekä nuorten helposti lähestyttävien matalan kynnyksen palveluiden avulla. Moniammatilliseen yhteistyöhön toivottaisiin lisää koordinaatiota ja sitoutumista verkostotyöhön sekä selkeän yhteisen ohjauskäsityksen ja toimintamallien omaksumista eri tilanteisiin. Yhteistyöhön toivottaisiin nykyistä enemmän suunnitelmallisuutta ja parempaa toimivuutta henkilöstön toimenkuvien selkiyttämisen ja vastuuttamisen avulla. Yhteistyötä toivotaan nykyistä enemmän erityisopetuksen, ammatinvalintapsykologien ja muun työhallinnon sekä myös vapaa-aikapalveluiden, nuorisotoimen, kouluterveydenhuollon ja sosiaalitoimen kanssa. Vastauksissa tuodaan esille tarve lisätä yhteistyötä työelämän edustajien kanssa ohjaus- ja neuvontapalveluiden moniammatillisuuden parantamiseksi. Peruskoulujen edustajat kertovat tarvetta olevan nuorten ohjaus- ja tukipalvelupisteille sekä ohjaustyötä tekevien tutustuttamiselle toisiinsa. Verkostokumppaneiden tutustuttamista toivotaan voitaisiin tehdä yhteistyötahojen palveluista kertovien luetteloiden, koulutusten ja tapaamisten kautta, minkä lisäksi alueellista strategiaa ja ohjaussuunnitelmaa pidetään hyvänä keinona lisätä ohjaus- ja neuvontapalveluita tarjoavien tahojen moniammatillista yhteistyötä. Tarvetta on myös resurssien lisäämiselle ja mm. matkakustannusten kattamiselle ulkopuolisilla avustuksilla tutustumiskäyntien mahdollistumiseksi.

Lukioiden vastauksissa korostetaan ohjattavien määrän asettamista suosituksen mukaiseksi, jolloin opinto-ohjaajalla olisi 250 nuorta asiakasta nykyisen jopa 600 nuoren sijasta. Lukioiden opinto-ohjaajat saattavat tehdä ohjaustyön ohella hallinnollisia töitä tai opettajan tehtäviä, joka vie aikaa nuorten ohjaus- ja neuvontapalvelulta. Tarvetta todetaan olevan opinto-ohjaajan työn selkeyttämiseksi ja resurssien suuntaamiselle oikealla tavalla ohjaustyöhön sekä varhaisen puuttumisen vahvistumiselle. Nykyisessä työssä ei koeta olevan aikaa suunnittelulle ja kehittämiselle, sillä työtä voidaan tehdä vain pakolliset tehtävät hoitaen. Oppilaitoksissa on myös tarvetta terveydenhoitajaresurssien ja koulupsykologien lisäämiselle. Panostusta todetaan tarvittavan etenkin erityistä tukea tarvitsevien nuorten ohjaukseen mm. kuraattoreiden, erityisopettajien ja koulupsykologin tuella. Moniammatillisen yhteistyön vahvistamiseksi on tarvetta aineenopettajien ja ryhmänohjaajien tietoisuuden lisäämiselle ohjauksen tärkeydestä, jotta ohjauksesta tulisi luonnollinen osa jokaista kouluainetta sekä ohjausmenetelmien kehittämiselle sellaisiksi, että ne tavoittaisivat nuoret myös koulun ulkopuolella. Ohjaustyötä voitaisiin kehittää antamalla opinto-ohjaajille mahdollisuus puhua yhdelle luokalle kerrallaan, joka antaisi mahdollisuuden laadukkaampien ohjaus- ja neuvontapalveluiden tuottamisen lukioissa. Moniammatillista ohjausyhteistyötä voitaisiin tiivistää nuorten ohjaus- ja neuvontapalvelupisteen avulla, jossa olisi eri ammattikuntien edustajia ohjaamassa nuoria eri asioiden tiimoilta. Myös pienempien luokkakokojen avulla ja henkilökohtaisella ohjauksella voitaisiin parantaa lukion ohjaus- ja neuvontapalveluita. Kahdessa vastauksessa tuodaan esille ohjauksen yhteistyösuunnitelmien merkitys yhteiselle moniammatillisuuden pohdinnalle, priorisoinneille ja sopimuksille, joiden päivitysten sivutuotteena syntyy eräänlaista koulutusta.

Lukioissa verkostoyhteistyötahojen kanssa tehtävän moniammatillisuuden kehittämiskohteet liittyvät henkilöstö- ja talousresurssien lisäämiseen, yhteistyön tiivistämiseen etenkin mielenterveyspalveluiden mutta myös sosiaalitoimen ja työhallinnon kanssa, jota kritisoidaan toisen asteen oppilaiden jälkiohjauksen puuttumisesta. Tarvetta on yhteistyön selkiyttämiseksi ja ohjauspalveluiden selkeämmälle koordinoimiselle, sillä selkeiden reittien todetaan puuttuvan etenkin mielenterveyspalveluihin ohjaamisesta ja matalan kynnyksen avun tarjoamisesta masentuneille. Yhteistyökumppaneiden toivotaan lisäävän ammatinvalintapsykologien ja sosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksia osallistua verkostotyöhön. Moniammatillisuutta voitaisiin vahvistaa vastuu- ja osaamisalueiden näkyväksi tekemisellä sekä pysyvän yhteistyömallin kehittämisellä ja toiminnan jatkuvuuden varmistamisella. Moniammatillista ohjausyhteistyötä edistäisi myös lukion kehittäminen enemmän yhteisöllisyyttä tukevaan luokalliseen suuntaan, sillä nykyinen pätkittäiseksi ja nopeatempoiseksi kuvailtu lukio-opiskelun todetaan heikentävän ohjauksellisuutta oppilas-opettaja- ja opinto-ohjaajasuhteissa.

Ammatillisten oppilaitosten näkökulmasta keskeiset kehittämiskohteet liittyvät resurssien lisäämiseen, jolla voidaan varmistaa ohjaushenkilöstön työssä jaksamista ja ammatitaidon kehittymistä, opiskelijoiden tarvitsemaa henkilökohtaista ohjausta, varhaisempaa puuttumista nuoren ongelmiin ja moniammatillisen työn toteutumista. Lukioiden tavoin myös ammatillisissa oppilaitoksissa pidetään moniammatillisen yhteistyön lisäämisen oleellisena edellytyksenä sitä, että ammatillisissa oppilaitoksissa olisi sivistysvaliokunnan mietintöön kirjatun mukaisesti jokaista 250 oppilaista kohti yksi opinto-ohjaaja eikä esimerkiksi yhdessä vastauksessa esitetyn mukaisesti 700 ohjattavaa. Jotta tavoite toteutuisi, tarvetta todetaan olevan opiskelijahuollon resurssien lakisääteistämiseksi. Lisäresursseja tarvittaisiin opinto-ohjauksen lisäksi psykologi- ja kuraattoripalveluihin. Ohjauksen resursseja on vähentänyt osaltaan opetustehtävien tuleminen osasi opinto-ohjaajien työtä.

Toiseksi yleisimmin ammatillisten oppilaitosten edustajien esittämät kehittämiskohteet liittyvät yhteistyön lisäämiseen ohjauksen ja opetuksen sekä muiden toimijoiden kanssa. Tärkeänä pidetään nykyistä kehittyneempää työnjakoa ja tiedonvaihtoa opettajien, tutoreiden ja opinto-ohjaajien kesken, mihin jossain paikoin odotetaan tulevan muutosta uusien ohjaussuunnitelmien kautta. Tarvetta on myös nivelvaiheen tukemiselle sosiaali- ja terveystoimen kanssa tehtävän yhteistyön avulla, sillä nykyisin koetaan jouduttavan ohjauksen keinoin tukemaan mielenterveysongelmaisia ja muulla tavoin terveydellisistä ja elämännhallinnallisista ongelmista kärsiviä nuoria. Ohjauksen väyliä toivotaan saatavan selkeämmiksi ja pystyttävän tarjoamaan enemmän tukea nuorille aikuisille, jotka eivät aina pysty nopeasti hahmottamaan elämänsä suuntaa, vaan tarvitsevat ensin tukea ammatillisen identiteetin kasvuun. Muita vastauksissa mainittuja kehittämiskohteita ovat verkko-ohjauksen kehittäminen, palautteen ja seurantatiedon kokoaminen nuorilta sekä ohjauksen tekeminen tiedostetuksi toiminnaksi oppilaitoksissa. Lisäksi ohjaus- ja neuvontapalveluiden suunnittelun toivotaan kehittyvän pitkäjänteisemmäksi, sillä nykyisin suunnitelmat laaditaan vain lukujärjestyksen ja opintosuunnitelmien mukaisesti vain seuraavaksi jaksoksi eteenpäin.

Moniammatillisiin ohjauspalveluihin liittyvän yhteistyön kannalta tärkeänä pidetään opinto-ohjaukseen resursoinnin lisäksi työnjakojen ja vastuiden selkiyttämistä, resurssien oikeaa käyttöä, vastuuhenkilöiden määrittämistä sekä tiedonkulun lisäämistä esimerkiksi vuosittaisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämispäivien tai eri tahojen yhteistapaamisten avulla. Monissa vastauksissa tuodaan esille tarve tiivistää jo olemassa olevia verkostoja, sillä joissain paikoin verkostotyötä tekevät nykyisin tiiviimmin kuraattorit ja sosiaalityöntekijät kuin ohjaus- ja neuvontapalveluita päätyönään tarjoavat. Toisten tahojen tuntemisen ja tapaamisten sekä yli hallinnonrajojen tehtävän yhteistyön lisäksi moniammatillista verkostotyötä voitaisiin lisätä olemassa olevan palveluverkoston vahvistamisella, toiminnan paremmalla organisoimisella ja markkinoimisella, sillä tarvittavien palveluiden todetaan olevan jo olemassa. Moniammatilliseen yhteistyöhön haluttaisiin säännöllisyyttä ja suunnitelmallisuutta sekä sitoutumista tavoitteiden mukaiseen toimintaan Verkostotyössä toivottaisiin nykyistä enemmän korostettavan perheiden vastuuta nuoren ohjauksessa. Nuorten matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapisteillä voitaisiin parantaa palvelua samoin kuten lisäämällä ohjaus- ja neuvontapalveluiden jalkautumista mm. kauppakeskuksiin ja muiden tahojen tuottaman ohjaus- ja neuvontapalvelun tuomisella oppilaitoksiin. Vastauksissa tuodaan esille myös internet-portaaliin koottavan palvelutarjonnan esittämisen merkitys. Lisäksi tarvetta olisi muuttaa palveluntuottajien aukioloaikoja nuorten toiveiden mukaisesti myöhäisemmiksi, sillä aamuajat eivät ole toivottuja.

Työ- ja elinkeinotoimistojen vastauksissa tuodaan esille selvästi yleisimmin moniammatillisuuteen liittyvänä kehittämiskohteena henkilöstöresurssien lisääminen ja tarve säilyttää resurssit nykyisellään niissä toimistoissa, joissa jo nyt nuoret joutuvat odottamaan ohjaus- ja neuvontapalveluita. Resurssien niukkuus on yleisemminkin haasteena TE-toimistoissa ja ohjauspalveluissa toimivat ovat saattaneet kokea joutuneensa silmätkuiksi organisaatioissa, kun ovat käyttäneet muihin työntekijöiden verrattuna

pidempiä asiakasajoja. Ohjauksessa pidetään kuitenkin keskeisenä nuoren omien tarpeiden kartoittamista sekä mahdollisuuksia poikkeamille ja harhailuille palveluprosessissa, mikä vaatii aikaa. Vastauksissa tuodaan esille etenkin ammatinvalintapsykologien merkitys TE-toimistojen ohjaus- ja neuvontapalveluille. Yhteistyön tiivistämistä toivotaan sekä TE-toimistojen sisäisesti koulutusneuvojen, ammatinvalintapsykologien, työvoimaneuvojen ja kuntoutusneuvojen kesken että toimistojen ulkopuolisten verkostotoimijoiden kanssa. Sisäisen yhteistyön kehittämisessä pidetään erityisen tärkeänä sähköisten tiedonkulkujärjestelmien parantamista ohjauksessa eikä niinkään yhteisten asiakaspalaverien määrän lisäämistä. Kehittämiskohteena pidetään myös verkkopalveluiden ja sähköisten lomakkeiden kehittämistä, sillä sähköisten palveluiden ja verkko-ohjauksen parantamista pidetään hyvänä keinona edistää moniammatillisia ohjaus- ja neuvontapalveluita. Lisäksi nuorten nimikkovirkailijamallilla voitaisiin kehittää ohjauksen laatua.

Verkostotyössä tuodaan esille alueen toimijoiden asenteiden vaikutus ohjausyhteistyön kehittymiselle. Peruskoulujen tavoin myös TE-toimistojen vastauksissa tuodaan esille nuoren oman panoksen merkitys hakeuduttaessa palveluihin ja pohdittaessa suunnitelmia. Ammatinvalinnanohjauksen markkinointia voitaisiin lisätä ja harkitseminen arvoisena pidetään ammatinvalinnanohjaukseen menemisen muuttamista velvoittavaksi, sillä osa ohjausta tarvitsevista nuorista ei ole motivoitunut hakeutumaan siihen vapaaehtoisesti. Moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi pidetään tärkeänä varhaisempaa puuttamista nuoren tilanteeseen siinä vaiheessa, kun nuori on joutumassa työttömäksi koulusta tullessaan, sillä nykyisin ennalta ehkäisevään työhön ei koeta voitavan panostaa riittävästi. Nykyisessä toimintamallissa koetaan olevan tarvetta suunnitelmallisuuden lisäämiselle ja toiminnan arvioinnille samoin kuin nuorten neuvonnan tavoitteiden selkeyttämiseksi sekä helpommalle pääsyyllä tarvittaviin erityispalveluihin kuten lukihäiriö- ja mielenterveysongelmakartoituksiin. Kehittämiskohteena pidetään myös nykyistä tavoitteellisemman ja virtaviivaisemman työn tekemistä nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluissa sen sijaan, että moniammatillinen yhteistyö perustuu toimintaan johtamattomaan palaverointiin. Yhteistyötä toivotaan lisättävän koulutuksen ja tiedottamisen avulla sekä selkeillä yhteisillä tavoitteilla.

Moniammatillisessa yhteistyössä pidetään tärkeänä verkostotyön tiivistämistä myös muiden kuin TE-toimiston ammattilaisten kuin ammatinvalintapsykologien kanssa sekä yhteistyön säännöllistämistä ja poikkihallinnollisten työryhmien tapaamisista, joissa pohdittaisiin yksittäisten asiakkaiden asioiden sijainta periaatteita ja toimintatapoja. Tällaisen työryhmän toivottaisiin laativan ohjauksen alueellista kenttää kokoavaa katsausta ja suunnitelmia, jotka eivät jäisi hyllyyn pölyttymään. Moniammatillista yhteistyötä voitaisiin kehittää nimeämällä vastuutahot eri organisaatioiden nuorten palveluissa sekä tiedottamalla näihin liittyvistä vastuu- ja palvelutarjontakysymyksistä. Moniammatillista yhteistyötä voitaisiin parantaa nuorten ohjausvastuun sijoittumisella muualle kuin TE-toimistoon, sillä nykyisin vastuuta koetaan jäävän liiallisesti nuoren työharjoittelusta ja tulevaisuuden suunnittelusta ammatinvalinnanohjaukseen. Hyvänä mallina moniammatillisuuden lisäämisessä voisi olla aikuisten ohjauksessa käytettävä Nuovehankkeen tapainen foorumi, jossa ammattilaiset voivat vaihtaa tietoa ja kokemuksia. Keskeisenä kehittämiskohteena pidetään oppilaitosten resursointia ohjaus- ja neuvontapalveluihin kuten koulupsykologien ja kuraattorin palveluiden turvaamista. Tarvetta koetaan olevan jossain paikoin palvelutarjonnan monipuolistamiseksi pajatoiminnan ja erilaisten koulutusmahdollisuuksien lisäämisen kautta sekä tiedotuksen lisäämiselle olemassa olevista palveluista. Hyvänä moniammatillisuutta edistävänä toimintamallina tuodaan esille nuorille suunnattu palvelupiste, jonka avulla voidaan lisätä mahdollisuuksia puhua useamman alan auttajien kanssa ja tehdä enemmän yhteistyötä. Tärkeänä pidetään henkilöstön sitouttamista yhteistyöhön eri tasoilla sekä yhteistyön tiivistymistä koulujen, sosiaalitoimen ja terveyspalveluiden kanssa. Vastauksissa kerrotaan myös nuorten oman vastuun ja seurantarjestelmien kehittämisen tarpeesta moniammatillista yhteistyötä parantavina keinoina.

Lähteet

Aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja pohjauksen kehittäminen. Opetusministeriön ja työministeriön asettaman valmistelutyöryhmän ehdotukset toimenpideohjelmaksi (2006). Työhallinnon julkaisu 365. Työministeriö, Helsinki.

Karjalainen Merja ja Kasurinen Helena toim. (2006). Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportti. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä.

Kasurinen Helena (2008) Oppilaanohjauksen kehittämishanke 2003-2007 ja sen esiintuomat ohjauksen tehostamistarpeet. (www.edu.fi – Hankkeita - Oppilaanohjauksen kehittämistoiminta, <http://www.edu.fi/page.asp?path=498,24009,24538,85170,85253>)

Kokemuksia lukion opinto-ohjauksesta -selvitys 2008 (2008). Lukiolaisten liitto, Helsinki.

Koulutus ja tutkimus vuosina 2007-2012. Kehittämissuunnitelma (2007). Opetusministeriö, Helsinki.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011 (2007). Opetusministeriö, Helsinki.

Numminen Ulla, Heino Jarmo, Joronen-Vallin Kirsi, Karlsson Roland, Lerkkanen Jukka, Virtanen Ritva ja Pirttiniemi Juhani (2005) Miten tuemme opiskelijaa oppilaitoksessamme? Opas ammatillisen oppilaitoksen opinto-suunnitelman laatimiseen. Opetushallitus, Helsinki.

Myllylä Martti (2006). Työhallinnon ammatinvalinnanohjaus. Tuottavuuden ja toiminnan arviointia. Työhallinnon julkaisu 366. Työministeriö, Helsinki.

Mäkinen Sanna (2008). Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen 2003–2007 loppu- ja arviointiraportti. Opetushallitus, Helsinki.

Nuorta ei jätetä – puhalletaan yhteen hiileen. Moniammatillista viranomaistyötä ja sen lakisääteistämistä selvittävän poikkihallinnollisen työryhmän muistio (2009). Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 5:2009. Opetusministeriö, Helsinki.

Nuorten ohjauspalveluiden järjestäminen. Opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmä. (2004). Opetusministeriön työryhmämuistioista ja selvityksiä 29:2004. Opetusministeriö, Helsinki.

Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen. Opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmä. (2007). Opetusministeriön työryhmämuistioista ja selvityksiä 39:2007. Opetusministeriö, Helsinki.

Nuorten yhteiskuntatakuu (2004). 30.12.2004. Työministeriö, Helsinki.

Ohjauksen yhteistyö Keski-Pohjanmaalla (2007). Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishanke 2003-2007.

Ohjus-projektin raportti. Ohjus – Ohjaus- ja neuvontapalvelut työhallinnossa (2002). Työministeriö, Helsinki.

Pitkänen, Sari, Aho Simo, Koponen, Hannu, Kylmäkoski, Merja, Nieminen, Jarmo ja Virjo, Ilkka (2007). Ryhtiä ja ruutia nuorten työvoimapalveluihin. Nuorten yhteiskuntatakuun toteutumista ja tuloksia selvittävä tutkimus. Työpoliittinen tutkimus 333. Työministeriö, Helsinki.

Liitteet

Liitetaulukko 1: Oppilaan- ja opinto-ohjaajien asiakasmäärät oppilaitoksittain

	<i>Keski-arvo</i>	<i>Minimi</i>	<i>Maksimi</i>	<i>Mediaani</i>	<i>Keskihajonta</i>	<i>Lukumäärä</i>
Peruskoulu						
Asiakkaana yhteensä (esim. koulun oppilaiden kokonaismäärä)	287	8	1000	281	158	102
Aktiivisesti asiakkaana eli käytännössä asiakkaanasi	168	6	450	160	104	98
Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevaa nuorta	22	0	220	15	27	96
Lukio						
Asiakkaana yhteensä (esim. koulun oppilaiden kokonaismäärä)	386	107	1000	340	205	62
Aktiivisesti asiakkaana eli käytännössä asiakkaanasi	243	45	520	250	114	57
Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevaa nuorta	23	0	100	15	21	56
Ammatillinen oppilaitos						
Asiakkaana yhteensä (esim. koulun oppilaiden kokonaismäärä)	1005	75	7000	500	1352	58
Aktiivisesti asiakkaana eli käytännössä asiakkaanasi	226	0	1000	185	198	57
Moniammatillista intensiivistä tukea tarvitsevaa nuorta	51	3	200	38	52	54

Liitetaulukko 2: Ohjaus- ja neuvontapalvelut oppilaitoksissa

	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>
Pakollinen kurssi luokkaopetuksena	%	%	%
En lainkaan	8	6	42
Harvoin	0	4	14
Joskus	2	13	20
Usein	27	38	12
Hyvin usein	62	39	12
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=106)	100 (N=69)	100(N=69)
Syventävä kurssit luokkaopetuksena			
En lainkaan	81	20	65
Harvoin	10	14	15
Joskus	5	32	9
Usein	0	23	8
Hyvin usein	4	11	3
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=94)	100 (N=65)	100
Suurryhmäopetus (yli 35 opiskelijaa)			
En lainkaan	48	6	37
Harvoin	39	22	25
Joskus	11	37	33
Usein	1	22	3
Hyvin usein	0	13	1
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=97)	100 (N=68)	100 (N=67)

Luokkaopetus (n. 10-35 opiskelijaa)			
En lainkaan	3	3	15
Harvoin	2	9	18
Joskus	1	19	42
Usein	24	37	19
Hyvin usein	71	31	6
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=109)	100 (N=67)	100 (N=72)
Pienryhmäopetus (max. 10 opiskelijaa)			
En lainkaan	6	5	20
Harvoin	24	35	12
Joskus	45	46	52
Usein	15	9	14
Hyvin usein	10	5	3
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=107)	100 (N=65)	100 (N=66)
Henkilökohtaiset tapaamiset opiskelijan kanssa			
En lainkaan	0	0	0
Harvoin	0	0	3
Joskus	5	0	1
Usein	32	12	22
Hyvin usein	62	88	74
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=114)	100 (N=69)	100 (N=72)
Vierailut oppilaitoksiin			
En lainkaan	0	0	3
Harvoin	6	7	8
Joskus	41	57	44
Usein	46	28	32
Hyvin usein	6	9	13
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=112)	100 (N=69)	100 (N=71)
Koulutusmessut, ammatinvalintainfot tai oppilaitosesittelyt	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>
En lainkaan	0	0	3
Harvoin	11	7	3
Joskus	48	35	35
Usein	36	45	43
Hyvin usein	5	13	17
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=112)	100 (N=69)	100 (N=72)
Ammatinvalinnan ohjaus			
En lainkaan	0	1	0
Harvoin	3	3	13
Joskus	11	9	31
Usein	51	30	39
Hyvin usein	35	57	17
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=113)	100 (N=69)	100 (N=71)
Työelämään tutustuminen			
En lainkaan	0	6	3
Harvoin	2	20	28
Joskus	27	49	46
Usein	50	17	18
Hyvin usein	20	7	6
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=113)	100 (N=69)	100 (N=72)
Puhujavierailut työelämästä			
En lainkaan	5	1	8

Harvoin	33	20	32
Joskus	51	57	49
Usein	9	17	8
Hyvin usein	2	4	3
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=111)	100 (N=69)	100 (N=72)
Yhteistyö nuoren vanhempien tai läheisten kanssa			
En lainkaan	0	0	1
Harvoin	1	6	0
Joskus	22	26	25
Usein	52	49	43
Hyvin usein	25	19	31
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=112)	100 (N=69)	100 (N=72)
Moniammatillinen yhteistyö oman organisaatiosi henkilöstön kanssa			
En lainkaan	0	0	1
Harvoin	0	0	0
Joskus	4	12	8
Usein	48	31	26
Hyvin usein	48	57	64
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=113)	100 (N=67)	100 (N=73)
Moniammatillinen yhteistyö muiden organisaatioiden edustajien kanssa			
En lainkaan	0	0	1
Harvoin	5	6	3
Joskus	34	45	21
Usein	45	38	45
Hyvin usein	16	12	30
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=111)	100 (N=69)	100 (N=73)

Liitetaulukko 3: Opinto-ohjauksen muodot lukioiden opinto-ohjaajien ja lukiolaisten näkökulmasta

	<i>Opinto-ohjaajat</i>	<i>Lukiolaiset</i>
Pakollinen kurssi luokkaopetuksena	94	91
Syventävä kurssit luokkaopetuksena	80	71
Suuryhmäopetus (yli 35 opiskelijaa)	94	51
Luokkaopetus (n. 10-35 opiskelijaa)	97	87
Pienryhmäopetus (max. 10 opiskelijaa)	95	41
Henkilökohtaiset tapaamiset opiskelijan kanssa	100	96
Vierailut oppilaitoksiin	100	75
Koulutusmessut, ammatinvalintainfot tai oppilaitosesittelyt	100	74
Ammatinvalinnan ohjaus	99	85
Työelämään tutustuminen	94	31
Puhujavierailut työelämästä	99	57

Liitetaulukko 4: Ohjaus- ja neuvontapalvelut työvoima- ja elinkeinotoimistoissa

	<i>Ammatinvalintapsykologi</i>	<i>Koulutusneuvoja</i>	<i>Työvoimaneuvoja</i>
Tiedon välittäminen koulutusmahdollisuuksista ja työmarkkinoista	%	%	%
En lainkaan	0	0	0
Harvoin	2	0	0
Joskus	5	4	0
Usein	20	15	33
Hyvin usein	73	81	67
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)

Henkilökohtainen neuvonta koulutukseen ja työelämään liittyvissä asioissa			
En lainkaan	0	0	0
Harvoin	0	0	0
Joskus	0	4	22
Usein	13	15	44
Hyvin usein	88	81	33
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)
Ryhmämuotoinen neuvonta koulutukseen ja työelämään liittyvissä asioissa			
En lainkaan	11	4	11
Harvoin	48	8	33
Joskus	33	42	44
Usein	8	42	11
Hyvin usein	0	4	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)
Tietoiskujen ja -infojen järjestäminen nuorille			
En lainkaan	22	0	11
Harvoin	44	15	22
Joskus	30	35	56
Usein	5	50	11
Hyvin usein	0	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)
Tiedottaminen ja opastaminen sähköisten palveluiden käyttöön			
En lainkaan	3	0	0
Harvoin	11	0	0
Joskus	18	4	33
Usein	40	42	22
Hyvin usein	27	54	44
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=62)	100 (N=26)	100 (N=9)
Ohjauskeskusteluiden käyminen			
En lainkaan	0	15	44
Harvoin	0	8	33
Joskus	0	19	0
Usein	8	35	0
Hyvin usein	92	23	22
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)
Tehtävien ja testien laatiminen (koti-tehtävät, psykologiset testit)			
En lainkaan	2	91	89
Harvoin	2	9	11
Joskus	6	0	0
Usein	27	0	0
Hyvin usein	64	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=23)	100 (N=9)
Terveydentilan selvitykset			
En lainkaan	0	68	56
Harvoin	8	16	11
Joskus	42	16	33
Usein	41	0	0
Hyvin usein	9	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=25)	100 (N=9)

Tutustumiskäyntien järjestäminen nuorille oppilaitoksiin			
En lainkaan	11	72	44
Harvoin	23	8	44
Joskus	52	20	11
Usein	14	0	0
Hyvin usein	0	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=25)	100 (N=9)
Tutustumiskäyntien järjestäminen nuorille työpaikoille			
En lainkaan	18	84	25
Harvoin	26	0	13
Joskus	34	12	50
Usein	19	4	13
Hyvin usein	3	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=62)	100 (N=25)	100 (N=8)
Koulutus- ja työkokeilujen tarjoaminen			
En lainkaan	0	46	22
Harvoin	0	17	11
Joskus	13	29	22
Usein	50	8	11
Hyvin usein	38	0	33
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=24)	100 (N=9)
Ohjaaminen työhallinnon toimenpiteisiin (työharjoittelut ym.)			
En lainkaan	2	4	0
Harvoin	2	4	0
Joskus	16	23	0
Usein	39	23	0
Hyvin usein	42	46	100
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)
Ohjaaminen muihin työvoimatoimiston palveluihin (ammattilliseen koulutukseen, työnhakukeskukseen, työvoimaneuvojalle)			
En lainkaan	2	0	0
Harvoin	2	0	0
Joskus	16	27	11
Usein	43	27	11
Hyvin usein	38	46	78
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=63)	100 (N=26)	100 (N=9)
Yhteistyö nuoren vanhempien tai läheisten kanssa			
En lainkaan	0	12	33
Harvoin	17	27	11
Joskus	64	54	33
Usein	16	8	11
Hyvin usein	3	0	11
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)
Moniammatillinen yhteistyö oman organisaatiosi henkilöstön kanssa			
En lainkaan	0	0	0
Harvoin	2	4	0
Joskus	20	23	0

Usein	41	38	44
Hyvin usein	38	35	56
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)
Moniammatillinen yhteistyö muiden organisaatioiden edustajien kanssa			
En lainkaan	0	8	0
Harvoin	3	12	0
Joskus	41	31	11
Usein	39	46	44
Hyvin usein	17	4	44
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=64)	100 (N=26)	100 (N=9)

Liitetaulukko 5: Ohjaus- ja neuvontapalveluiden tarkoitettujen resurssien riittävyys organisaatioittain

%	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Omassa organisaatiossasi					
Henkilöstöresurssit					
Erittäin tyytymätön	5	4	13	14	0
Tyytymätön	18	23	29	33	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	13	19	23	17	50
Tyytyväinen	57	43	29	33	50
Erittäin tyytyväinen	7	11	6	2	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=115)	100 (N=70)	100 (N=79)	100 (N=99)	100 (N=2)
Taloudelliset resurssit					
Erittäin tyytymätön	5	6	4	5	0
Tyytymätön	30	25	23	21	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	33	28	36	37	100
Tyytyväinen	29	39	31	36	0
Erittäin tyytyväinen	4	3	6	1	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=110)	100 (N=69)	100 (N=78)	100 (N=97)	100 (N=2)
Tarjolla olevien ohjaus- ja neuvontapalveluiden monipuolisuus (erilaiset vaihtoehdot palvelumuodot)					
Erittäin tyytymätön	4	1	3	2	0
Tyytymätön	18	17	28	19	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	27	32	24	26	50
Tyytyväinen	45	46	35	47	50
Erittäin tyytyväinen	5	3	10	6	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=115)	100 (N=69)	100 (N=78)	100 (N=98)	100 (N=2)
Mahdollisuudet tehdä moniammatillista työtä					
Erittäin tyytymätön	0	0	1	1	0
Tyytymätön	5	17	12	17	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	22	17	15	21	100
Tyytyväinen	54	52	47	52	0
Erittäin tyytyväinen	18	13	24	9	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=116)	100 (N=69)	100 (N=78)	100 (N=100)	100 (N=2)
Mahdollisuudet tehdä kehittämistyötä palveluiden parantamiseksi					

Erittäin tyytymätön	2	1	9	7	0
Tyytymätön	21	25	25	32	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	28	32	15	25	100
Tyytyväinen	41	33	37	28	0
Erittäin tyytyväinen	8	9	14	8	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=116)	100 (N=69)	100 (N=79)	100 (N=100)	100 (N=2)
Muissa toiminta-alueesi organisaatioissa	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Henkilöstöresurssit					
Erittäin tyytymätön	5	2	2	3	0
Tyytymätön	30	44	34	40	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	39	40	49	36	0
Tyytyväinen	26	13	15	21	100
Erittäin tyytyväinen	0	2	0	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=74)	100 (N=48)	100 (N=53)	100 (N=70)	100 (N=1)
Taloudelliset resurssit					
Erittäin tyytymätön	9	2	0	3	0
Tyytymätön	26	51	25	39	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	51	36	59	48	100
Tyytyväinen	14	11	14	10	0
Erittäin tyytyväinen	0	0	2	0	0
Yhteensä % (lukumäärä).	100 (N=70)	100 (N=45)	100 (N=51)	100 (N=67)	100 (N=1)
Tarjolla olevien ohjaus- ja neuvontapalveluiden monipuolisuus					
Erittäin tyytymätön	3	0	0	1	0
Tyytymätön	25	24	27	30	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	39	48	38	36	100
Tyytyväinen	29	28	35	30	0
Erittäin tyytyväinen	4	0	0	1	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=72)	100 (N=46)	100 (N=52)	100 (N=69)	100 (N=1)
Mahdollisuudet tehdä moniammatillista työtä					
Erittäin tyytymätön	1	0	0	0	0
Tyytymätön	13	20	8	13	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	42	38	38	41	0
Tyytyväinen	34	40	46	37	100
Erittäin tyytyväinen	10	2	8	9	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=71)	100 (N=45)	100 (N=52)	100 (N=68)	100 (N=1)
Mahdollisuudet tehdä kehittämistyötä palveluiden parantamiseksi					
Erittäin tyytymätön	3	2	0	1	0
Tyytymätön	20	24	21	24	0
En tyytyväinen enkä tyytymätön	54	42	46	53	0
Tyytyväinen	23	24	25	19	100
Erittäin tyytyväinen	1	7	8	3	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (N=71)	100 (N=45)	100 (N=52)	100 (N=68)	100 (N=1)

Liitetaulukko 6: Tyytyväisyys moniammatillisen yhteistyön toteutumiseen

%	<i>Peruskoulu</i>	<i>Lukio</i>	<i>Ammatillinen oppilaitos</i>	<i>TE-toimisto</i>	<i>Jokin muu</i>
Erittäin tyytymätön	1	0	0	0	0
Tyytymätön	12	9	11	15	50
En tyytyväinen enkä tyytymätön	39	44	42	44	0
Tyytyväinen	46	44	44	36	50
Erittäin tyytyväinen	3	3	3	5	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (116)	100 (68)	100 (79)	100 (98)	100 (2)

Liitetaulukko 7: Tarve moniammatillisen yhteistyön lisäämiselle nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluis-
sa ammateittain

%	<i>Opinto-ohjaaja</i>	<i>Opettaja</i>	<i>Rehtori</i>	<i>Kuraattori</i>	<i>Ammatinvalinta-psykologi</i>	<i>Koulutusneuvoja</i>	<i>Työvoima-neuvoja</i>	<i>Jokin muu</i>
Kyllä, on paljon tarvetta	32	19	31	50	26	44	70	0
Kyllä, on jossain määrin tarvetta	58	69	62	50	69	40	30	80
Moniammatillisuutta ei ole tarvetta lisätä nykyisestään	10	13	8	0	5	16	0	20
Moniammatillisuutta on tarvetta vähentää	0	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä % (lukumäärä)	100 (218)	100 (16)	100 (13)	100 (8)	100 (62)	100 (25)	100 (10)	100 (5)